

Mladi za napredek Maribora 2016

33. srečanje

POMEN LIKOVNE UMETNOSTI ZA NARODNO ZAVEST

UMETNOST

RAZISKOVALNA NALOGA

Avtor: NEŽA KOKOL

Mentor: PETRA ČEH

Šola: II. GIMNAZIJA MARIBOR

Maribor, 5. 2. 2016

Mladi za napredek Maribora 2016

33. srečanje

POMEN LIKOVNE UMETNOSTI ZA NARODNO ZAVEST

UMETNOST

RAZISKOVALNA NALOGA

Maribor, 5. 2. 2016

KAZALO VSEBINE

KAZALO VSEBINE.....	3
KAZALO SLIK.....	4
KAZALO PREGLEDNIC.....	5
KAZALO GRAFOV	7
POVZETEK	10
ZAHVALA.....	11
1 UVOD	12
2 NACIONALNA IDENTITETA.....	14
2. 1 Kultura in nacionalna identiteta.....	15
2. 2 Zgodovina kulture in nacionalne zavesti na Slovenskem.....	17
2. 2. 1 Do 18. stoletja	17
2. 2. 2 18.-20. stoletje	17
2. 2. 3 19. in začetek 20. stoletja	18
2. 2. 4 Med obema vojnama	20
2. 2. 5 Osamosvajanje Slovenije	21
2. 3 Narodne simbolne figure, motivi.....	23
2. 4 Problem majhnosti.....	24
2. 5 Problemi kulture	25
3 LIKOVNA UMETNOST NA SLOVENSKEM	28
3. 3 Ivan Grohar (1867 – 1911) , <i>Sejalec</i> , 1907, olje na platnu, 108,5 x 120 cm, Moderna galerija, Ljubljana.....	34
3. 4 Ivana Kobilca (1861 – 1926), <i>Poletje</i> , 1889-1890, olje na platnu, 180 x 140 cm, Narodna galerija, Ljubljana	36
3. 5 Niko Kralj, <i>stol Rex</i> , 1952, 56 x 63 x 83 cm, vezan les.....	38
3. 6 Edvard Ravnikar, Cankarjev dom, Ljubljana, 1978 – 1982	40

3. 7 Irwin (1983), Kapital, 1990, slikarska instalacija, Moderna galerija, Moderna galerija, Ljubljana (postavitev iz 2011).....	42
3. 8 Saša J Maechtig, <i>Kiosk K67</i> , 1966, ojačan poliester in poliuretan.....	45
3. 9 Vladimir Šubic, <i>Nebotičnik</i> , Ljubljana, 1930 – 1933.....	47
3. 10 Zoran Mušič, <i>Nismo poslednji</i> , Ljubljana, 1973-1976 (slike <i>Nismo Poslednji</i>) in 1986 (grafike <i>Nismo poslednji</i>).....	49
4 METODOLOGIJA DELA.....	51
5 REZULTATI.....	53
6 RAZPRAVA.....	69
7 ZAKLJUČEK.....	74
8 DRUŽBENA ODGOVORNOST.....	76
9 VIRI IN LITERATURA.....	76
9. 1 VIRI SLIK.....	82
10 PRILOGE.....	84
PRILOGA 1: ANKETNI VPRAŠALNIK ZA GIMNAZIJCE IN ANALIZA PODATKOV.....	84

KAZALO SLIK

Slika 1: NUK (vir: Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana, n.d.).....	31
Slika 2: Bay-windows (vir: Narodna in univerzitetna knjižnica, n.d.).....	31
Slika 3: Pred lovom (vir: Narodna galerija, 2014).....	33
Slika 4: Sejalec (vir: Narodna galerija, 2014).....	35
Slika 5: Poletje (vir: Narodna galerija, 2014).....	37
Slika 6: Stol Rex (vir: Grgič, 2011).....	39

Slika 7: Cankarjev dom (vir: Cvetkovič, n.d.)	41
Slika 8: Kapital (vir: Irwin, n.d.).....	44
Slika 9: Kiosk K67 (vir: arhiv MAO, 2013)	46
Slika 10: Nebotičnik (vir: RTV SLO, 2010).....	
Slika 11: Kavarna v Nebotičniku (vir: Nebotičnik, n.d.)	48
Slika 12: Iz cikla "Nismo poslednji" (vir: Moderna galerija, n.d.).....	50

KAZALO PREGLEDNIC

Tabela 1: Število in strukturni odstotki dijakov glede na mnenje o tem, kaj Slovence najbolj povezuje kot narod	53
Tabela 2: Število in strukturni odstotki dijakov glede na mnenje o tem, kaj najbolj predstavlja Slovenijo.....	55
Tabela 3: Število in strukturni odstotki dijakov glede na njihovo poznavanje del slovenskih umetnikov.....	57
Tabela 4: Število in strukturni odstotki dijakov glede na njihovo poznavanje del tujih umetnikov.....	59
Tabela 5: Število in strukturni odstotki dijakov glede na njihovo poznavanje posameznih slovenskih področij	61
Tabela 6: Število in strukturni odstotki dijakov glede na njihovo poznavanje slovenskih področij umetnosti.....	63
Tabela 7: Število in strukturni odstotki dijakov glede na pogostost spremljanja dogajanja v kulturi preko medijev	65

Tabela 8: Število in strukturni odstotki dijakov glede na pogostost udeleževanja prireditev v galerijah in muzejih.....	66
Tabela 9: Število in strukturni odstotki dijakov glede na mnenje o vplivu umetnosti na nacionalno zavest	67
Tabela 10: Spolna sestava anketirancev	84
Tabela 11: Starostna sestava anketirancev	85
Tabela 12: Srednja šola, ki jo obiskujejo anketiranci.....	86
Tabela 13: Okolje prebivanja anketirancev.....	86
Tabela 14: Število in strukturni odstotki dijakov glede na izbiro slike za prikaz Slovenije tujcu.....	88
Tabela 15: Število in strukturni odstotki dijakov glede na mnenje o tem, kaj Slovence najbolj povezuje kot narod	90
Tabela 16: Število in strukturni odstotki dijakov glede na mnenje o tem, kaj najbolj predstavlja Slovenijo.....	92
Tabela 17: Število in strukturni odstotki dijakov glede na izbiro slike za predstavitev slovenskih dosežkov.....	94
Tabela 18: Število in strukturni odstotki dijakov glede na izbiro motiva, ki je po njihovem mnenju najpomembnejši za prepoznavnost Slovenije v Evropi ali svetu za predstavitev slovenskih dosežkov.....	96
Tabela 19: Število in strukturni odstotki dijakov glede na izbiro njim najbolj poznanege področja.....	98
Tabela 20: Število in strukturni odstotki dijakov glede na njihovo poznavanje del slovenskih umetnikov.....	100
Tabela 21: Število in strukturni odstotki dijakov glede na njihovo poznavanje del tujih umetnikov.....	102

Tabela 22: Število in strukturni odstotki dijakov glede na njihovo poznavanje posameznih slovenskih področij	104
Tabela 23: Število in strukturni odstotki dijakov glede na njihovo poznavanje slovenskih področij umetnosti.....	106
Tabela 24: Število in strukturni odstotki dijakov glede na pogostost spremljanja dogajanja v kulturi preko medijev	108
Tabela 25: Število in strukturni odstotki dijakov glede na pogostost udeleževanja prireditev v galerijah in muzejih.....	109
Tabela 26: Število in strukturni odstotki dijakov glede na mnenje o vplivu umetnosti na nacionalno zavest	110

KAZALO GRAFOV

Grafikon 1: Grafični prikaz dijakov glede na mnenje o tem, kaj Slovence najbolj povezuje kot narod.....	54
Grafikon 2: Grafični prikaz dijakov glede na mnenje o tem, kaj najbolj predstavlja Slovenijo	55
Grafikon 3: Grafični prikaz dijakov glede na njihovo poznavanje del slovenskih umetnikov	58
Grafikon 4: Grafični prikaz dijakov glede na njihovo poznavanje del tujih umetnikov.....	60
Grafikon 5: Grafični prikaz dijakov glede na njihovo poznavanje posameznih slovenskih področij.....	62
Grafikon 6: Grafikon dijakov glede na njihovo poznavanje slovenskih področij umetnosti...	64
Grafikon 7: Grafični prikaz dijakov glede na pogostost spremljanja dogajanja v kulturi preko medijev	65
Grafikon 8: Grafični prikaz dijakov glede na pogostost udeleževanja prireditev v galerijah in muzejih.....	67

Grafikon 9: Grafični prikaz dijakov glede na mnenje o vplivu umetnosti na nacionalno zavest	68
Grafikon 10: Spolna sestava anketirancev	84
Grafikon 11: Starostna sestava anketirancev	85
Grafikon 12: Srednja šola, ki jo obiskujejo anketiranci	86
Grafikon 13: Okolje prebivanja anketirancev	87
Grafikon 14: Grafični prikaz dijakov glede na izbiro slike za prikaz Slovenije tujcu	89
Grafikon 15: Grafični prikaz dijakov glede na mnenje o tem, kaj Slovence najbolj povezuje kot narod.....	91
Grafikon 16: Grafični prikaz dijakov glede na mnenje o tem, kaj najbolj predstavlja Slovenijo	93
Grafikon 17: Grafični prikaz dijakov glede na izbiro slike za predstavitev slovenskih dosežkov.....	95
Grafikon 18: Grafični prikaz dijakov glede na izbiro motiva, ki je po njihovem mnenju najpomembnejši za prepoznavnost Slovenije v Evropi ali svetu za predstavitev slovenskih dosežkov.....	97
Grafikon 19: Grafični prikaz dijakov glede na izbiro njim najbolj poznanega področja.....	99
Grafikon 20: Grafični prikaz dijakov glede na njihovo poznavanje del slovenskih umetnikov	101
Grafikon 21: Grafični prikaz dijakov glede na njihovo poznavanje del tujih umetnikov	103
Grafikon 22: Grafični prikaz dijakov glede na njihovo poznavanje posameznih slovenskih področij.....	105
Grafikon 23: Grafikon dijakov glede na njihovo poznavanje slovenskih področij umetnosti.....	107
Grafikon 24: Grafični prikaz dijakov glede na pogostost spremljanja dogajanja v kulturi preko medijev	108

Grafikon 25: Grafični prikaz dijakov glede na pogostost udeleževanja prireditev v galerijah in muzejih.....	109
Grafikon 26: Grafični prikaz dijakov glede na mnenje o vplivu umetnosti na nacionalno zavest.....	111

POVZETEK

Namen naloge je bil ugotoviti povezavo med likovno umetnostjo in nacionalno zavestjo ter na podlagi tega raziskati, v kolikšni meri se dijaki (in država) tega zavedajo.

Raziskovalna naloga je razdeljena na tri dele; v prvem delu se osredotoča na slovensko nacionalno zavest (zgodovino, razvoj, povezavo z likovno umetnostjo), v drugem delu sem izmed mnogih del slovenskih ustvarjalcev izbrala in predstavila deset slovenskih likovnih del (vsebina, dosežki ter pomen avtorja in dela za državo), pomembnih za nacionalno zavest, v tretjem delu pa je sledila anketa, kjer sem znanje dijakov na tem področju tudi praktično preverila.

Ugotovila sem, da je bila likovna umetnost, skozi zgodovino oblikovanja slovenskega naroda, pomembna komponenta, anketa pa je pokazala, da je med dijaki poznavanje tako slovenske, kot tuje likovne umetnosti, borno, malo izmed njih se zaveda tudi pomena ter vrednosti le-te na državni ravni. Mnoge države pa si prav na lastni kulturi gradijo prepoznavnost v svetu.

ZAHVALA

Za pomoč in podporo pri nastanku raziskovalne naloge se iskreno zahvaljujem svoji mentorici, vsem anketiranim dijakom, svoji družini ter vsem, ki so mi na kakršen koli način olajšali delo in mi pomagali pri pisanju naloge.

1 UVOD

"Beseda kultura je mišljena v dveh njenih pomenih in sicer kot zbirna oznaka za skupino ali sloj pripadnikov naroda oziroma državljanov, ki ustvarjajo oziroma delujejo na področju umetnosti in mišljenja ali produkcije t.i. kulturnih vrednot (umetniki, misleci itd.) ter kot oznaka za dejavnost, ki vključuje umetniško ustvarjanje, filozofijo in njej sorodne oblike delovanja (kritika, publicistika itd.) Kadar govorimo o vlogi in pomenu slovenske kulture v preteklosti, uporabljamo pojem kultura v obeh prej omenjenih pomenih besede in mislimo tako na ljudi (Trubar, Linhart, Jakopič, Kobilca, Prešeren, Plečnik, Kralj, Cankar idr.) kot na njihovo delovanje, seveda pa tudi na estetske vrednosti, vizije in spoznanja, ki so jih ti ljudje ustvarili ali se do njih dokopali in ki danes pomenijo duhovno dediščino celotne skupnosti. (Peršak, 1997 : str. 357-364) Kulturna zavest je del narodne zavesti, le-ta pa je komponenta naroda, ki skrbi, da le-ta kot celota obstaja, se ohranja. Skoraj vedno je povezana s politično in nacionalno zgodovino naroda; sama kultura nekega naroda se pogosto težko loči od kulture drugega naroda, so pa velike razlike v njeni politični, socialni in nacionalni funkciji, kar velja še posebej za umetnost. Le-ta ni avtohtona dejavnost, temveč je na različnih ravneh povezana z vsem, kar pojmuje kot civilizacijo.

Po mnenju mnogih slovenska nacionalna zavest upada, kar je dandanes še posebej opazno med mladimi. Od osamosvojitve dalje se vse manj ljudi zaveda pomena lastne države, jezika, identitete, predvsem v zadnjih letih pa je prevladala misel, da mora biti vse, česar se lotimo, gospodarsko upravičeno oziroma donosno, kar zna biti za umetnost tvegano, morda celo pogubno mišljenje. (Peršak, 1983 : str. 337-341) Primer tega je ideja, ki jo je zagovarjal Ivan Jager, slovenski arhitekt iz 19. stoletja, in sicer to, da je arhitektura določenega kraja prvi vtis, ki ga dobi obiskovalec, ko obiše tuje mesto, iz le-tega pa si ustvari mnenje o narodni kulturi. Stavbna umetnost je v sebi izražena zgodovina naroda. (Zgonik, 2002 str. 35)

Namen raziskovalne naloge

Raziskovalna naloga je bila narejena z namenom raziskati vprašanje, ali in do katere stopnje je likovna umetnost pomembna za nacionalno zavest. Želela sem ugotoviti, kakšno je splošno poznavanje področja slovenske likovne umetnosti med sovrstniki ter ali se zavedajo pomena in dosežkov le-te. Zaradi majhnega števila raziskav na to temo sem želela problem izpostaviti, ga posredovati javnosti.

S to raziskovalno nalogo sem želela doseči večjo osveščenost glede umetnosti, saj je le-ta tista, ki je skozi zgodovino gradila nacionalno identiteto, zavedanje, da smo en narod, povezan v svoji edinstvenosti.

Hipoteze

Zastavila sem si naslednje hipoteze:

- Hipoteza 1: Pričakujemo, da med dijaki likovni umetnosti v povezavi z nacionalno zavestjo ne bo pripisan velik pomen.
- Hipoteza 2: Pričakujemo, da bodo tuja dela med dijaki bolj poznana kot slovenska.
- Hipoteza 3: Pričakujemo, da dijaki mnogih dosežkov slovenskih likovnih umetnikov ne bodo poznali.
- Hipoteza 4: Pričakujemo, da bo interes med dijaki, za obiskovanje prireditev v povezavi z likovno umetnostjo, visok.
- Hipoteza 5: Pričakujemo, da znanje o športu obširnejše, kot znanje o likovni umetnosti.
- Hipoteza 6: Likovna umetnost v srednji šoli zaradi ne vključenosti v redni/večletni kurikulum dosega slab nivo.
- Hipoteza 7: Dijaki bodo z nacionalno identiteto povezovali spomenike, ki vsebujejo motive krajine, Triglava in etnoloških posebnosti Slovenije (narodna noša, kozolci ...).

2 NACIONALNA IDENTITETA

Razpravljanje o nacionalni identiteti in kulturi je danes ponovno aktualno. Pojem nacionalne identitete dobi zelo raznolike pomene, njegove razlage so si med seboj zelo različne. (npr. kulturne, sociološke, zgodovinske študije ...) Nekatero interpretacije nacionalne identitete, predvsem iz polja kulturnih študij, pojmujejo nacionalno identiteto kot način življenja, kakršnega vzpostavlja nacionalna kultura in ji pripisuje bolj svetoven in svetovljanski pristop. (Pagon, 2003 : str. 10)

Slovenija je mlada država, vendar je nastajala dolgo in na poseben način – s prizadevanjem za obliko javnega življenja, v kateri narod ne bi izgubil svoje identitete. Ta identiteta pa je bila dolgo predvsem kulturna, saj ni bilo države in institucij, ki bi varovale narodovo integriteto. (Zlobec, 1993 : str. 335-338) Tako je bila kultura tista, ki je nadomeščala nacionalno politiko in oblikovala ter utrjevala zavest o pripadnosti skupnosti, ustvarjala slovenski narod kot svoje okolje oziroma kot skupnost, iz katere in za katero kot nacionalna kultura tudi deluje. Zavedanje o nacionalni umetnosti začnemo namreč pogosto ozaveščati komaj, ko se *"srečamo s tujino."* (Peršak, 1997 : str. 357-364)

Zaradi pomembnega, celo odločilnega vpliva družbene zgodovine na narod ter njegovo umetnost je potrebno tudi pri nas velik delež unikatnosti pripisati posebnostim narodnega družbenega razvoja. Ker je najštevilčnejši sloj slovenske družbe v zgodovini predstavljal kmečki razred, tradicionalno odvisen od narave, se tudi v umetnosti kaže poglobljeno in občuteno razmerje do narave. Tako se je lahko širša družba z umetnostjo tudi poistovetila, saj so v njej našli sebe oziroma del svojega vsakdana. Slovenski umetnosti sta bila tuji slavljenje in povečevanje, uresničila se je takrat, ko je odražala vezi z naravo. (Zgonik, 2002 : str. 191)

Postavlja se vprašanje, kako je lahko kmečko ljudstvo brez politične samostojnosti in aristokracije izoblikovalo svojo lastno kulturo, svojo lastno osebnost v literaturi in umetnosti?

Skozi razvoj slovenske umetnosti je prišlo, pod vplivom posebnih političnih prilagajanj, do menjav v določitvah kulturnih vplivov. Eden od primerov je odrekanje italijanskim umetnostnim vplivom ter poudarjanje vzhodnih kulturnih povezav v času med obema svetovnjima vojnoma. Zaradi pomembnosti slovenskih impresionistov, ki so dajali velik pomen svetovljanstvu in odprtosti do tujih vplivov, lahko prepoznamo prav svetovljanstvo in modernost kot tisto pravo identiteto sodobnega slovenstva. (Zgonik, 2002 : str. 191)

Zgodnja oblika nacionalne zavesti je bila "zavest o ozemeljski celoti, ki bi bila ekonomsko povezana in imela zaščiten notranji trg in zavest o pripadnosti nacionalni skupini, ki se razteza prek meja Kranjske, Štajerske, Koroške, Goriške, Istre ter Dolenjske in nosi skupno ime Slovenci." (Zgonik, 2002 : str. 22) Tukaj so se kazale prve slutnje o razmerju med dialektom in jezikom, rojevati pa se je začel zgodnji patriotizem. (Zgonik, 2002 : str. 21-22)

Običajno gre pri definiranju nacionalne identitete za uveljavljanje mlade kulture proti stari, tradicionalistični. Zavest o lastni posebnosti prva sproži ter omogoči raziskovanje te drugačnosti in izjemnosti, da lahko vzpostavimo istovetnost s samimi seboj. Potrebni sta pogum in volja do upora ter želja po osvoboditvi. Prav zaradi teh revolucionarnih prvin velja nacionalizem za napredno družbeno gibanje; tudi zato se kulturna identiteta malega naroda uveljavi kot progresivna nacionalna identiteta. (Zgonik, 2002: str. 178-179)

Narodna umetnost označuje umetniško proizvodnjo, ki nastaja v okviru narodne države. Gre za umetnost, ki jo je oblikoval narod v kontekstu svojih stremeljenj po lastni državnosti (Zgonik, 2002 : str. 10) Zgonikova navaja književnika Josipa Regalija, ki pravi, da » /.../ ni nobena umetnost nacionalna zato, ker namenoma želi biti nacionalna, pač pa zato in v toliko, v kolikor je individualna glede umetnikove osebe, ki kot pripadnik narodne skupnosti, če hoče ali noče, mora ustvarjati v smislu narodne skupnosti, če ustvarja po svoje in ne posnema brezspolno in mehanično tujih vzorcev.« (Zgonik, 2002: str. 87)

2. 1 Kultura in nacionalna identiteta

Problem slovenske identitete je posebej v drugi polovici osemdesetih let prejšnjega stoletja - med drugim - postal pomembna pobuda slovenskega političnega osamosvajanja, vprašanje o identiteti pa je s tem postalo aktualno in nujno. (Urbančič, 2002 : str. 1)

"Pomembna je tudi pri razvoju inovativne in na znanju temelječe kulture. Prispeva k učinkovitosti izobraževanja, gospodarski rasti, zaposlenosti in k razvoju demokracije. Je neodtujljiv del našega naroda in bistvo naše civilizacije. Kultura, v kateri se odraža vsa naša narodna zavest in naša preteklost, mora torej postati hkrati naša blagovna znamka in naša naloga. " (Ministrstvo za kulturo, 2015)

Beseda kultura je mišljena v dvojnem pomenu in sicer kot zbirna oznaka za skupino ali sloj pripadnikov naroda oziroma državljanov, ki ustvarjajo oziroma delujejo na področju

umetnosti in mišljenja ali produkcije t.i. kulturnih vrednot (umetniki, misleci itd.) ter kot oznaka za dejavnost, ki vključuje umetniško ustvarjanje, filozofijo in njej sorodne oblike delovanja (kritika, publicistika itd.). Kadar govorimo o vlogi in pomenu slovenske kulture v preteklosti, uporabljamo pojem kultura v obeh prej omenjenih pomenih besede in mislimo tako na ljudi (Trubar, Linhart, Jakopič, Kobilca, Prešeren, Plečnik, Kralj, Cankar idr.) kot na njihovo delovanje, seveda pa tudi na estetske vrednosti, vizije in spoznanja, ki so jih ti ljudje ustvarili ali se do njih dokopali in ki danes pomenijo duhovno dediščino celotne skupnosti. (Peršak, 1997 : str. 357-364)

Vendar pa je bila kultura s časom zmerom dlje od svoje avtonomnosti, kar je deloma posledica globalizacije in liberalizacije trga, zato se je kmalu pokazala potreba po odpiranju slovenske kulture navzven, po njeni univerzalizaciji, odpiranju tujim vplivom. Kljub skrbi, da bo sprejemanje tujega rušilo nacionalno samozavest, je tendenca odpiranja v svet počasi zmagovala; prav v tej usmeritvi so nastajala najpomembnejša dela in se so se v umetnosti uveljavili največji avtorji, ki so, včasih sicer šele po smrti, dobivali pridevek nacionalnih umetnikov. Takšni umetniki so pogosto postali tudi nosilci temeljne nacionalne, včasih že kar določene politične ideje. Ta identifikacija med narodovo usodo in idejo umetniškega dela je bila še posebej močna v času narodnoosvobodilnega boja, v letih 1941 – 1945, s poudarkom na literaturi, za njo pa na likovni umetnosti. (Zlobec, 1993 : str. 335-338)

Kulturna identiteta naroda je skoraj vedno povezana s politično in nacionalno zgodovino naroda; sama kultura nekega naroda se pogosto težko loči od kulture drugega naroda, so pa velike razlike v njeni politični, socialni in nacionalni funkciji, kar velja še posebej za umetnost. Le-ta ni avtohtona dejavnost, temveč je na različnih ravneh povezana z vsem, kar pojmuje kot civilizacijo.

Zaradi odprtosti sveta in povezav v njem se zadnje čase pogosto zdi, kot da se je kultura internacionalizirala in postaja vse bolj splošna in vse manj nacionalna; torej bi bilo ustrezneje reči kultura na Slovenskem kot slovenska kultura. (Zlobec, 1993 : str. 335-338)

2. 2 Zgodovina kulture in nacionalne zavesti na Slovenskem

2. 2. 1 Do 18. stoletja

Gotika je bilo obdobje, ko se je v slovenski umetnosti prvič uveljavil domač izraz. Bil je očitno priljubljen tudi med ljudmi (narodom), saj se je stil obdržal še globoko v 16. stol. in ponekod praktično preskočil renesanso, ki je tudi sicer na Slovenskem prisotna v veliko manjšem¹ obsegu, kakor drugod.

Baročno obdobje je pomembno zaradi tega, ker se v njem oblikuje regionalna, iz nje pa tudi narodna zavest. Značilno se preoblikuje slovenska pokrajina, polna cerkvic z zvoniki z baročnimi kapami. (Zgonik, 2002 : str. 92)

Zavest o pripadnosti skupnosti, ki presega meje ožje regionalne skupnosti, določajo pa jo meje jezika, se je začela na Slovenskem oblikovati že v 16. stoletju. To je bila predoblika narodne zavesti, njeno prebujanje se je začelo hkrati s prebujanjem razredne zavesti pri slovenskem ljudstvu. Dve izraziti gibanji tedanjega časa, ki sta zajeli meščanski in kmečki družbeni sloj, sta bili kmečki upori in reformacija, med njima pa na žalost ni prišlo do povezave. Ti gibanji sta bili v začetku 20. stoletja sprejeti kot začetek slovenskega narodnega preporoda, bili sta pa tudi primerna zgodovinska podlaga za politične želje prebujenega političnega aktivizma, usmerjenega k nacionalni osvoboditvi in samostojnosti. (Zgonik, 2002 : str. 20-21)

2. 2. 2 18.-20. stoletje

V 18. stoletju se oblikuje tisto, kar imenujemo 'slovenska umetnost'. (Zgonik, 2002 : str. 85)

Želja po umetnosti se je začela oglašati v vseh družbenih slojih z delom Leopolda Layerja, sledil mu je umetnik Matevž Langus, nato Wolf in brata Šubic, ki sta dodala pridih domačnosti, predvsem z njunimi žanrskimi podobami kmečkih opravil in portreti sorodnikov. (Zgonik, 2002 : str. 92-93) Začne se nepretrgan razvoj lokalne umetnosti, ki je kljub tesni povezavi z ostalim umetnostnim dogajanjem v Evropi dobila svoj poseben narodnostni značaj. Kot je rekel Izidor Cankar: "impresionizem /.../ se je rodil v Franciji, si je prisvojil ves naš kulturni krog, toda to, kar je nastalo v Berlinu in Ljubljani, je bil nemški in slovenski impresionizem. /.../ Vsakokratni stil določenega kulturnega kroga je izraz temu krogu

¹ Zaradi zgodovinskih, predvsem političnih dogodkov tega časa (turški vpadi).

potrebne misli, ki se razliva povsod, kjer ga ljudje potrebujejo; stilna mnogoličnost pa temelji na tem, da ga vsaka enotna skupina ljudi izraža na svoj lastni, le njej primerni način." (Zgonik, 2002 : str. 86)

Sledi torej vprašanje, ali kaže umetnost na Slovenskem kaj od ostalih narodov različnega in individualno svojega– na to je Zgodovinska razstava slovenskega slikarstva z vso jasnostjo odgovorila, da vsaj slikarstva od 18. stoletja dalje pri nas ne moremo nazvati s kakim drugim imenom, saj ima nekaj samobitnega; je slovensko slikarstvo, ker drugega nosilca zanj ni. Razstava je bila postavljena v poslopju Srednje tehniške šole na Mirju, za njeno organiziranje s strani Narodne galerije leta 1922 pa je dal pobudo Izidor Cankar. (Zgonik, 2002 : str. 86)

V tradicijo slovenske kulture sodi tudi pojav pesnika Franceta Prešerna, ki je v visoko umetniški obliki posredoval napredne narodnostne in politične ideje, njegov pomen za Slovence pa je po mnenju Nadje Zgonik primerljiv s pomenom pojava Danteja za Italijane. Tak fenomen se je okoli leta 1900 ponovil tudi v likovni umetnosti. Za slovensko kulturo je značilno, da se ni razvijala postopoma do popolnosti, ampak se z rojstvom nacionalne kulture udejanji tudi že njen ideal. (Zgonik, 2002 : str. 23-24)

2. 2. 3 19. in začetek 20. stoletja

V začetku leta 1900, ki je bilo odločilno za oblikovanje zavesti o samosvoji slovenski likovni umetnosti, so se z razmišljanji o teoriji naroda ukvarjali samo socialisti. Za številčno majhen narod, sestavljen pretežno iz kmečkega prebivalstva, brez lastne industrije, velikih mest in znanstvenih institucij, je bila prihodnost le v temeljiti družbeni prenovi, kar je bilo glavno razmišljanje socialistov. Leta 1899 je bilo ustanovljeno Slovensko umetniško društvo s ciljem, da bi se na Slovenskem začelo z rednim organiziranjem umetniških razstav. Začetek kontinuirane razstavne politike je bil najvažnejši zato, da bi vzpostavili zahtevnejša merila za vrednotenje pri občinstvu in da bi se le-to sproti izobraževalo. Hkrati se je zavest o domači umetnosti v slovenskem prostoru začela prav uveljavljati šele, ko se je začelo organizirano umetnostno življenje. (Zgonik, 2002 : str. 33-40)

S slovenskim impresionizmom, prvim gibanjem v slovenski umetnosti, ki je bilo zavestno nacionalno, se je pri nas uveljavila tradicija, ki je umetnike vodila, da so se z avantgardnih stališč lotevali problematike slovenske prostorske in kulturne identitete. (Zgonik, 2002 : str. 179) Tudi Jakopič trdi, da se je slovenska umetnost začela šele s pojavom slovenskega

impresionizma, ki ostaja v likovni umetnosti pri nas najpomembnejše prvo organizirano umetniško gibanje. (Zgonik, 2002 : str. 83) Pomemben projekt, ki ga je Slovensko umetniško društvo pripravilo, je bila konec leta 1900 organizirana *I. slovenska umetniška razstava*, katere namen je bil po besedah Riharda Jakopiča ta, da bo razstava "povzdignila tudi naš narodni ugled, povišala našo narodno čast." Najboljši del razstavljenih umetnin je bil zatem poslan na razstavo v Zagreb. (Zgonik, 2002 : str. 38-40) Razstava je v takratnem ljubljanskem kulturnem življenju pomenila resnično pomemben dogodek, saj je bilo prvič govora o dojetanju sodobnejših umetnostnih tokov, hkrati pa tudi prva množično obiskana razstava, saj so pred tem ostale umetniške stvaritve obiskovali zgolj maloštevilni ljubitelji umetnosti. Z razstavo so želeli umetniki pokazati tujini, da so Slovenci kulturni narod. Dve leti kasneje je bila organizirana *II. Slovenska umetniška razstava*, ki ni prinesla uspeha, društvo pa e s tem počasi zamrlo. Dedič društva je bila leta 1903 ustanovljena Vesna na Dunaju. V javni lasti so bile na začetku stoletja v Ljubljani le tri slike. (Zgonik, 2002 : str. 39-42) Na *II. Jugoslovanski umetniški razstavi* leta 1906 v Sofiji je Branko Popović v svojem poročilu opazil osredotočenost slovenskih umetnikov na krajino. Prav zaradi navezanosti na naravo, ki na splošno velja za nekaj arhaičnega in predmodernega, se je v slovenski umetnostni zgodovini kot oznaka za razvoj slovenske umetnosti uveljavila počasnost. Na tej razstavi se je slovenskim slikarjem in kiparjem pridružil še fotograf Avgust Berthold; njegova dela so bila predstavljena enakopravno z drugimi umetninami. Slovenski umetniki so na razstavi s svojimi deli po mnenju Popovića stopali v boj proti vsemu zastarelemu in konvencionalnemu. Napredna umetnost, v kateri se umetniki dotikajo problemov svoje skupinske identitete, omogoča, da umetniki z njo oblikujejo podobo o naprednosti kulture, v okvirih katere ustvarjajo. Ker ima naprednost opraviti s prevratništvom, je samoumevno, da prevzame kultura, ki se želi na novo uveljaviti, moderne značilnosti. (Zgonik, 2002 : str. 179-182)

Potreba po izoblikovanju ideje o samosvoji slovenski likovni umetnosti je bila velika. Za razliko od slovenske nacionalne književnosti in slovenskega jezika, pri likovni umetnosti zunanjšega znaka, ki bi določal nacionalno jedro umetnine, ni. Javnost je zahtevala nekakšen znak, po katerem bi bilo prepoznavanje narodove umetnosti poenostavljeno; Rihard Jakopič in njegovi soustvarjalci pa tega niso počeli, zato so izgubili slovensko javnost, ki je bila prej na njihovi strani. Leta 1904 se je Jakopič obrnil na Miethkeja in ga s slikami tako navdušil, da je slednji odobril razstavo del slovenskih umetnikov v svojem salonu. Le-ti so si nadedli ime Sava. Potrebno je omeniti, da sta se v likovni umetnosti izoblikovala dva pomembna tokova,

katerih glavni predstavnici sta bili umetniški skupini Vesna in Sava; vesnjani so v zbiranju slovenskih ljudskih umetniških starin, iz katerih so črpali nov način likovne stilizacije, barvo in motive, videli tisto zvrst, ki bo zaradi tradicije in večje cenovne dostopnosti omogočila večjo dosegljivost umetnosti širšim množicam. Savani so ob sprejemanju evropske umetnostne tradicije ustvarili Slovincem moderno umetnost, kar je prenovilo slovensko umetnost. Izjavili so tudi, da je narod, ki ustvarja moderno umetnost, moderen narod. Sava je bilo po Slovenskem umetniškem društvu in Vesni torej tretje združenje, ki je povezovalo umetniške koristi v okvirih slovenske umetnosti. (Zgonik, 2002 : str. 25-54) Razstava pri Miethkeju velja za najpomembnejši razstavni dogodek iz slovenske zgodovine umetnosti. Z njo so slovenski umetniki domačo umetnost vpeljali med svetovno, hkrati si pa je "priborila državljansko pravico" in imela torej tudi politično korist. (Gaber, "Slovenska umetniška razstava ...", *op. cit.*, str. 243.)

2. 2. 4 Med obema vojnama

Ob nastajanju nove države SHS se je med katoliškimi misleci izoblikovalo stališče, da je katoliška vera temeljna komponenta slovenske nacionalne kulture in identitete, kar so v umetniški praksi uresničevali predvsem v arhitekturi Jože Plečnik in Ivan Vurnik, v slikarstvu in kiparstvu pa brata France in Tone Kralj. Ti umetniki se sklicujejo predvsem na tradicijo cerkvene umetnosti, ki je tekla v skorajda neprekinjenem razvoju in je edina tradicija, ki jo umetnost na Slovenskem pozna. Hkrati so želeli arhitekti v okviru cerkvene umetnosti oblikovati poseben, narodni slog. Prvi deli, ki sta bili poskus uresničitve prej omenjene miselnosti v praksi, sta bili Škofova kapela v Trstu in prezbiterij cerkve sv. Katarine v vasi Topol pri Medvodah, obe delo Vurnika. (Zgonik, 2002 : str. 32-33) Komaj z nastankom države SHS pa je bil možen tudi začetek institucionalizacije² umetnostnega življenja Slovencev, saj so Slovenci kot narod vsaj na začetku pridobili kulturno samostojnost. Takrat sta začela na likovnem področju Izidor Cankar in France Stele, oba z dunajskim doktoratom iz umetnostne zgodovine, slovenskemu narodu ustvarjati vse temeljne umetnostne institucije; prvi je bil med drugim začetnik izdajanja specializirane revije *Zbornika za umetnostno zgodovino* leta 1921, mecen Moderne galerije in utemeljitelj univerzitetne katedre za umetnostno zgodovino leta 1919 na ljubljanski Univerzi, drugi je napisal Slovincem prvi

² Institucionalizacija v umetnosti pomeni, da se obdobje, ko umetnine nastajajo spontano, kot npr. neke vrste rezultat prekipevajočega čustva, zaključi, in se v umetnino kot izjavo posameznika vraste še ambicija, da poleg individualnega sporočila pomaga z umetnino oblikovati še neko širše skupnostno duhovno okolje (p.s. 34)

umetnostnozgodovinski pregled *Oris zgodovine umetnosti pri Slovencih* leta 1924, bil je utemeljitelj konservatorske stroke in tisti, ki je odkril in predstavil temeljni delež umetnostnih zakladov na Slovenskem. Zavedala sta se, da se je treba posvečati ne samo teoretičnemu delu temveč tudi družbenim institucijam, ki omogočajo razvoj takega dela v prihodnosti. (Zgonik, 2002 : str. 34)

Po letu 1945 se je zmanjšal znanstveni interes za analizo teoretičnih metodoloških predpostavk v umetnostni zgodovini, razlog pa je predvsem v tem, da je veljalo, da bi v času jugoslovanskega federalizma poudarjanje nacionalnih posebnosti v kulturi ter umetnosti posameznih narodov federacije pripeljalo do nacionalističnih izbruhov, ki bi (in kasneje tudi so) ogrozili obstoj Jugoslavije. (Zgonik, 2002 : str. 9) Presenetljivo pa je, da so bila prav zadnja leta socializma naravnost idealna za slovensko kulturo; razlog je v tem, da strogega nadzorovanja in kaznovanja ni bilo več, družbeni mehanizmi pa so bili še zmerom ravno toliko nedemokratični, da jih je bilo smiselno rušiti in razstavljati. (L. Zlobec, 1992 : str. 291-293) Hkrati so naše kulturne elite v tistem obdobju sodelovale z evropskimi, v naši kulturi pa smo imeli nenadoma konstruktivizem, futurizem, nadrealizem; naenkrat smo imeli modernistično kulturo. (Rupel, 1985 : str. 491-496)

2. 2. 5 Osamosvajanje Slovenije

V procesu osamosvajanja in demokratizacije Slovenije ter utemeljevanja identitete naroda sta slovenski jezik in kultura, še posebej Društvo slovenskih pisateljev, nekateri filozofi, publicisti idr., odigrala eno ključnih vlog. (Peršak, 1997 : str. 357-364) France Stele, umetnostni zgodovinar in konservator, se je že v prvi polovici 20. stoletja trudil razširiti prostor slovenske nacionalne samoprepoznave čez meje jezika in kulture, ki so jima vsi priznavali odločilno vlogo za oblikovanje slovenske narodne ideje, še na področje likovne umetnosti, saj je bil prepričan, da je poleg leposlovja prav slikarstvo najbolj svojska slovenska panoga. (Zgonik, 2002 : str. 113-114) Vendar pa je z nastankom samostojne Slovenije vloga kulture kot čuvarja narodne zavesti počasi upadala, prevzela pa so jo druga področja (gospodarstvo, šport, znanost ...). (Zlobec, 1993 : str. 336-337)

"Največ iluzij se je gotovo razblinilo prav v kulturi, ki je nosila eno glavnih bremen v prizadevanjih za demokratično in svobodno Slovenijo. Izkazalo se je, kako prav so imeli tisti teoretiki (ki jih pri nas nismo ne prevajali ne cenili), ki so razlagali, kako se kultura, ki pred

sabo nima ne etičnih ciljev in ki ji ni treba vsak dan znova osvajati svobode, poleni in izprazni." (L. Zlobec, 1992 : str. 291-293) Kljub temu je bila v devetdesetih letih zagnanost Slovencev glede ohranjanja kulture na višku, začelo se je obnavljanje pozabljenih in zanemarjenih krajevnih spomenikov in naselbinskih jeder, sledila je bolj načrtovana obnova spomenikov glede na njihov pomen, zgodovinsko vlogo in ogroženost, dograjena je bila Narodna galerija, v prenovljenih prostorih nekdanjih vojašnic so dobili svoj sodoben dom nekateri nacionalni zavodi, ki hranijo najdragocenejše umetniške in zgodovinske zaklade, v spomin na Soško fronto je bila vzpostavljena Pot miru in mnogo drugega. (Ministrstvo za kulturo, 2015) Leta 1994, ko je bila Slovenija že tri leta samostojna država, se je nacionalna galerijska institucija prvič zavedla, da je potrebno organizirati likovno prireditev, pri kateri bo temeljni kriterij za izbiranje umetnikov njihovo nacionalno poreklo. Tako so priredili prvi *Triennale slovenske umetnosti (U3)*, pregled del nekaterih vodilnih, pa tudi manj znanih, starejših in mlajših likovnih ustvarjalcev. (Zgonik, 2002 : str. 185) Za prvim valom zagnanosti pa je zanimanje za razvoj razvidne in učinkovite kulturne politike počasi upadalo. (Ministrstvo, 2015) Tako se je kultura, ki je bila še med NOB med glavnimi interesi naroda (poleg svoje osvoboditve), malo po ustanovitvi samostojne države znašla med sferami drugotnega pomena. (Peršak, 1983 : str. 337-341)

Hkrati pa od ustanovitve samostojne države ni več opaziti poskusov, da bi pomen umetnosti, ki nastaja za prihodnost, oblikovali iz nacionalne preteklosti. Še zmeraj nam je pomembnejše, da bi nam mednarodna javnost priznala, da v umetniških poskusih ne zaostajamo za svetom, kot pa, da bi iz zavedanja samih sebe in globoke filozofske refleksije o stanju umetnosti v svetu, poskušali ustvarjati nekaj novega, še nevidenega, nekaj takega, česar ne more ustvariti vsak. Leta 1995 je bila v Narodni galeriji postavljena zbirka, podobna tisti iz leta 1933, njena zgodovinska vloga pa je bila v tem da predstavi narodovo zgodovino umetnosti kot vrednoto, ki omogoča državljanom, da na njeni osnovi oblikujejo pogled nase kot na delček neke širše kulturne združbe. Ker so zbirke nacionalne umetnosti stare toliko, kot moderna nacionalna država, so hkrati eden atributov državnosti. Slika preteklosti bi naj omogočala krepitev samozavesti tako posameznika, kot kolektiva. Hkrati je bilo umetnostno zgodovino Slovencev potrebno predstaviti kot tekoče dogajanje, kot kontinuiteto, saj se z dolgo in nepretrgano zgodovino narod pred drugimi dokazuje, da ima svojo posebno zgodovino. Tudi iz zgodovinske zavesti pa se napaja samozavest pripadnikov določenega naroda ter poudarja njegovo pomembnost. (Zgonik, 2002 : str. 186-187)

2.3 Narodne simbolne figure, motivi

Pri oblikovanju narodovih simbolnih figur se Slovenci nismo mogli sklicevati na politične uspehe iz preteklosti in različne zgodovinske oblike narodne samostojnosti, posledično nismo mogli ustvarjati narodnih junakov iz oseb, ki bi v preteklosti usodno zaznamovale tok evropske zgodovine. Naši junaki niso izhajali iz politične zgodovine, temveč iz domišljije v povezanosti z naravnimi silami (Martin Krpan, Peter Klepec idr.) Pri oblikovanju identitete si narodi najlažje pomagajo z zgodovino. S pomočjo podob in pripovedi je potrebno oblikovati znake, ki so poenostavljeni, da so hitro prepoznavni, lahko razumljivi in omogočajo pomensko identifikacijo čim širšemu občinstvu – tak je tudi slovenski grb, ki ga je oblikoval kipar Marko Pogačnik. Poleg grafičnooblikovalskih izpeljav narodnih simbolov se tukaj pojavljajo tudi personifikacije. V zgodovini narodov je to imela to vlogo pogosto figura ženske, saj predstavlja domovino, ki hrani in varuje, ima vlogo "matere naroda". (Zgonik, 2002 : str. 124-145)

Eden izmed tipičnih slovenskih motivov je tudi krajina. S prikazovanjem gora, gozdov in kozolcev se v pokrajini izraža in prepozna nacionalni pomen.

Leta 1907 je nastal Sejalec, zaradi katerega je postala moderna umetnost na Slovenskem splošno sprejeta. Kljub sodobnemu umetniškemu slogovnemu izrazu, je bila slika uspešno sprejeta zaradi motivne sprejemljivosti, odvisnosti človeka, njegovega obstoja, od narave, veliko ljudi se je lahko z njo poistovetilo. (Zgonik, 2002 : str. 149) Sejalec je omogočil tudi proces sekularizacije slikarstva, ki je bilo pred tem pretežno versko obarvano. (Zgonik, 2002 : str. 156) Motiv sejalca je bil v slovenski umetnosti upodobljen izjemno pogosto, prekaša ga le motiv Marije z Jezusom. (Zgonik, 2002 : str. 158) Med krajinskimi motivi, tekmujejo za vlogo nacionalnega simbola, je po osamosvojitvi dobil prvo mesto motiv Blejskega jezera z otočkom in cerkvico, pri katerem nas pritegneta predvsem lepota in spokojnost tega motiva. Pomembno vlogo ima tudi cerkev, simbol narodove vernosti, po mnenju Steleta pa tudi estetsko dopolnilo pokrajini. (Zgonik, 2002 : str. 174-175)

V 20. stoletju se je začel velik porast fotografije, ki je nadaljevala tradicijo krajinskega slikanja, planinska motivika je postala pglavilni vir fotografskih motivov. (Zgonik, 2002 : str. 171) Najbolj občudovan je bil Triglav, predvsem zaradi svoje višine in s tem mogočnosti, hkrati pa je bil velikokrat izpostavljen kot 'varuh slovenstva', saj nas geografsko ločuje od

germanskega prostora, iz katerega je v zgodovini prihajala najresnejša nevarnost potujčevanja. Obravnavan je kot 'branik domovine', saj kot težko osvojljivi gorski vrh predstavlja neuklonljivost in nepremagljivost slovenskega naroda. (Zgonik, 2002 : str. 173-174) Na Slovenskem so se novosti v fotografiji zgodaj uveljavile, v času največjega razmaha fotografije smo pri nas takrat ali še prej kot drugje v Evropi ustanavljali fotografska društva in prirejali razstave. Kljub temu pa se je to moderno gibanje razvijalo le v ljubiteljskih ustanovah in ni našlo stika z uradnimi, državnimi institucijami, kot je za tako povezavo med impresionističnimi slikarji skrbel Rihard Jakopič. Na Slovenskem so in še obstajajo predsodki so fotografije kot umetniške prakse in se trg umetniške fotografije še vedno ni razvil. (Zgonik, 2002 : str. 171)

2. 4 Problem majhnosti

Po mnenju madžarskega umetnostnega zgodovinarja Tiberiusa Gerevicha gre za bistveno razliko med pojmovanjem nacionalnih umetnosti pri malih in velikih narodih, kar je razložil tako: "Veliki umetniški narodi so tisti, ki v globalni evoluciji umetnosti proizvajajo sloge tako, da jih usmerjajo in določajo. Nasprotno obstajajo drugi narodi, (pogosto majhni), ki ne razvijajo izhodišč sloga, ki bi jih bilo mogoče mednarodno uveljaviti, temveč se v vseh dobah omejujejo na izposojanje in prisvajanje ter sprejete vplive predelujejo z lastnim narodnim pečatom, v skladu s svojimi materialnimi, ekonomskimi in socialnimi zmožnostmi ter z zgodovinskimi pogoji. /.../ Poleg tega, da asimilirajo mednarodne tokove, prispevajo svoj delež tudi k univerzalnemu umetniškemu življenju tako, da ga obogatijo z novimi prvinami, saj odkrijejo včasih pri variiranju s slogi presenetljive zaključke. /.../Njihovo temeljno poslanstvo je, da z umetniškimi sredstvi izražajo narodovo dušo in da pripojijo svojo nacionalno umetnost širši duhovni in umetniški skupnosti./.../"(Zgonik, 2002 : str. 72)

Majhen narod mora, da prepriča v svojo posebnost in raznolikost od drugih, pokazati, da je samosvoj oz. da ne pripada nikomur drugemu, kot sebi, ter ima posebnosti, značilne le zanj, zaradi česar ne more biti združen z nobeno večjo in pomembno staro državo. (Zgonik, 2002 : str. 14) Pri velikih narodih je v tem pogledu lažje, saj se kulturna identiteta izoblikuje kot sinteza bolj ali manj avtohtonih kulturnih dejavnosti, je resnično samoumevna in samodejna ter je ni potrebno posebej programirati ali negovati. V nasprotju s tem pa je kulturna identiteta med majhnimi narodi, kot smo Slovenci, nekakšna zgodovinska zavezanost narodu, tradiciji in obstoju. (Zlobec, 1993 : str. 338)

2. 5 Problemi kulture

Poleg predstavitve Plečnikovega dela za prvega predsednika Češke republike Tomaša G. Masaryka, so bile ostale predstavitve slovenske umetnosti v tujini namenjene predvsem sodobnemu ustvarjanju kot je predstavitev mladih umetnikov na *Bienalih mladih ustvarjalcev Sredozemlja in Evrope*, predstavitve na beneškem *Bienalu* ipd., veliko je bilo tudi samostojnih predstavitev slovenskih umetnikov (Irwini, Marjetica Potrč, Tadej Pogačar ...). Kljub temu teh nekaj nepovezano prirejenih in brez prave refleksije o pomenu dogodka organiziranih razstav ne more vzbujati posebnega prepričanja, da država ve, kaj bi s svojo umetnostjo počela. (Zgonik, 2002 : str. 187-189)

V teh trinajstih letih pa se je tudi marsikaj spremenilo, zagotovo lahko omenimo pozitiven premik in doprinos k razvoju muzejev; v tem času smo dobili povsem nov Muzej sodobne umetnosti na Metelkovi v Ljubljani, prav tako je uspešno stekla obnova Moderne in Narodne galerije, predstavljenih je bilo nekaj večjih preglednih razstavnih projektov (NSK, Zoran Mušič, Bogoslav Kalaš, Rihard Jakopič, Jože Ciuha ...) Vendar pa o potenciranem kulturnem razvoju na splošni slovenski ravni še vedno težje govorimo.

Zato je prav tako še vedno aktualna Peršakova misel, v zadnjih letih gospodarske krize celo vedno bolj, da mora biti vse, česar se lotimo, gospodarsko upravičeno oziroma donosno, kar zna biti za umetnost tvegano, morda celo pogubno mišljenje. (Peršak, 1983 : str. 337-341)

Zanimivo je, da je za promoviranje slovenskih umetniških izdelkov največ naredila turistična industrija. Hkrati pa lahko predvsem na primeru kiparjev Jakova Brdarja in Mirsada Begića vidimo, da ostaja tradicionalna odprtost slovenskega kulturnega prostora, zaradi katere so umetniki, ki se priselijo v naš prostor, dobro sprejeti in vključeni v slovensko umetnost ne glede na drugačno nacionalno poreklo. Oba prej omenjena kiparja sodita med najbolj uveljavljene slovenske umetnike, hkrati sta oba Bošnjaka. (Zgonik, 2002 : str. 189)

Sicer pa je že pred vključitvijo v Evropsko unijo Tone Peršak postavil še zmeraj aktualno vprašanje, "Kako lahko slovenska kultura zagotavlja obstoj in ohranitev slovenstva v spremenjenih razmerah življenja ob vključitvi Slovenije v EU /.../, ob uveljavljanju koncepta globalizacije na vseh področjih življenja /.../ kar vpliva na poenotenje vrednot in ukinjanje posebnosti različnih vrednostnih sistemov, /.../ če si Slovenci tega sploh ne želimo?" (Peršak, 1997 : str. 357-364) Na to je sklepal iz dejstev, kot je ta, da je bilo denarja, namenjenega za

kulturo, vsako leto manj, česar pa takrat ni mogel napovedati pa je to, da so 27. januarja 2012 ukinili Ministrstva za kulturo oz. je bilo pridruženo Ministrstvu za izobraževanje, znanost, kulturo in šport Republike Slovenije. Tukaj je potem vsekakor na mestu vprašanje Cirila Zlobca "je sploh še kje, v čemerkoli bistvenem, prostor za kulturo?"³ (Zlobec, 1993 : str. 337) Prav naloga Ministrstva za kulturo je skrb za ustrezno kulturno politiko, ki upošteva sodobne razmere, obenem pa posebno pozornost namenja kulturnemu bogastvu naroda. Kljub temu, da se galerijska mreža po Sloveniji širi, da slovenski umetniki zastopajo Slovenijo na mnogih mednarodnih likovnih razstavah, festivalih in sejnih, na katerih prejema tudi pomembna priznanja, pa je zavedanje o pomenu kulture in umetnosti med širšo populacijo majhno, saj so ti dogodki in dosežki premalo oglaševani in promovirani. (Ministrstvo za kulturo, 2015) "Ne glede na slavnostna zagotovila na raznih proslavah, na katerih radi prisegamo, da smo Slovenci kulturni narod in da je kultura pri nas v ospredju vseh družbenih interesov, pa nam dejanska obravnava kulture in predvsem materialno (raz)vrednotenje dela v kulturi pričata, da v resnici ni tako."⁴(Peršak, 1983 : str. 337-341)

Le tako bomo napredovali kot posamezniki, soustvarjalci našega skupnega kulturnega jutri in ne nazadnje kot tudi država z mednarodno prepoznano nam lastno kulturno identiteto, (pre)malo Slovencev pa se dandanes tega dejstva tudi zaveda. (Ministrstvo za kulturo, 2015) Dojeti bi morali dejstvo, da je za tujino zanimivo predvsem to, kar je od nje drugačno, torej to, kar naj bi bilo specifično naše, a vseeno univerzalno. (Zgonik, 2002 : str. 190) Postopoma bo potrebno seznaniti tujino s posebnostmi naše kulture, ki jo delajo bistveno za slovenski narod. (Zgonik, 2002 : str. 190) Tudi tega, koliko nas določata prostor in kultura, v kateri se

³Kot je rekel Jaša L. Zlobec: "Če je pred leti policaj grdo pogledal slovenskega pisatelja, je bil takoj ogenj v strehi, in prav je tako. Če danes obrambni minister javno zmerja in žali slovenskega pesnika /.../ se nihče ne zgane in ne migne s prstom. (L. Zlobec, 1992 : str. 291-293) Podobno je trdil tudi Ciril Zlobec v članku Slovenska kultura in identiteta: " Samo navidezen paradoks: ne podpirati kulture in njenih avtorjev z ustreznim ustvarjalnim ugledom bi se najširši slovenski javnosti (včasih) zdelo ne samo antikulturno, ampak protinacionalno gibanje, ki si ga nobena politika ni mogla /.../ nekaznovano privoščiti." (Zlobec, 1993 : str. 335-338)

⁴ To misel je nadaljeval Tone Peršak s stavkom "ponavadi slišimo, da ustvarjalci veliko stanemo in da od nas ni kaj prida gospodarske koristi." (Peršak, 1983 : str. 337-341)

rodimo in odraščamo ter jo pogosto jemljemo za samoumevno, se zavemo komaj, ko vstopimo v drugo, tujo in od naše različno kulturo; takrat se zavemo, kaj imamo in na to gledamo drugače, dajemo večji pomen. (Zgonik, 2002 : str. 7)

Prva moderna država, ki je začela poudarjati svoj pomen s pomočjo umetnosti, je bila Francija. Sprva kot Musée des Arts, nato Musée National, muzej v louvrski palači kot prvi državni umetnostni muzej hrani umetniška dela, ki so postala last nacionalne države. (Zgonik, 2002 : str. 65)

Pogosto pozabimo, da likovna umetnost niso le arhitekturni, slikarski in kiparski izdelki, temveč spada sem tudi umetna obrt, uporabna umetnost. Kljub bogatemu gradivu pa v Sloveniji s preučevanjem uporabne umetnosti precej zaostajamo za drugimi deželami, s tem se ukvarja le peščica umetnostnih zgodovinarjev. Razlogi so po mnenju Maje Lozar Štamcar najverjetneje v neprestičnosti teme, navidezni nepriljubljenosti dela ter predvsem v težavnem raziskovanju. To področje umetniškega delovanja namreč ne šteje v visoko ali čisto umetnost in je a priori manj privlačno. Pogosto se je postavilo vprašanje, ali je lahko nekaj, kot je miza, umetnina? Po mnenju Emilijana Cevca so za umetnino temeljni enkratnost, doživetost, originalnost, odsev umetnikove osebnosti, moč izraza, pristnost materiala itd. To pa so resnični umetniki zmožni vdihniti ne samo kipom in slikam, ampak tudi za vsakdanjo rabo, kar nam je najboljšo pokazal Jože Plečnik. Hkrati je, kot že omenjeno, problem velika razdrobljenost gradiva; na prvi pogled je raznolike predmete, narejene iz različnih materialov z različnimi tehnikami, težko vpeljati v nek kontekst. Navzven so vse to samo predmeti, ko pa se resno lotimo njihovega preučevanja, se vsi ti predmeti – tako kot kipi in slike – razodenejo kot nepogrešljivi del našega vsakdana, sestavni del okolja, ki ga je človek z namenom, da bi v njem preživel, užival in navdihoval, oblikoval in ga še vedno oblikuje. Nenavadna maloštevilčnost historičnih razstav uporabne umetnosti pri nas pomeni, da preučevalcem drugih zvrsti umetnosti manjka pomembna trdna opora, na katero bi se sicer lahko naslonili in bolje razumeli dogajanja znotraj svojih ožjih zanimanj. (Lozar Štamcar, 2004 : str. 96-100)

3 LIKOVNA UMETNOST NA SLOVENSKEM

V teoretičnem delu raziskovalne naloge sem se odločila opisati deset slovenskih likovnih del, ki so imele pri razvoju slovenske narodne zavesti poseben pomen. Takih del je bilo veliko, zato sem se odločila izmed prvotno izbranih 25 del⁵ izbor zožiti na 10 "najprimernejših", ki bodo zajela čim več spektrov slovenske likovne umetnosti in bodo predvsem vsebovala tisto nekaj, kar lahko navežemo na povezavo z nacionalno identiteto. Ključni (značilnosti), po katerem sem izbirala dotična dela, so bili:

- prepoznavnost le-teh v svetu, njihovi dosežki, vpliv na razvoj slovenske (in tuje) likovne umetnosti;
- njihov pomen pri nacionalnem ponosu;
- inovativnost dela, njegova unikatnost (ali je od del ostalih narodov različno
- ali umetnina izpoveduje slovenske vrednote⁶, poudarja narodno identiteto, prikazuje slovenske etnografske značilnosti;
- ali spomenik upodablja slovenske simbole, značilne motive
- ali v katerem delu kultura še posebej opazno nadomešča politiko⁷.

Vsako delo sem vsebinsko razdelila na tri dele; najprej sem opisala pomen avtorja za Slovenijo ter njegove reference v tujini, nato sem opisala posebnosti oblikovne in vsebinske strani dela ter njegovo pomembnost, na koncu pa sem predstavila pomen dela na nacionalni ravni ter prepoznavnost v tujini.

⁵ Dela sem izbirala predvsem s pomočjo monografij, ki vsebujejo pregled slovenske umetnosti in umetnikov (Umetnost na Slovenskem), ter to skombinirala še z učnim kurikulumom za umetnostno zgodovino, saj sem sklepala, da bodo tam predstavljeni najpomembnejši spomeniki iz zgodovine umetnosti.

⁶ Spoštovanje, mir, odprtost do drugačnosti, spoštovanje kulturne in naravne dediščine, spoštovanje ljudskih običajev in zgodovine, samostojnost, poštenost, pravičnost, delavnost, strpnost ...

⁷ Politiko nadomešča tam, kjer govorimo predvsem o vrednotah humanosti, kjer politika včasih "zataji".

3. 1 Jože Plečnik, Narodna in univerzitetna knjižnica (NUK), Ljubljana, 1936 - 1941

Jože Plečnik

Jože Plečnik velja za največjega slovenskega arhitekta. Zanimanje za njegovo delo se v svetu kljub časovni odmaknjenosti povečuje, slovenski arhitekturi pa je dal temelj, na katerem je lahko ves čas gradila svojo prepoznavnost. (Hrausky et al., 2006 : str. 1)

Deloval je v času slovenske moderne, ko je prišlo do velikih sprememb v povezavi z umetnostjo in narodno ter kulturno zavestjo. Njegova arhitektura velja za brezčasno. Dolga desetletja je bil zanimanje za njegovo delo predvsem stvar češkega in slovenskega nacionalnega prostora, konec šestdesetih let pa se je začel vračati na evropsko prizorišče.

Leta 1897 je skupaj s kiparjem O. Schimkowitzem izdelal osnutek za Gutenbergov spomenik na Dunaju ter prejel zanj prvo nagrado, nato je leta 1904 na svetovni razstavi v Saint Louisu v ZDA za salon prejme zlato medaljo, od leta 1912 do leta 1913 pa ga je profesorski zbor Dunajske akademije likovnih umetnosti trikrat zapored predlagal za Wagnerjevega naslednika, vendar prestolonaslednik Franc Ferdinand njegove profesure ni potrdil. (Narodna galerija, 2007)

Plečnik je dosegel vrhunec svoje kariere že na Dunaju s pozidavo Zacherlove palače (1903–1905), s čimer se je uvrstil med pionirje moderne evropske arhitekture. S to svojo stvaritvijo je zasenčil celo svojega učitelja Otta Wagnerja. Mednarodni odmev pa so imela tudi druga dunajska dela prvega in začetka drugega desetletja, predvsem cerkev sv. Duha na Ottakringu. Pomembno vlogo pri promoviranju Plečnikovega dela v mednarodnem prostoru je imel Boris Podrecca. (Krečič, 1997 : str. 7-11)

Leta 1968 je arhitekt Marco Pozzeto objavil študijo *Jože Plečnik in šola Otta Wagnerja*, ki je v svetu spodbudila "val zanimanja". Posledično sta Francois Burkhardt in Boris Podrecca leta 1986 v centru Georges Pompidou v Parizu postavila pregledno Plečnikovo razstavo, ki je predstavljala veliko svetovno promocijo Plečnika in njegovega dela. (Bernik, 1998 : str. 293-297)

Po pariški razstavi se je zanimanje za raziskave Plečnikovega dela povečalo in je v okviru te teme nastalo tudi mnogo knjig. (Krečič, 1997 : str. 7-11)

Narodna in univerzitetna knjižnica

Jože Plečnik je arhitekt, ki je najbolj zaznamoval podobo Ljubljane, prav NUK pa je njegovo najpomembnejše delo v tem mestu. Velja za vrhunec »Plečnikove Ljubljane«.

Njegova zamisel je bila, da mora mesto obdariti s stavbo, ki bo s svojo arhitekturno vrednostjo v prihodnje ostala trajen spomenik slovenskega duha. (Zgonik, 2012 : str. 94-94)

Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani velja za enega izmed slovenskih arhitekturnih bisero. Zgrajena je bila med leti 1936-1941 na mestu zaradi potresa porušenega Knežjega dvorca iz 17. stoletja. Spada pa v obdobje modernega realizma.

Stavbni plašč s kombinacijo kamna in opeke spominja na kraško arhitekturo.

V nadstropjih gladko kamnito površino nadomesti opeka, ki jo redkeje prekinjajo grobo izstopajoči ali gladko obdelani kamni. Prvo nadstropje je višje, gornja tri pa nižja.

V zgornjem delu stene so majhna, izstopajoča okna (im. bay-windows) Na obeh stranskih pročeljih sta dve veliki navpični okni, med katerima stoji visok jonski steber. S tem se nam razkrije notranjščina stavbe, hkrati pa ustvari vtis, da so vsa tri pročelja stavbe enako pomembna. Floris je nepravilne kvadratne oblike - tri stene so pravokotne, četrta pa poševna, saj je arhitekt stavbo prilagodil nepravilni obliki zemljišča. Plečnik si je knjižnico zamislil kot tempelj učenosti. Na vrhu glavnega stopnišča je tudi kip Primoža Trubarja, pionirja pisane slovenske besede. Prav tako je na zunanjščini fasade kip Mojzesa, avtorja Lojzeta Dolinarja, ki se prav tako simbolno umešča v pomen stavbe, namreč predstavlja prvo knjigo, ki je razsvetlila Mojzesa in njegovo ljudstvo. Da je Plečnik izbral svetopisemski lik je razumljivo, saj je bil globoko veren človek. Simboliko je umestil tudi v notranjščino, in sicer tako, da je izpostavil monumentalno stopnišče, ki je v pritličju povsem temno, ko pa se človek po njem sprehodi vse do vrha, ga tam pričaka veliko svetlobe, kar ponovno simbolizira razsvetljenje, ki ga človeku nudi znanje in knjige. Kot piko na i je Plečnik kljuko vhodnih vrat oblikoval kot Pegaza, ki simbolizira modrost. (Prelovšek, 2010 : str. 23-52) Materiali za opremo notranjščine so skrbno izbrani, saj je želel arhitekt z njimi poudariti simbolni pomen arhitekture, vsa oprema je zamišljena unikatno. (Zgonik, 2012 : str. 94-94)

Slika 1: NUK (vir: Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana, n.d.)

Slika 2: Bay-windows (vir: Narodna in univerzitetna knjižnica, n.d.)

NUK pa je Plečnikovo najpomembnejše delo Ljubljani in eno najbolj znanih arhitekturnih del v Sloveniji. Njena zapletena zgodovina priča o vztrajnem in mučnem boju naših prednikov z beograjsko birokracijo; za njeno gradnjo si je vodstvo univerze v Ljubljani, skupaj s študenti in slovensko javnostjo, prizadevalo sedem let. Postala je simbol boja za ohranitev celovitosti mlade slovenske univerze, kateri so že grozili z ukinitvijo nekaterih njenih fakultet. (Prelovšek, 2010 : str. 5)

Narodna in univerzitetna knjižnica je za Slovence pomembna predvsem zaradi hrambe pomembnih slovenskih literarnih del kot so Stiški rokopisi, Dalmatinova biblija, Katekizem, s čimer hrani slovensko identiteto.

3. 2 Jurij Šubic (1855 – 1890), Pred lovom, 1883, olje na platnu, 87 x 65,5 cm, Narodna galerija, Ljubljana

Jurij Šubic

Jurij Šubic velja skupaj z bratom Janezom za začetnika slovenske knjižne ilustracije. Ko je bil star komaj dvajset let, je dobil Fügerjevo nagrado za ilustracijo Schillerjeve balade *Hoja na plavž*. (Kladnik, 2010 : str.187)

Po končani dunajski Akademiji je odšel v Pariz, središče umetnosti, kjer je doživel svojo umetniško sprostitev, srečal pa je tudi prve vplive impresionizma, čeprav sam ni bil nikoli impresionist, ampak realist. Nato pa je v Normandiji pod vplivom francoskih slikarskih prijateljev ustvarjal pleneristične⁸ krajinske izseke in žanrske slike. (Sedej, 1985 : str. 88)

Na seznam njegovih pomembnih del spadata vsekakor poslikava palače arheologa H. Schliemanna v Atenah in poslikava stropa v kabinetu Au tamburin na Montmartru, v Parizu. Sodeloval je tudi s češkimi in madžarskimi slikarji pri poslikavi praškega Narodnega gledališča, v Sloveniji pa je v Ljubljani poslikal obok s prizori iz življenja sv. Jakoba. (Sedej, 1985 : str. 88)

Naslikal je mnoge znane Slovence, med drugim tudi Žigo Zoisa, Valentina Vodnika, Janeza Vajkarda Valvasorja itd. Ilustracije slovenskih običajev in navad, ki jih je delal skupaj z bratom Janezom, pa so krepile slovensko narodno zavest in samobitnost. (Kladnik, 2010 : str. 187)

Pred lovom

Slika je žanrska, poudarek je na moški figuri, ki se pripravlja na lov. (Sedej, 1985 : str. 88) Na pragu normandijske kočje je naslikan lovec v modri bluzi, zaposlen s čiščenjem svoje puške. (Mesenel, 1977 : str. 191-192) Posebnost je tukaj svetloba, ki je zelo močna - Šubic je svoje zanimanje v prvi vrsti osredotočil na igro sončnih žarkov in njihovih refleksov na lovčevem

⁸ Plenerizem je umetnostna smer v slikarstvu v drugi polovici 19. stoletja, ki upošteva ozračje in svetlobo na prostem. Idejno je vplivala na impresionizem.

obrazu (Mesenel, 1977 : str. 191-192) - hkrati pa ima tudi simbolični pomen, saj napoveduje novo slikarstvo in razmerje do le-tega, ki ga kasneje uresničijo impresionisti. Kljub temu je ohranil občutek realistične naključnosti in neposrednosti. (Sedej, 1985 : str. 88)

Slika 3: Pred lovom (vir: Narodna galerija, 2014)

Pomen Pred lovom

Pred lovom je prva slovenska slika, razstavljena v slovitem pariškem Salonu, vsakoletni pregledni razstavi pariške Académie des Beaux-Arts, leta 1883 in velja za enega največjih uspehov slovenskega slikarstva. (Sedej, 1985 : str. 88-89) Janez Šubic je s tem postal prvi Slovenec, ki so ga priznali v tujini in sicer v Parizu, ki je bil v 19. stoletju središče kulturne prestolnice Evrope. Med drugim je slika pripomogla k ustvarjanju pogojev, ki so bili potrebni za umetnost Jožefa Petkovška, znanega slovenskega slikarja iz 19. stoletja, in po njem za vso generacijo slovenskih impresionistov. (Kapus, 2004)

3. 3 Ivan Grohar (1867 – 1911) , *Sejalec*, 1907, olje na platnu, 108,5 x 120 cm, Moderna galerija, Ljubljana

Ivan Grohar

Ivan Grohar je bil član prvega kluba slovenskih umetnikov Sava skupaj z Matijo Jamo, Matejem Sternenom, Rihardom Jakopičem idr., ter sodeloval na Prvi slovenski imetniški razstavi. Leta 1904 je doživel priznanje na dunajski razstavi slovenskih umetnikov v Salonu Miethke. (Kladnik, 2010 : str. 61) Grohar je veliko razstavljal in sicer sodeloval je na skupinski razstavi v Beogradu, Dunaju in tudi v Berlinu. Leta 1906 je bilo njegovo delo na ogled v Londonu in Sofiji, leta 1907 pa še na prvi razstavi slovenskih umetnikov v Trstu, s čimer je bistveno sodeloval pri oblikovanju slovenske umetnosti, skupaj z ostalimi slovenskimi impresionisti pa je ključno prispeval h kulturnemu opredeljevanju Slovencev kot samostojne narodne skupnosti. (Žerovc, 2012 : str. 8)

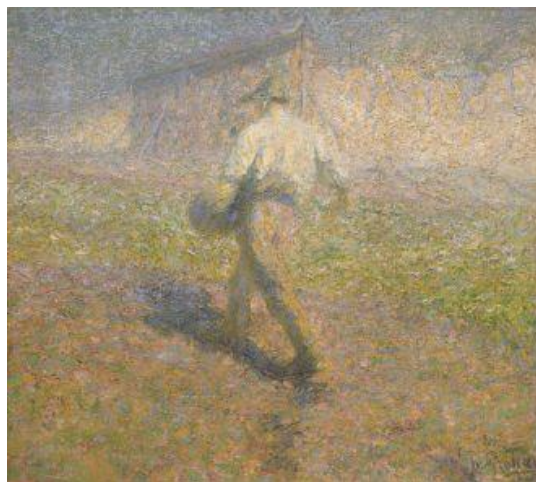
V tujini je bil priznan, doma so ga v realistični dobi kritiki hvalili; prvo prestižnejše naročilo je bilo s strani ljubljanskega škofa Jegliča za sliko *Srce Jezusovo*, ki je bila skupaj s slikarjem deležna izvrstnih odzivov. Pozneje pa so bile ocene, predvsem za posvetno slikarstvo, slabše. S časom je njegova tehnika napredovala, hkrati pa se je začel hiter prestop v modernistično prakso po zgledu Giovannija Segantinija⁹. Takoj po smrti se je začel splošno poudarjati njegov pomen za slovensko umetnost. Po beograjski razstavi 1904 je bil odlikovan z redom sv. Save. (Žerovc, 2012 : str. 28-30, 248)

Sejalec

Slika je ustvarjena po fotografiji sejalca, ki je slikarju služila kot ustvarjalno izhodišče. Glavni motiv je kmet, a ne kot trpeči lik, temveč idealiziran, poveličan lik delavca, postavljenega na svojo zemljo. Delo je izrazito impresionistično, motiv pa je žanr, prikazuje značilno kmečko opravilo. V ozadju je viden tipičen motiv slovenske krajine, kozolec. Na sliki je opazna lopatična tehnika, ki je za Groharja značilna, na površini slike pa ustvari razbrazdano površino. (Zgonik, 2012 : str. 84-86) Figura in ozadje sta medsebojno povezana, saj je narava

⁹ Severnoitalijanski slikar 19. stoletja, izjemno mednarodno uspešen sodobni umetnik, znan po sentimentalni romantiki; udeleženec in nagrajenec številnih velikih mednarodnih razstav.

sejalčev življenjski prostor, motiv sejalca pa nas kot vizualna puščica usmerja in pelje s seboj v krajino. (Žerovc, 2012 : str. 146)

Slika 4: Sejalec (vir: Narodna galerija, 2014)

Pomen Sejalca

Zanimivo je, da Sejalec ni izhajal (le) iz lastnega iskanja in sledenja notranjemu nareku, temveč je z njim želel predvsem pridobiti pozornost kranjskega občinstva in kupcev. (Žerovc, 2012: str. 133) Sejalec je bil v času nastanka značilen predstavnik slovenskega naroda, saj se je takrat velik del prebivalstva preživljal s kmečkim delom. Na ta način je slika prebujala narodno zavest.

Groharjeva slika je imela tudi širši pomen, saj so se z njo začele odpirati možnosti za sprejem slovenskega impresionizma pri širši publiki. Velik pomen za slovenski impresionizem je imel Ivan Cankar, saj je slovenske impresioniste promoviral tako doma kot v tujini; še posebej se je zavzel za Groharja, saj je v njegovih slikah simbolno videl podobo slovenskega naroda. V celotni zasnovi je Groharjev Sejalec precej podoben Pomladi, o kateri je Cankar dejal: "Videl sem to sliko že par mesecev prej, v tedanjem tesnem, dolgočasnem, slabo razsvetljenem ateljeju umetnikovem in takrat ni napravila name posebnega vtisa /.../ Ali, tu v

veliki dvorani, se mi je širilo srce ob pogledu na ta pisana, v spomladno sonce potopljena polja, na te valovite holme in bilo mi je, kakor da je bil dahnil Grohar na platno vso veselo lepoto slovenske zemlje in vso njeno melanholijo hkrati." (Žerovc, 2012 : str. 138)

Pomen Sejalca za Slovence je skozi leta naraščal, tako da je le-ta v 20. stoletju postala »ikona« slovenskega modernizma in utelesitev slovenskega nacionalnega mita. Prvič je bil Sejalec razstavljen v Trstu leta 1907 ter bil tudi izjemno uspešen, kritika ga je prepoznala kot ključno slovensko sodobno sliko. (Zgonik, 2012 : str. 84-86)

3. 4 Ivana Kobilca (1861 – 1926), *Poletje*, 1889-1890, olje na platnu, 180 x 140 cm, Narodna galerija, Ljubljana

Ivana Kobilca

Ivana Kobilca velja za najpomembnejšo slovensko slikarko, katere dela (*Poletje*, *Kofetarica*) so doživela pohvale tako v tujini kot doma. Je naša prva akademsko izobražena slikarka.

Šolala se je na zasebni šoli Antona Ažbeta v Münchnu, kjer se je učil tudi Wassily Kandinsky¹⁰. Ta šola je bila po pomembnosti enakovredna akademiji; razlika je bila v tem, da so se lahko tukaj šolale tudi ženske, na akademiji pa te možnosti ni bilo. Ivanine slike so v javnosti dobro poznane, njena podoba pa je bila odtisnjena na slovenskem tolarju. Njene slike so že na prvi razstavi na Dunaju vodile do omembe v časopisju. Po vrnitvi z Dunaja se je odločila pripraviti razstavo tudi v domovini, ki je bila nadpovprečno obiskana zaradi nenavadnosti, da se je ženska opogumila in odločila razstaviti zbirko slik. (Kladnik, 2010 : str. 90-91) Kasneje se je vrnila na Dunaj in München kjer je njena slika *Poletje* doživela veliko hvale. Skupaj z *Likaricami* jo je poslala na razstavo v pariški Salon, kjer sta bili zelo pozitivno sprejeti, Državno umetnostno združenje (Societe Nationale des Beaux-Arts) pa je slikarki podelilo naziv izredne članice. (Kladnik, 2010 : str. 90-91)

¹⁰ Wassily Kandinsky, ruski slikar in umetnostni teoretik, ki velja za začetnika abstraktnega slikarstva in enega najpomembnejših umetnikov 20. stoletja. (Griffin, 2015)

Poletje

Slika je žanrska, osrednji motiv pa je mestna gospodična, za katero model je bila slikarkina sestra Fani, ki ji dva otroka (slikarkin bratranec Blekov Janezek in njegova sestrice Katrica) pomagata spletati cvetno kito, v ozadju pa se približujeta druga otroka, ki spremljajoč dogajanje prinašata novo cvetje. Slikarka si je pri delu pomagala s fotografijo, tako da je bil del slike izdelan na prostem, del pa v ateljeju. (Ilich Klančnik, 1997 : str. 34)

Slika ni samo skupinski portret, temveč tudi razpoloženjska krajina, alegorija poletja. Slikarsko delo namreč natančno prikazuje doživetje poletnega počitniškega prizora na podeželskem vrtu, ki daje prijeten, spojen vtis.

Mladenka se po svojih mestnih oblačilih razlikuje od podeželskega prizorišča, ki ga prepoznamo po preprosto oblikovanih arhitekturnih elementih. S Poletjem so se v Kobilčinem slikarstvu uveljavile pleneristične težnje. (Zgonik, 2012 : str. 80-81)

Slika 5: Poletje (vir: Narodna galerija, 2014)

Pomen Poletja

V karieri prve dame slovenske likovne umetnosti je bila ta slika prelomna. (Urbančič, 2016) Na Dunaju in v Münchnu je delo doživelo veliko hvale (Kladnik, 2010 : str. 91), leta 1891 pa je Kobilca sliko skupaj z *Likaricami* poslala na pariški Salon in prodrila med avtorje 200 izmed kar 2800 prispelih slik, ki so prepričale žirijo, čemur je sledila uvrstitev na razstavo. (Urbančič, 2016) Kasneje je bila slika razstavljena še v Berlinu, Pragi, Dresdnu in Sarajevu. (Ilich Klančnik, 1997 : str. 36) Kobilca je nato sliko podarila Narodni galeriji v Ljubljani, katere članica je bila tudi sama. Oktobra 2012 so v Narodni galeriji tik pred zaprtjem stalne zbirke zaradi prenove objavili rezultate ankete, s katero so ugotavljali, katero delo stalne razstave *Umetnost na Slovenskem* je obiskovalcem najljubše. Nato so anketo ponovno izvedli med prenovo, ko je bil obiskovalcem dostopen le ožji izbor umetnin iz stalne zbirke. V obeh primerih je zmagalo *Poletje* Ivane Kobilca. Ljudje so svoj izbor med drugim argumentirali s »Preprosta, sončna, iskrena.« (Danaja, 20 let, študentka), »Preprosto lepa.« (Lina, 27 let, zdravnica) ter »Zame je edinstvena.« (Janez, 62 let, upokojenec). (Urbančič, 2016)

3. 5 Niko Kralj, stol Rex, 1952, 56 x 63 x 83 cm, vezan les

Niko Kralj

Niko Kralj je slovenski oblikovalec, arhitekt in izumitelj; je osrednja osebnost slovenskega oblikovanja v drugi polovici 20. stoletja in utemeljitelj slovenskega povojnega industrijskega stanja. Je eden redkih slovenskih oblikovalcev, ki so že pri 35 letih dosegli svetovno slavo in mednarodni ugled, saj sodi med najpomembnejše svetovne industrijske oblikovalce 20. stoletja. Zaradi mnogih priznanj na mednarodnih natečajih in razstavah mu je v tujini uspelo priti v krog uglednih strokovnjakov, ki so delovali pod pokroviteljstvom Združenih narodov v New Yorku. V drugi polovici šestdesetih let je bil izbran, da je v okviru mednarodne tehnične pomoči dvajset mesecev deloval na Inštitutu za oblikovanje v Tel Avivu, kjer je bil tudi programski, proizvodni in likovni svetovalec. Njegov najboljši in najustvarjalnejši čas je bil v obdobju med 1952 in 1960; takrat je med drugim razvil tudi stol Rex. V življenju je za svoje delo prejel veliko nagrad, med drugim Prešernovo nagrado (1962) in Kidričevo nagrado za

izume (1975, 1977 in 1984), leta 1980 je bil izumiteljsko odlikovan z redom dela z rdečo zastavo, leta 1957 pa z redom dela z zlatim vencem za razvojno delo v industriji. (Teržan, 2012)

Stol Rex

Oblikovan je bil leta 1952, predvsem pa izstopa zaradi svoje brezčasne, lahne oblike. Ni pa zgolj eleganten ampak tudi praktičen, saj se zloži z enim prijemom in s tem zasede malo prostora. Kralj se je zgledoval po skandinavskem minimalizmu, zaradi česar se stol zlije s prostorom ne glede na stil pohištva, s katerim je le-ta opremljen. Iz prvotnega stola Rex 120 je Kralj kasneje razvil še zložljivo različico stola, gugalnik Rex rocking chair in mizico Rex coffee table. (Grgič, 2011)

Slika 6: Stol Rex (vir: Grgič, 2011)

Pomen Rexa

Kralj je imel velik socialni čut ter je želel ustvariti kakovosten, a ne predrag izdelek za domači trg. Njegovi izdelki so preplavili območje tedanje Jugoslavije. Našel si jih v čakalnicah v ambulantah, v šolah, vrtcih, pisarniški opremi ... Zaradi velike kakovosti so se ohranili več kot pol stoletja. (Grgič, 2011)

Stol Rex je najznamenitejši industrijsko oblikovani izdelek iz Slovenije ter eden izmed redkih slovenskih izdelkov, ki so dobili mesto v zbirki oddelka za oblikovanje v newyorškem muzeju MoMA. (Teržan, 2012)

3. 6 Edvard Ravnikar, Cankarjev dom, Ljubljana, 1978 – 1982

Edvard Ravnikar

Edvard Ravnikar je bil urbanist in eden izmed treh arhitektov, poglavitnih pri razvoju ljubljanske arhitekture 20. stoletja. V svojem življenju je skušal spodbuditi tudi razvoj slovenskega industrijskega oblikovanja in grafike. Obenem je bil Edvard Ravnikar tudi tisti, ki mu je uspelo znotraj jugoslovanskega arhitekturnega prizorišča ustvariti primat ljubljanske arhitekturne šole. Leta 1978 je bil prejemnik Prešernove nagrade, leta 1975 pa Plečnikove nagrade. V njegovem poznem urbanizmu je mogoče prepoznati strukturalistični pristop, nakazujejo se postmodernistična odstopanja od modernistične strogosti, pogosto, predvsem pri Moderni galeriji, pa se nakazuje tudi sled Plečnikove klasičnosti. (Balantič, 2008a) Zelo pomembno delo je bila zasnova Nove Gorice in Velenja, 'mesti, ki sta zrasli iz niča'. Načrt Nove Gorice je prilagodil sredozemski kulturi, ki je blizu tam živečim ljudem, njegova realizacija pa bi v Slovenijo prvič zanesla tako ideje Le Corbusierja¹¹ kot tudi ideje CIAM-a (Congrès International d'Architecture Moderne – Mednarodnega kongresa moderne arhitekture). Za razliko od Velenja Ravnikar tukaj ni načrtoval visokih nebotičnikov, namenjeno poceni delovni sili; Novo Gorico si je zamislil kot "vrtno mesto", s čimer je sledil idejam bistvo Le Corbusierjevega koncepta "Sončnega mesta" (La Ville Radieuse). (Balantič, 2008b)

¹¹ Charles-Edouard Jeanneret oziroma Le Corbusier je bil arhitekt, oblikovalec, slikar in pisatelj švicarsko-francoskega porekla, ki je prispeval ključne teorije sodobne arhitekture.

Cankarjev dom

Ideja za gradnjo Cankarjevega doma je nastala leta 1960, izvedena pa je bila med letoma 1961 in 1982. Projekt se je začel iz potrebe po tako uglednem prostoru za velike mednarodne kongrese in politična srečanja, kot tudi po prostoru za večje glasbene in scenske prireditve. Intelektualci so želeli, da bi v stavbi potekalo sožitje visokih ravni kulture in vsakdanje, celo alternativne ravni kulture. (Krečič, 1996 : str. 37)

Slika 7: Cankarjev dom (vir: Cvetkovič, n.d.)

Večji del objekta je Ravnikar namestil pod površjem, saj drugače posebno višinsko poudarjene komponente (v tem primeru obe stolpnici) ne bi prišle do izraza. Kljub podzemnemu poudarku Cankarjev dom učinkuje kot masivna trdnjava slovenske kulture, katere kvaliteta je domiselna kakofonija¹² oblikovnih idej, ki vključujejo, kot je rekel Peter Krečič: „*skorajda do kraja zmanirirane oblike modernistične provenience in povsem iregularne kompozicije.*“ (Balantič, 2008a) Oblikovno stavba zaradi oblike same, pa tudi materialov npr. bakrene strehe, na prvi pogled spominja na ladjo. Stavba se na vzhodnem delu dvigne do višine šestega nadstropja, na zahodnem pa do osmega. Glavni portal s Trga revolucije je Ravnikar označil z veliko bakreno nadstrešnico nad vrati in veliko asimetrično dvonadstropno zasteklitvijo ob straneh. Celotno območje portala omejujejo štirje prostostoječi

¹² Kakofonija pomeni neubranost glasov.

stebrički, postavljeni po zgledu Plečnika. Preostalo pročelje je obloženo z oblogo iz marmornih plošč. Sprejemna dvorana je dolg kvadratni prostor, s stropno oblogo nadgrajen v obliko stopnjevane bazilike. Pod povišanimi stropovi visijo lestenci, ki služijo zgolj dekoraciji, saj svetloba prihaja od geometrično razporejenih kratkih svetil na stropu. Velika sprejemna dvorana služi kot foyer¹³ pred največjo, Gallusovo dvorano s 1650 sedeži. (Krečič, 1996 : str. 37-40)

Pomen Cankarjevega doma

Cankarjev dom je z gradnjo postal simbol slovenske kulture, saj je v času, ko je Jugoslavija tonila krizo, začel v Ljubljani nastajati kulturni center slovenskega naroda. Z njim je Ljubljana dobila sodoben kongresni center, ki je omogočal velike dogodke. (Krečič, 1996 : str. 37-40) Je pomemben element razvoja slovenske kulture in Slovenije, kot samostojne države; med desetdnevno vojno so v njegovih kletih potekale novinarske konference, na katerih je Slovenija zagovarjala neodvisnost. (Žerdin, 2006) Danes je Cankarjev dom središče kulturnih dogodkov ne le za Ljubljano, temveč za celotno Slovenijo. V njem se redno odvijajo gledališke predstave, razstave, razna predavanja idr.

3. 7 Irwin (1983), Kapital, 1990, slikarska instalacija, Moderna galerija, Moderna galerija, Ljubljana (postavitev iz 2011)

Irwin

Skupina Irwin je kolektiv petih slikarjev, ustanovljen leta 1983, v obdobju, ko se je v umetnosti pojavil postmodernizem, in se je leta 1984 priključila širšemu umetniškemu kolektivu Neue Slowenische Kunst (NSK). Sem spadajo še Gledališče sester Scipion Nasice, oblikovalski oddelek Novi kolektivizem in glasbena skupina Laibach, vse pa združuje ista ideologija. Organizacija NSK precej spominja na državno sestavo, leta 1992 pa so odprli tudi NSK Ambasado v Moskvi. V okviru projekta *NSK država v času* so postavili veleposlnišтва po različnih mestih po svetu (Seattle, Firenze, Moskva ...), izdajali pa so tudi umetniške potne liste svoje "države". Na njihovo delo so najbolj vplivali predstavniki zgodovinskih

¹³ Foyer je prostor v gledališču, pri koncertni dvorani, kjer se zbira občinstvo v odmorih.

avantgard npr. Kazimir Malevič, Marcel Duchamp in Avgust Černigoj ter slovenska neoavantgardna konceptualistična skupina OHO.

Eden glavnih ciljev skupine je pokazati, da sodobna umetnost ni zgolj umetnost zahodnega sveta, temveč obstaja še druga stran, umetnost vzhodnega sveta, ki je po njihovem mnenju precej zatirana. Skozi dela radi prikazujejo totalitaristične sisteme, ki so bili pomemben segment zgodovine, hkrati pa svoje umetniško ustvarjanje razumejo kot ustvarjanje drugačnega, kulturnega kapitala in ne denarja. Delujejo kolektivno, tako podpisujejo tudi dela. Raziskujejo način delovanja, kakršnega so ljudem vsiljevali totalitarni režimi 20. stoletja, kar je v nasprotju z idejo Zahoda, ki v umetnosti poudarja individualizem.

21. aprila 2004 so v Ljubljani prejeli Jakopičevo nagrado, največjo vsakoletno nagrado na področju Slovenske likovne umetnosti. (Zgonik, 2012 : str. 107-110)

Kapital

Delo Kapital je nekaj posebnega, saj nima stalne oblike, ampak se pri vsaki novi postavitvi glede na prostor spremeni; to pa ni mišljeno samo kot sprememba razporeditve, temveč tudi sprememba predmetov, saj so vanj vključeni tudi drugi objekti. Zelo pogost motiv so križi, ki izhajajo iz del Kazimirja Maleviča, pa tudi nagačene živali, predvsem alpske, ki ustvarjajo učinek domačijskega okolja lovske koč.

V Kapitalu se kaže predstavitev domače kulture v ustvarjanju domačijskega elementa z uporabo nagačenih alpskih živali in težkih lesenih okvirjev, ki asociirajo na od narave odvisno kmečko življenje, predvsem pa s tem, da njihova izhodišča temeljijo prav na slovenski umetniški tradiciji (Černigoj, OHO).

Hkrati kažejo motivi nacistične in socialistične estetike, pojavljajo pa se tudi citati iz ruske avantgarde in visokega modernizma. V delu Kapital uporabljajo avtorji številne zglede iz preteklosti, od del prej omenjenega Kazimirja Maleviča, do reinterpretacij Ivana Groharja, Ivane Kobilce in literarnih del Ivana Cankarja, s povzemanjem in posnemanjem že obstoječih umetniških del pa iščejo nove načine videnja in interpretacije.

Slika 8: Kapital (vir: Irwin, n.d.)

Slike se izmenjujejo z lovskimi trofejami, ki so drugače namenjene temu, da jih lastniki obešajo na zid in s tem kažejo svoj prestiž, položaj družbene elite. Predvsem je celota cinična kritika ideje kapitalizma, saj razkriva, kaj je dejanska (kapitalska) vrednost umetniškega dela, ko postane (lovski) trofej. (Zgonik, 2012 : str. 107-110)

Pomen Kapitala

Kapital je bil prvič razstavljen v Ljubljani leta 1990, nato pa leta 1991 v Pittsburghu, New Yorku, San Franciscu ter kasneje še marsikje po svetu. Delo je aktualno saj govori o umetnostnem sistemu in njegovi vpetosti v geopolitična razmerja ter tem, da je umetnost trofeja sistema ter v enaki meri koristna tako ideologiji kot kapitalu. Gre za resnične strategije, kako zapolniti vrzeli, nastale zaradi neobstoja razvitega umetnostnega sistema in njegovega trga; slednji po mnenju skupine glavni mehanizem zahodne dominacije, hkrati pa še edino trajnejše sredstvo mednarodnih umetnostnih integracij. (Soban, 2015 : str. 27-28)

3. 8 Saša J Maechtig, *Kiosk K67*, 1966, ojačan poliester in poliuretan

Saša J Maechtig

Saša J. Maechtig, arhitekt, oblikovalec in zaslužni profesor, sodi med najpomembnejše slovenske ustvarjalce v industrijskem oblikovanju. Hkrati je bil leta 1984 tudi eden od ustanoviteljev oddelka za študij oblikovanja na Akademiji za likovno umetnost Univerze v Ljubljani, aktivni član številnih odborov in društev, nenavadno dobro pa se je znal vživeti tudi v vlogo menedžerja, analitika in tržnika. Svojim študentom je vcepil pomembno zavedanje, da morajo delovati zunaj meja naše države. (Brodar, 2015) Bil pa je tudi izjemen organizator, saj si je zelo prizadeval, da bi slovensko oblikovanje povezal z mednarodno oblikovalsko javnostjo. Mnogim izmed njegovih študentov, med drugim Niki Zupanc, Lari Bohinc, Roku Jenku, Kaji Antelj, Janezu Mesariču, Mihi Turšiču idr. je uspelo na globalni ravni. S svojim delovanjem na akademiji je v javnosti vzpodbujal razprave in poudarjal pomembnost povezovanja znanja univerze z gospodarstvom in industrijo.

Najbolj znan je kot avtor kulturnega slovenskega kioska z uradno oznako K67 iz leta 1966, ki je v časih socializma " pomembno estetsko in družbeno zaznamoval podobo slovenskih in drugih srednjeevropskih mest."(Štravs, 2015)

Za Mächtigovo ustvarjanje je bil vedno značilen sistemski (sestavljivi) pristop, saj so objekti oblikovani kot del širšega sistema, ki se lahko razvija, raste in spreminja, kar je v kontekstu oblikovanja ulične opreme, ki ji je posvetil večino svojega aktivnega časa v oblikovanju, bistveno. »Večina ljudi pozna njegov kiosk K67, ključen za njegov opus pa je sistemski pristop pri načrtovanju tako metodologije dela, modularnih objektov kot oblikovalskih strategij,« poudarja kustosinja Maja Vardjan.

Za kiosk in za sistem avtobusnih postajališčnih zavetij Euromodul je Mächtig prejel zlati medalji BIO leta 1973 in 1981, leto dni po upokojitvi, leta 2013, pa mu je Univerza v Ljubljani podelila naziv zaslužnega profesorja za njegov življenjski prispevek k razvoju univerze. (Štravs, 2015)

Kiosk K67

Prvič je bil kiosk strokovni javnosti predstavljen leta 1968 na razstavi slovenske arhitekture. (Štravs, 2015) Maechtig pravi, da je ideja za kiosk nastala na enem od sestankov komisije za urejanje Ljubljane. Slišal je, kako se pogovarjajo, da v Ljubljani ni primerne ulične opreme in da so potrebni novi prepoznavni kioski. Oblikovno si je najprej zamislil prebod dveh cevi, ki bi ju preoblikovali v uporabno formo. Ker pa kiosk rabi stene, je okroglo cev zravnal, da je nastal presek dveh kvadrov z zaobljenimi robovi. Tako so nastali barviti, prepoznavni kioski, ki so služili marsičemu; od popravljalnice čevljev do komentatorjeve kabine na nogometnih tekmah. Kljub temu, da je kiosk že izginil z ustaljenih mestnih pozicij, čedalje bolj navdihuje različne umetnike, iniciative in druge urbaniste, ki ga preko različnih projektov ponovno obujajo. (Brodar, 2015)

Slika 9: Kiosk K67 (vir: arhiv MAO, 2013)

Pomen Kioska K67

Barvit, značilno zaobljen Kiosk K67 (izdelovalo ga je podjetje Imgrad) je imel pomembno mesto v uličnem življenju prebivalcev mest – v njih so mnogi kupovali tobačne izdelke in časopise, ulično hrano in sladoled, plačevali parkirnine, kupovali smučarske karte, popravljali čevlje in si naredili dvojnik ključev od stanovanja. V njem je med varovanjem križišč svoje zavetje iskal »miličnik«, na reškem stadionu pa so jih postavili celo vrsto, da so med nogometnimi tekmami rabili kot komentatorska mesta za novinarje tujih in domačih televizij

in radijev. (Štravs, 2015) Izdelek je bil mednarodno tržno nadvse uspešen, saj je bilo prodanih kar 7500 enot, leta 1970 pa je bil sprejet v zbirko newyorškega muzeja za sodobno umetnost (MoMA).

»Sistem K67 je izpostavil komercializacijo prostora kot pomembno urbano vrednoto. To ni bila samo formalna, ampak tudi vsebinska invencija, bil je živ laboratorij ob pravem času na pravem mestu,« je povedala umetnica Marjetica Potrč. (Štravs, 2015) Njegovo brezčasnost potrjuje tudi objava fotografij še stoječih kioskov po Evropi, imenovana K67 – The Kiosk Shots.

3. 9 Vladimir Šubic, Nebotičnik, Ljubljana, 1930 – 1933

Šubic je študiral v Pragi, njegovo zanimanje za Ameriko in za preboje v tehnološkem razvoju, ki so se vrstili onkraj velike luže, pa je pomembno določalo njegovo delo že dolgo, preden je bil položen temeljni kamen Nebotičnika. Idejo o postavitvi Nebotičnika gojil že vse od leta 1922, in da bi jo realiziral, je celo zamenjal službo. Na koncu je bil brez dvoma prav Nebotičnik triumf Šubičevega opusa. Šubic je bil eden glavnih protagonistov arhitekture zmerne funkcionalizma pri nas in obenem eden redkih arhitektov, ki so razumeli velemesto oziroma ki so svojo arhitekturo, četudi je bila realizirana v dokaj provincialnem ljubljanskem okolju, naslanjali na velemestne urbanistične in arhitekturne vzore. (Balantič, 2010a)

Nebotičnik

Nebotičnik je bil zgrajen leta 1933. Vest o zidavi je Ljubljance razdelila na tiste, ki so bili za in tiste, ki so bili proti. Strah je bil predvsem v tem, da bo stavba kvarila baročno silhueto mesta, za mnoge je bil znamenje velemesta.

Zgodba nebotičnika se začneja pri Plečniku, ki je žele zgraditi osemnadstropni 'vogalni stolp' na mestu sedanjega Nebotičnika. Kasneje se je število nadstropij povečalo na trinajst, kljub temu pa se Plečniku niso izognili; njegova roka je bila vsaj posredno prisotna tudi pri

oblikovanju zaključka Nebotičnika z glorieta¹⁴, s potezo, ki so jo v nebotačnik v tistem času vnašali tudi v New Yorku, pa tudi brez njegovega soglasja ni šlo. (Balantič, 2010b)

Stavba je zgrajena z železobetonom, kar je bil tedaj revolucionaren način. V temeljni kamen je vrezan verz pesnitve Otona Župančiča. Znano spiralno stopnišče je narejeno v slogu art deco¹⁵, ki ga posnema tudi ženska figura na fasadi stavbe, delo kiparja Lojzeta Dolinarja. On in Boris Kalin sta avtorja plastike na zunanji strani stavbe.

Slika 10: Nebotičnik (vir: RTV SLO, 2010)

Slika 11: Kavarna v Nebotičniku (vir: Nebotičnik, n.d.)

Precej je znana kavarna, katere stene so obložene s kraškim marmorjem, glavno okrasje na stropu pa tvori zlati meander na plavem polju. Od tu se vidi vsa Ljubljana, zato je od nekdaj priljubljena destinacija za druženje. (Kladnik, 2004 : str. 152 – 153)

Pomen Nebotičnika

V času nastanka je bil Nebotičnik ne samo najvišja, temveč tudi potresno najbolj varna stavba v Jugoslaviji. (Balantič, 2010b) S tem smo Slovenci ponovno kazali svojo razvitost v primerjavi z drugimi jugoslovanskimi državami ter težnjo po posnemanju zahodnega sveta. Stavba je zgrajena z železobetonom, kar je bil tedaj revolucionaren način gradnje. Gradnja nebotačnika je bila drzna poteza tako zaradi strahu pred potresi, kot tudi zaradi spremembe;

¹⁴ Majhna odprta stavba na vrtu, v parku ali pa na vrhu visokih stavb.

¹⁵ Umetniški stil, ki se je začel v Franciji pred 1. svetovno vojno in trajal do konca 2. svetovne vojne.

stavba je takrat resnično izstopala od ostale ljubljanske arhitekture., danes pa je, kot jo opisuje pesem Mala terasa, še vedno ena pomembnih ter najlepših razglednih točk v Ljubljani.

3. 10 Zoran Mušič, Nismo poslednji, Ljubljana, 1973-1976 (slike Nismo Poslednji) in 1986 (grafike Nismo poslednji)

Zoran Mušič

Slovenski, francoski in italijanski slikar ¹⁶ iz 20. stoletja. (Zupan, 2009 : str. 4-11) V tujini je izmed Slovencev edini širše znani umetnik. Njegova dela imajo posebno pozornost raznih ljubiteljev likovne umetnosti, kritikov in strokovnjakov tako v Sloveniji kot po svetu, predvsem pa se za njegova dela zanimajo zbiratelji, še posebej v Španiji in Italiji. (Zupan, 2006 : str. 1-2) S slikanjem in risanjem se je prvič podrobneje seznanjal v srednji šoli, pomemben trenutek za življenje, kot se je kasneje nadaljevalo, pa je bilo vsekakor sprejetje na Akademijo za likovno umetnost v Zagrebu in tam mentorstvo Ljuba Babića¹⁷, ki je mlademu umetniku "odprl širjave likovne ustvarjalnosti." (Zupan, 2009 : str. 4-11) Kasneje je postal član umetniških skupin Brazda in Neodvisni, razstavljal pa je sprva predvsem po Jugoslaviji, nato pa med drugim tudi po Italiji, Franciji, Španiji, Nemčiji, ZDA, Švici, leta 1961 celo na Japonskem. Njegovi stanovanji v Parizu in Benetkah sta bili tako rekoč ambasadi slovenske kulture; v Parizu je bil tako med umetniki kot v javnosti še posebej cenjen, leta 1968 so mu podelili red Chevalier des Art et des Lettres, postal pa je tudi član izbrane tretje École de Paris. (Kržišnik, 2009 : str. 211) V Italiji se je poročil z Ido Cadorin, ki je po 2. svetovni vojni v njem obudila željo po intenzivnem ustvarjanju, tako da se je nato v sedemdesetih letih v svetu dokončno uveljavil s svojimi ciklusi Nismo poslednji. (Zupan, 2009 : str. 4-11) Kritiki kot Jaques Lassaigne, Jean Grenier in drugi so slikarju pomagali odpreti vrata prestižnih galerij: pariškega Musée de la ville de Paris, Muzeja moderne umetnosti v Centru Pompidou, galerij v Münchnu in drugje. (Zupan, 2009 : str. 4-11). Sčasoma so mu veličino priznali tudi v Sloveniji in tako je leta 1979 dobil Jakopičevo nagrado, leta 1981 veliko častno nagrado na

¹⁶ Velik del svojega življenja je preživel, slikal in razstavljal v Franciji, Italiji in Sloveniji.

¹⁷ Hrvaški slikar, umetnostni zgodovinar, scenograf in oblikovalec, šolan v Nemčiji in Parizu.

ljubljskem grafičnem bienalu, leta 1990 je postal dopisni član SAZU, leta 1991 pa je prejel še Prešernovo nagrado za življenjsko delo. (Zupan, 2009 : str. 4-11)

Nismo poslednji

Nismo poslednji je cikel slik, risb in grafik, katerega izhodišče so bile slike iz Dachaua in slikarjevi spomini. (Zupan, 2006 : str. 1-2) Kot je rekla Nadja Zgonik, sta besedi Nismo poslednji negativni odsev odrešujočega stavka Mi smo zadnji, ki je krožil med taboriščniki v koncentracijskem taborišču Dachau, katerega je Mušič doživel in preživel, rišo vtise in občutja. Njegove dachavske risbe so bile rešitev njegovega življenja, ohranjale so ga pri človeški celovitosti in preprečevale životarjenje, obup. (Kržišnik, 1970 : str. 29 – 32) V slikah je želel ujeti in razkriti »tragično eleganco« trupe in njihove »precizne detajle«; ni estetiziral travmatične politike, prav tako ni bil njegov glavni namen obtožba konkretnega sistema, ki je prinesel to trpljenje – v truplih de mu je razkrivala resnica, preko katere je svet uzrl kot nekaj, kar je hkrati tragično in lepo in ob kateri se je lahko pomiril, brez da bi pozabil strahoto resničnosti ali se pasivno sprijaznil z njo. (Zabel, 1997 : str. 11) V ciklu gre predvsem za figuralnost, vendar so telesa in in obrazi na nek način razblinjani, prikazujejo mitološkost nekega dogodka. (Medved et al., 2004 : str. 8)

Slika 12: Iz cikla "Nismo poslednji" (vir: Moderna galerija, n.d.)

Pomen slikarskega cikla Nismo poslednji

Delo je pomembno tako zaradi avtorja, kot nas samih; bolj ko ostajamo nemočni ob ponovljivosti vojnih grozot, vse pogostejših notranjih stisk in trpljenja še zmeraj zatiranih, bolj nam postajajo dela Zorana Mušiča bližja in spoznavna. So pomemben opomin, izrazit prikaz krutih dogodkov iz preteklosti preko čustvenega, subjektivnega doživljanja, pa tudi tiho svarilo, da se kaj takega ne bi več ponovilo. Tukaj gre za preseganje umetnosti, saj se nam ob likovni govorici oglašča naša vest. (Zabel, 1997 : str. 6)

4 METODOLOGIJA DELA

V raziskovalni nalogi sem preučila literaturo in druge vire ter prikazala povezavo med likovno umetnostjo in državo, pomenom likovne umetnosti za nacionalno zavest. Zaradi izjemno malega števila monografij in knjig na to temo, sem iskala članke in razmišljanja priznanih slovenskih umetnostnih zgodovinarjev, pisateljev, pesnikov, državnikov in filozofov v starejših izvodih zbornikov kot so Nova revija, Sodobnost ter Teorija in praksa. Kljub temu, da se veliko knjig dotika določenih tem iz moje raziskovalne naloge, pa je konkretno vprašanje o pomenu likovne zavesti za narodno zavest kvečjemu kje bežno omenjeno, nakazano. Gradivo sem zbirala v Univerzitetni knjižnici Maribor, knjižnici Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica ter knjižnici Rotovž.

Vzporedno sem želela predstaviti razvoj likovne umetnosti na Slovenskem in razvijanje naroda kot celote, pridobivanja narodne zavesti ter večanje in manjšanje vpliva likovne umetnosti na slednjo skozi leta. Pri vsakem pomembnem dogodku, za razvoj umetnosti v Sloveniji, sem vključila podatke o tem, kako je le-ta vplival na narod, dotaknila pa sem se tudi nekaj zmeraj aktualnih in trenutno aktualnih problemov kulture kot take v slovenskem prostoru.

Kasneje sem predstavila deset slovenskih likovnih del, dosežke njihovih avtorjev in del samih ter posredno njihov doprinos k slovenski kulturni dediščini.

Kot metoda dela je sledila anketa, ki jo je rešilo 556 dijakov, od tega je ustrezno 400 dijakov, ki so bili vključeni v rezultate. Anketa je bila anonimna, dijaki so jo rešili prostovoljno. Na začetku ankete sem anketirance seznanila s svojim delom, nato je sledilo 14 vprašanj, s katerimi sem na različne načine (izbiro po pomembnosti, več odgovorov, možnosti da ali ne ...) preverila splošno znanje na področju (likovne) umetnosti, interes za le-to, mnenje anketirancev o pomenu le-te za nacionalno zavest, mnenje o povezavi le-te z državo in primerjavo likovne umetnosti z drugimi področji.

5 REZULTATI

Tukaj bom predstavila najpomembnejše rezultate, pridobljene z anketo, ostala vprašanja so vključena v prilogo.

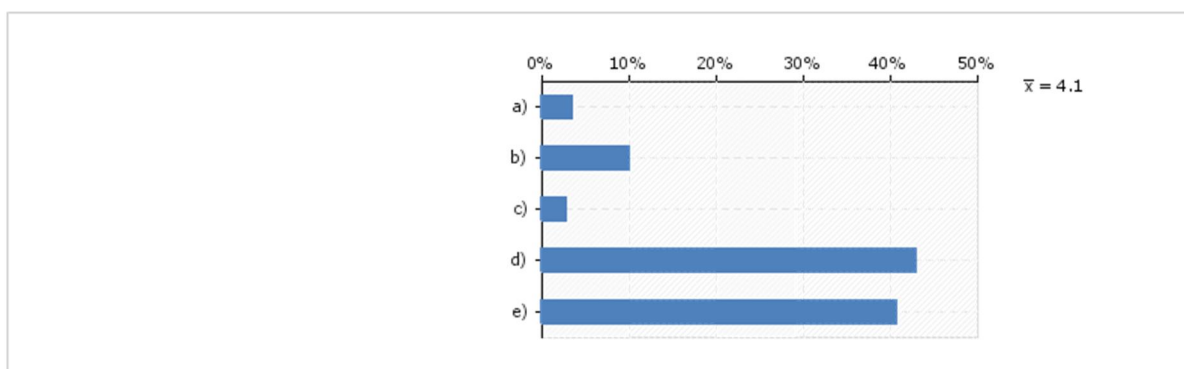
Vprašanje št. 1: Kaj izmed spodaj prikazanega nas, Slovence, po vašem mnenju, najbolj povezuje kot narod?

Tabela 1: Število in strukturni odstotki dijakov glede na mnenje o tem, kaj Slovence najbolj povezuje kot narod

Kaj izmed spodaj prikazanega nas, Slovence, po vašem mnenju, najbolj povezuje kot narod?		
a) 	b) 	c)
d) 	e) 	
Odgovori	Število anketiranih	Delež anketiranih
1 (a))	14	4%
2 (b))	40	10%
3 (c))	11	3%
4 (d))	172	43%
5 (e))	163	41%
Skupaj	400	100%

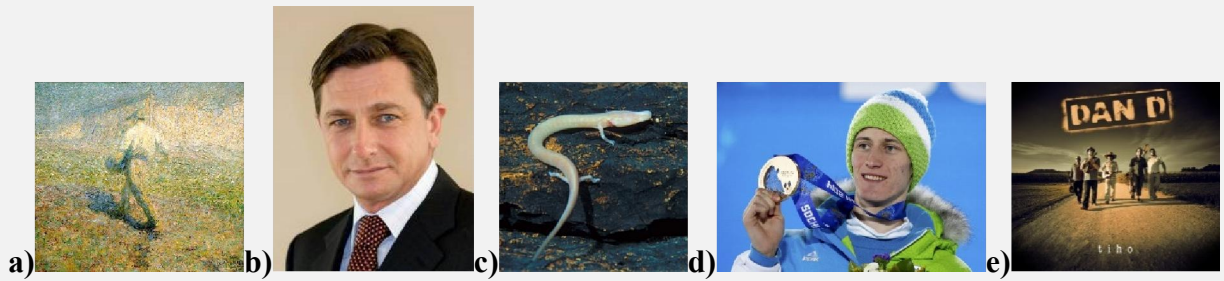
Vprašanje se nanaša na anketno vprašanje št. 4, v njem pa je nekaj manj kot polovica anketiranih dijakov (43%) je bila mnenja da nas kot narod najbolj povezuje Cankarjevo delo Hlapci, drugi najpogostejši odgovor, za katerega se je odločilo kar 41% dijakov, je bila slovenska nogometna reprezentanca, 10% dijakov se je odločilo za Narodno in univerzitetno knjižnico v Ljubljani, med najredkeje izbranimi slikami pa sta bili križ z Jezusom (4%) in Kiosk K67 (3%).

Grafikon 1: Grafični prikaz dijakov glede na mnenje o tem, kaj Slovence najbolj povezuje kot narod

Vprašanje št. 2: Katera izmed spodaj prikazanih slik po vašem mnenju najbolj predstavlja Slovenijo?

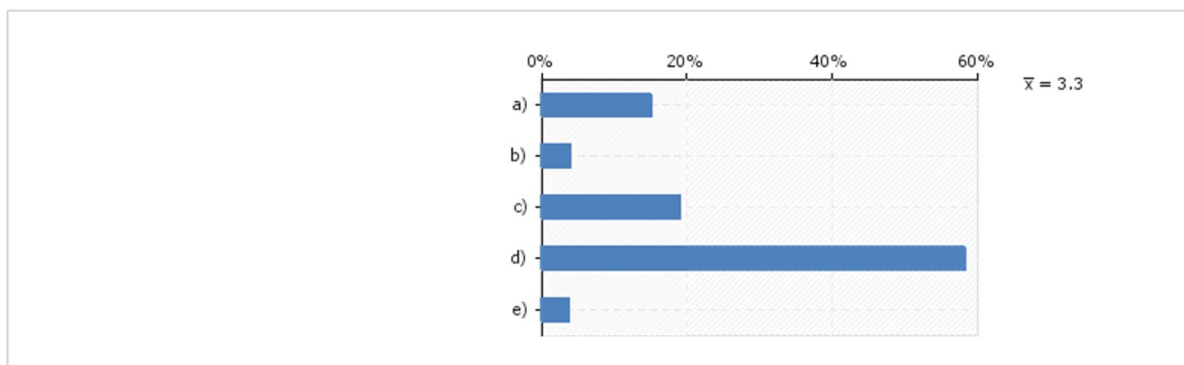
Tabela 2: Število in strukturni odstotki dijakov glede na mnenje o tem, kaj najbolj predstavlja Slovenijo

Katera izmed spodaj prikazanih slik po vašem mnenju najbolj predstavlja Slovenijo?		
		
Odgovori	Število anketiranih	Delež anketiranih
1 (a))	60	15%
2 (b))	16	4%
3 (c))	76	19%
4 (d))	233	58%
5 (e))	15	4%
Skupaj	400	100%

Grafikon 2: Grafični prikaz dijakov glede na mnenje o tem, kaj najbolj predstavlja Slovenijo

Vprašanje se nanaša na anketno vprašanje št. 5, v katerem se je izkazalo, da po mnenju večine anketirancev (58%) Slovenijo najbolj predstavlja smučarski skakalec Peter Prevc, ena petina

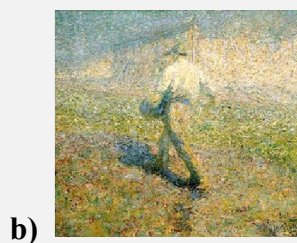
(19%) jih meni, da državo najbolj predstavlja človeška ribica, nekaj manj (15%) se jih je odločilo za Groharjevo delo Sejalec, enak delež anketirancev (4%) pa se je odločil za predsednika države Boruta Pahorja in skupino Dan D.

Anketno vprašanje št. 3: Izmed spodaj prikazanih del slovenskih umetnikov označite tista, ki jih poznate.

Tabela 3: Število in strukturni odstotki dijakov glede na njihovo poznavanje del slovenskih umetnikov

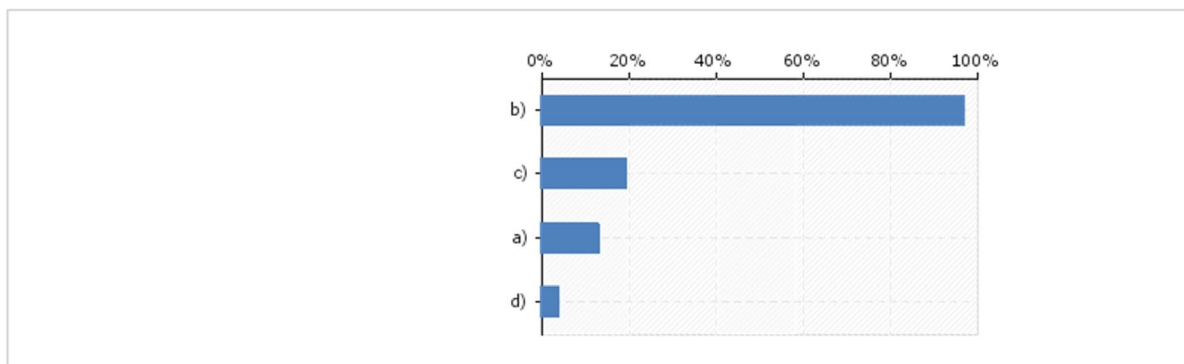
Izmed spodaj prikazanih del slovenskih umetnikov označite tista, ki jih poznate.

Podvprašanja	Enote			
	Ustrezni	% - Ustrezni	Frekvence	%
a)	400	10%	41	10%
b)	400	77%	306	73%
c)	400	15%	61	15%
d)	400	3%	12	3%
SKUPAJ	400		420	100%

Tega vprašanja, ki je bilo v anketi zastavljeno pod številko 9, niso rešili vsi dijaki, temveč jih ga je od 400 rešilo 316. Od vseh 400 anketirancev jih je največ (77%) prepoznalo Sejalca, 15% jih je prepoznalo Mušičev cikel Nismo poslednji, 10% je prepoznalo Irwinov Kapital, 3% pa so prepoznali luči Lolita, delo Nike Zupanc.

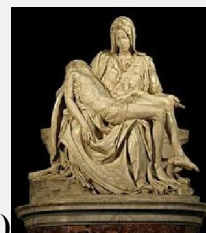
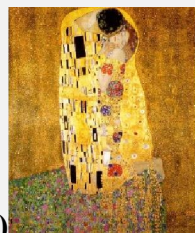
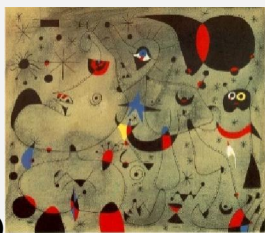
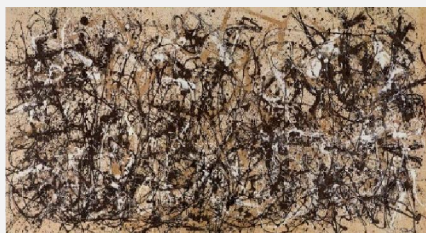
Grafikon 3: Grafični prikaz dijakov glede na njihovo poznavanje del slovenskih umetnikov

Vprašanje št. 4: Označite, katera izmed spodaj prikazanih del tujih umetnikov, poznate.

Tabela 4: Število in strukturni odstotki dijakov glede na njihovo poznavanje del tujih umetnikov

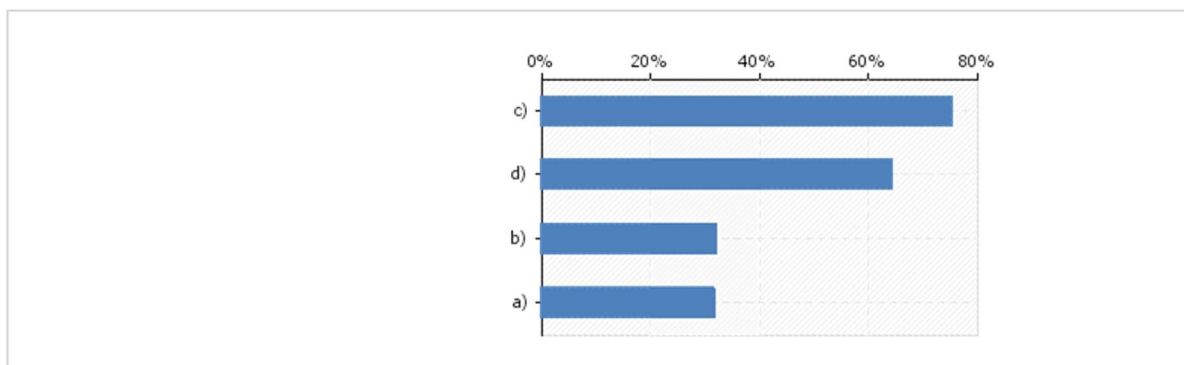
Označite, katera izmed spodaj prikazanih del tujih umetnikov, poznate.

Podvprašanja	Enote			
	Ustrezni	% - Ustrezni	Frekvence	%
a)	400	25%	100	16%
b)	400	25%	101	16%
c)	400	60%	238	37%
d)	400	51%	203	32%
SKUPAJ	400		642	100%

To vprašanje je bilo v anketi na zastavljeno pod številko 10, rešilo pa ga je prav tako 316 od skupaj 400 anketirancev. Največ (60%) jih je prepoznalo Klimtovo delo, za tem sta vsaka s po 25% sledila Pollock in Miró, na zadnje mesto pa je bil z 51% uvrščen Michelangelo.

Grafikon 4: Grafični prikaz dijakov glede na njihovo poznavanje del tujih umetnikov

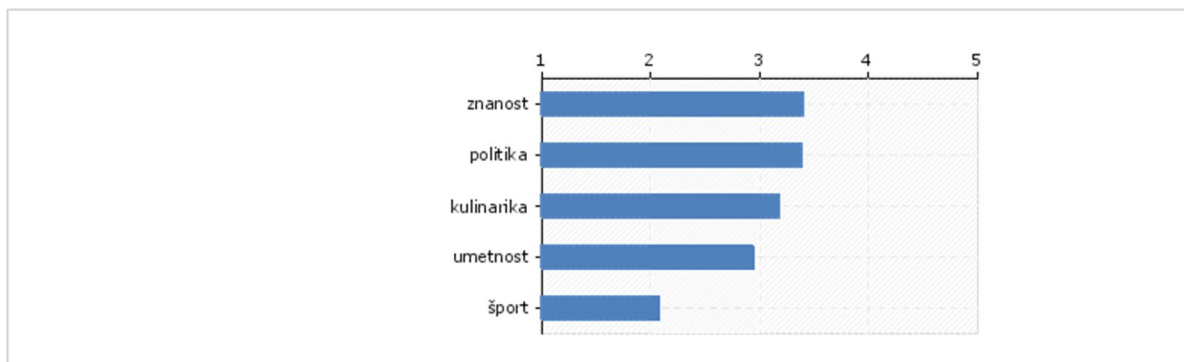
Vprašanje št. 5: Označite svoje poznavanje posameznih slovenskih področij od najbolj do najmanj poznanega (okvirčke po vrsti povlecite levo, 1 označuje najbolj, 5 pa najmanj).

Tabela 5: Število in strukturni odstotki dijakov glede na njihovo poznavanje posameznih slovenskih področij

Označite svoje poznavanje posameznih slovenskih področij od najbolj do najmanj poznanega (okvirčke po vrsti povlecite levo, 1 označuje najbolj, 5 pa najmanj).								
Podvprašanja	Odgovori						Veljavni	Št. enot
	1	2	3	4	5	Skupaj		
politika	32 (10%)	52 (16%)	76 (24%)	77 (24%)	81 (25%)	318 (100%)	318	400
umetnost	69 (22%)	55 (17%)	68 (21%)	78 (25%)	48 (15%)	318 (100%)	318	400
šport	151 (47%)	73 (23%)	40 (13%)	26 (8%)	28 (9%)	318 (100%)	318	400
znanost	28 (9%)	62 (19%)	65 (20%)	80 (25%)	83 (26%)	318 (100%)	318	400
kulinarika	38 (12%)	76 (24%)	71 (22%)	56 (18%)	77 (24%)	318 (100%)	318	400

Pri tem vprašanju, v anketi zastavljenem pod številko 11, je dalo največ anketiranih dijakov (47%) na prvo mesto poznavanja slovenskih področij ponovno šport, na drugem mestu je bila najpogostejša izbira (24%) kulinarika, na tretjem mestu je bila s prav tako 24% politika, na četrtem mestu sta z 25% prosperirali umetnost in znanost, na šestem mestu pa je bila s 26% najvišje uvrščena znanost.

Grafikon 5: Grafični prikaz dijakov glede na njihovo poznavanje posameznih slovenskih področij

Vprašanje št. 6: Označite svoje poznavanje posameznih slovenskih področij umetnosti od najbolj poznanega do najmanj poznanega (okvirčke po vrsti povlecite levo, 1 označuje najbolj, 6 pa najmanj).

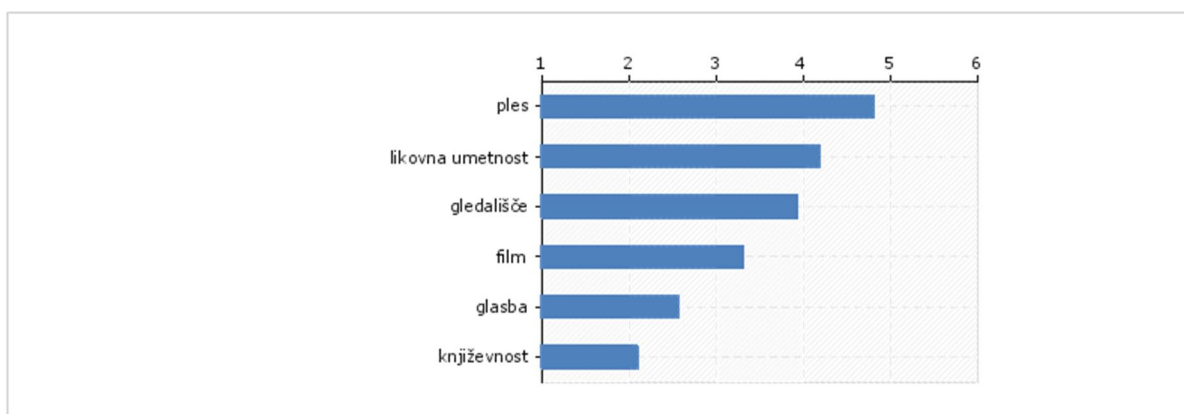
Tabela 6: Število in strukturni odstotki dijakov glede na njihovo poznavanje slovenskih področij umetnosti

Označite svoje poznavanje posameznih slovenskih področij <u>umetnosti</u> od najbolj poznanega do najmanj poznanega (okvirčke po vrsti povlecite levo, 1 označuje najbolj, 6 pa najmanj).									
Podvprašanja	Odgovori							Veljavni	Št. enot
	1	2	3	4	5	6	Skupaj		
likovna umetnost	20 (6%)	37 (12%)	38 (12%)	61 (19%)	84 (27%)	74 (24%)	314 (100%)	314	400
književnost	142 (45%)	83 (26%)	43 (14%)	20 (6%)	18 (6%)	9 (3%)	315 (100%)	315	400
film	38 (12%)	65 (21%)	68 (22%)	68 (22%)	54 (17%)	21 (7%)	314 (100%)	314	400
gledališče	15 (5%)	30 (10%)	66 (21%)	87 (28%)	77 (25%)	37 (12%)	312 (100%)	312	400
glasba	76 (24%)	91 (29%)	74 (24%)	43 (14%)	24 (8%)	6 (2%)	314 (100%)	314	400
ples	24	10	28	36 (12%)	57	158	313	313	400

	(8%)	(3%)	(9%))	(18%)	(50%)	(100%)		
--	------	------	------	---	-------	-------	--------	--	--

Pri tem vprašanju, nanašajočem se na anketno vprašanje št. 12, je največ anketiranih dijakov (45%) na prvo mesto poznavanja slovenskih področij umetnosti uvrstilo književnost, na drugem mestu je bila s strani največ anketirancev (29%) izbrana glasba, na tretje mesto je 24% anketirancev prav tako uvrstilo glasbo, na četrtem mestu je bilo s strani 28% anketirancev najvišje uvrščeno gledališče, na petem je s 27% prosperirala likovna umetnost, na šestem pa ples s kar 50%.

Grafikon 6: Grafikon dijakov glede na njihovo poznavanje slovenskih področij umetnosti

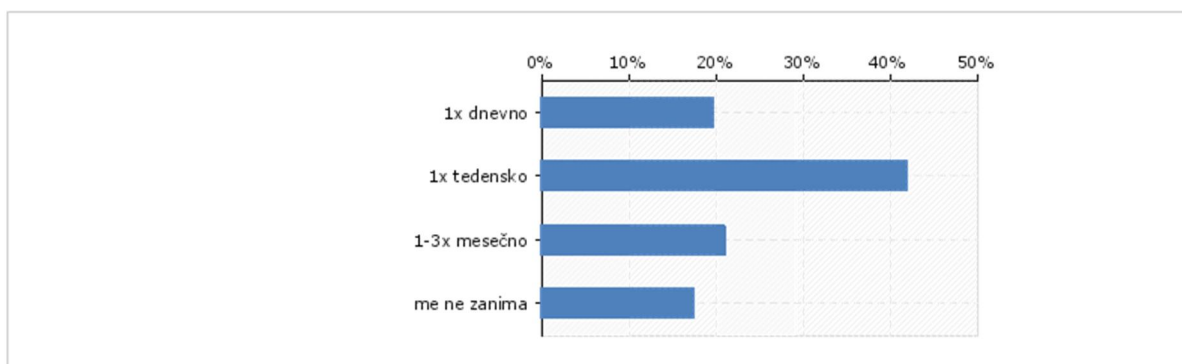
Vprašanje št. 7: Kako pogosto spremljate dogajanje v kulturi preko medijev?

Tabela 7. Število in strukturni odstotki dijakov glede na pogostost spremljanja dogajanja v kulturi preko medijev

Kako pogosto spremljate dogajanje v kulturi preko medijev?		
Odgovori	Število anketiranih	Delež anketiranih
1 (1x dnevno)	62	16%
2 (1x tedensko)	132	33%
3 (1-3x mesečno)	66	17%
4 (me ne zanima)	55	14%
Skupaj	315	79%

Ti rezultati se nanašajo na anketno vprašanje št. 13, izkazalo pa se je, da največ anketirancev (33%) dogajanje v kulturi spremlja enkrat tedensko, nekaj manj (17%) jih spremlja 1-3x mesečno, 16% jih spremlja enkrat dnevno, 14% pa je odgovorilo, da jih to ne zanima.

Grafikon 7: Grafični prikaz dijakov glede na pogostost spremljanja dogajanja v kulturi preko medijev

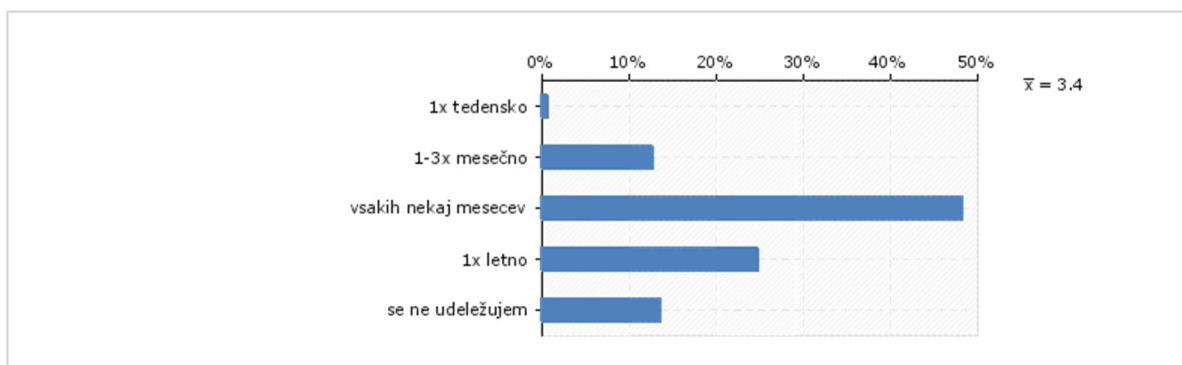
Vprašanje št. 8: Kako pogosto se udeležujete prireditev v galerijah in muzejih?

Tabela 8: Število in strukturni odstotki dijakov glede na pogostost udeleževanja prireditev v galerijah in muzejih

Kako pogosto se udeležujete prireditev v galerijah in muzejih?		
Odgovori	Število anketiranih	Delež anketiranih
1 (1x tedensko)	2	1%
2 (1-3x mesečno)	40	10%
3 (vsakih nekaj mesecev)	152	38%
4 (1x letno)	78	20%
5 (se ne udeležujem)	43	11%
Skupaj	315	79%

Največ anketiranih dijakov (38%) se, glede na rezultate anketnega vprašanja št. 14, udeležuje dogodkov v galerijah in muzejih vsakih nekaj mesecev, 20% se jih udeležuje enkrat letno, 10% 1-3x mesečno, 1% je tistih, ki se udeležujejo enkrat tedensko, 11% dijakov pa se tovrstnih prireditev ne udeležuje.

Grafikon 8: Grafični prikaz dijakov glede na pogostost udeleževanja prireditev v galerijah in muzejih

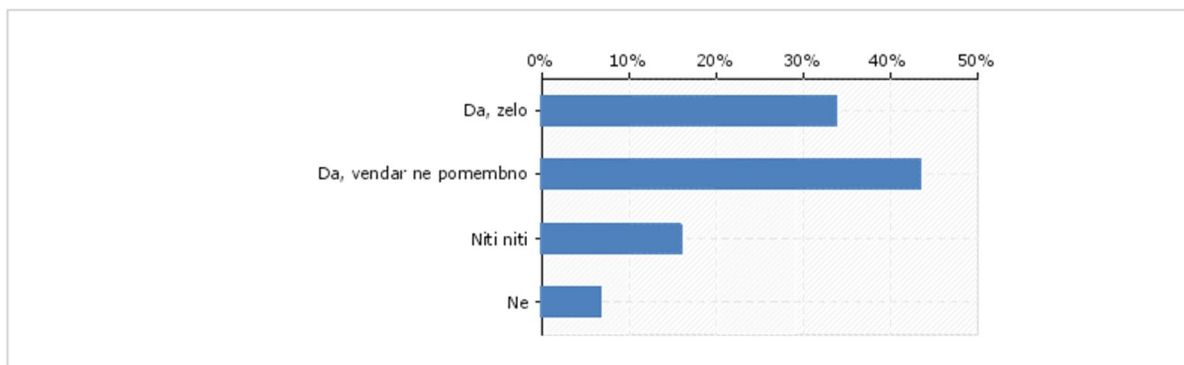
Vprašanje št. 9: Ali po vašem mnenju likovna umetnost vpliva na narodno zavest?

Tabela 9: Število in strukturni odstotki dijakov glede na mnenje o vplivu umetnosti na nacionalno zavest

Ali po vašem mnenju likovna umetnost vpliva na narodno zavest?		
Odgovori	Število anketiranih	Delež anketiranih
1 (Da, zelo)	106	27%
2 (Da, vendar ne pomembno)	136	34%
3 (Niti niti)	50	13%
4 (Ne)	21	5%
Skupaj	313	78%

Rezultati anketnega vprašanja št. 15 so pokazali, da po mnenju največ anketiranih dijakov (34%) likovna umetnost sicer vpliva na narodno zavest, vendar ne pomembno, 27% dijakov meni, da ima precejšen vpliv, 13% dijakov ni prepričanih, 5% dijakov pa meni, da likovna umetnost ne vpliva na narodno zavest.

Grafikon 9: Grafični prikaz dijakov glede na mnenje o vplivu umetnosti na nacionalno zavest

6 RAZPRAVA

Anketo je skupaj rešilo 556 dijakov, od tega 156 neustreznih, 400 pa ustreznih. Ker so anketo v veliki večini rešili dijaki II. Gimnazije Maribor (86%), veljajo pridobljena dejstva predvsem zanje in jih ne moremo posplošiti tudi na dijake Prve gimnazije. Skozi raziskavo so se potrdile vse hipoteze razen hipotez 1 (Pričakujemo, da med dijaki likovni umetnosti v povezavi z nacionalno zavestjo ne bo pripisan velik pomen.) 2 (Pričakujemo, da bodo tuja dela med dijaki bolj poznana kot slovenska.) in 4 (Pričakujemo, da bo interes med dijaki, za obiskovanje prireditev v povezavi z likovno umetnostjo, visok.), ki so bile ovržene.

Po rezultatih nekaterih vprašanjih (št. 4, 6 in 7) sklepam, da imajo dijaki pomanjkljivo znanje, saj le-ti nekaterih slik, vključenih v anketo, niso prepoznali ter jih posledično niso šteli v možne odgovore. S tem je bila potrjena hipoteza 6 (Likovna umetnost v srednji šoli zaradi ne vključenosti v redni/večletni kurikulum dosega slab nivo.) Hkrati zmeraj obstaja možnost nezainteresiranega ali neodkritega reševanja ankete zaradi anonimnosti, izbiranja odgovorov, ki dajejo vtis znanja, ter drugih psihološko pogojenih rezultatov. Eden od razlogov za nepoznavanje umetnosti je pomanjkanje samoiniciative in interesa, v veliki meri pa je to posledica premajhnega stika dijakov z umetnostjo kot tako. Če se osredotočim na II. gimnazijo Maribor, je ur likovne umetnosti v primerjavi z ostalimi predmeti opazno manj, kot predmet pa se izvaja zgolj eno leto. Spodbujanje ustvarjanja je omejeno na en ali dva natečaja letno, medtem ko druga, predvsem naravoslovna in športna področja, s številnimi tekmovanji oz. projekti "cvetijo".

Zasledila sem, da je bila umetnost, še posebej likovna umetnost kot njen del, med odgovori zmeraj uvrščena na nizki, ponekod celo najnižji ravni, lahko bi celo rekli obratno sorazmerno s športom, ki je skoraj v vsakem odgovoru med dvema najvišje uvrščenima ali pa prosperira. Iz tega bi lahko potrdili hipotezo, da je znanje o športu obširnejše, kot znanje o umetnosti (hipoteza 5) Pomembno je poudariti, da je šport sicer področje, v katerem se zaradi dosežkov država pomembno predstavlja, vendar je likovna umetnost, še posebej arhitektura, pomemben izraz zgodovine naroda, hkrati pa je prvi vtis o narodni kulturi, ki ga dobi obiskovalec, ko obiše tuje mesto.

Iz odgovorov je razvidno, da dijaki oblikovanja, kot vrste/zvrsti likovne umetnosti, sploh ne prepoznavajo kot pomembnega oz. znamenitega, iz česar lahko sklepamo na pomanjkanje znanja o delih, njihovih dosežkih in vrednosti, še posebej na področju oblikovanja (Stol Rex in Kiosk K67 v muzeju MoMA, Češnje).

Pri vprašanju št. 4 (Kaj izmed spodaj prikazanega nas, Slovence, po vašem mnenju, najbolj povezuje kot narod?) je Kiosk K67 izbralo zgolj 3% dijakov, kljub temu, da je bil razstavljen v MoMI. Ker je doživel svojo največjo prepoznavnost, svojo "zlato dobo" še v času Jugoslavije, zdaj pa je že dlje časa zamenjan s sodobnejšimi kioski, je smiselno, da ga dijaki, stari do 20 let, ne poznajo.

Najbolj splošno prepoznavni deli, kot sta NUK in Sejalec, sta iz sicer nizko uvrščene likovne umetnosti izstopala. Sejalec je bil v vprašanju št. 5 (Katera izmed spodaj prikazanih slik po vašem mnenju najbolj predstavlja Slovenijo?) uvrščen višje od predsednika države Boruta Pahorja in sicer 15% (Sejalec) proti 4% (Borut Pahor). Tak rezultat Sejalca je posledica vsesplošnega poznavanja impresionizma v javnosti zaradi šolskih učbenikov, knjig, medijev, kjer ga, v primerjavi s spomeniki iz drugih slogovnih obdobij, prednjačijo. S temi rezultati se je potrdila hipoteza 7 (Dijaki bodo z nacionalno identiteto povezovali spomenike, ki vsebujejo motive krajine, Triglava in etnoloških posebnosti Slovenije (narodna noša, kozolci ...).)

Enako kot za Sejalca bi lahko trdili tudi za NUK, ki je bil v vprašanju št. 4 v primerjavi z ostalimi likovnimi deli podobno uvrščen. Vseeno pa je jasno razvidno da se je kljub temu, zlasti v primerjavi s športom, uvrstil nizko.

Pri vprašanju št. 6 (Katero sliko bi izbrali, če bi želeli predstaviti slovenske dosežke?) je prišla skupina Laibach na predzadnje mesto, tik nad stolom Rex, zanjo pa se je odločilo 8% dijakov. Rezultat je nepričakovan zaradi aktualnega koncerta v Severni Koreji. Hkrati pa je prav tako nepričakovana izjemno redka izbira stola Rex (zanj se je odločilo 5% dijakov), sploh glede na dejstvo, da je na II. gimnaziji opaziti kar nekaj tovrstnih stolov. Sklepamo lahko, da kljub morebitnemu poznavanju izdelka, večina dijakov ni vedela njegove umetniške vrednosti, tega, da je razstavljen v muzeju MoMA.

Pri vprašanju št. 7 (Kateri izmed spodnjih motivov se vam zdi najpomembnejši za prepoznavnost Slovenije v Evropi/svetu?) je bila velika prednost Pipistrela pričakovana, predvsem zaradi pogoste objave v medijih ter nagrade Bob leta 2015, ki jo je ravno v času ankete prejel prav Ivo Boscarol, ustanovitelj podjetja Pipistrel. V nasprotju s pričakovanji je bila visoka uvrstitev Noordungovega načrta geostacionarne vesoljske postaje, na kar je najverjetneje vplivala tudi (medijska) dejavnost Ksevta v Vitanju, v primerjavi tako z Mušičevim ciklom slik Nismo poslednji, kjer dijaki očitno prepoznavajo motive holokavsta, pa tudi s Češnjami Nike Zupanc. Pričakovati bi bilo višji rezultat predvsem za Češnje, glede na to, da so novejši izdelek, v javnosti pa so ob uspehu zbudile precej zanimanja. Po drugi strani pa so bile kljub objavi v raznih časopisih odmevne predvsem v oblikovalski stroki.

Pomembnejše rezultate je dalo vprašanje št. 8, kjer so dijaki označili slovensko področje, o katerem vedo največ. Na prvo mesto se je po pričakovanjih uvrstil šport (izbralo ga je 30% dijakov), tik za njim je bila literatura s 23% dijakov. Tak rezultat je smiseln, saj je šport v Sloveniji izjemno oglaševan preko medijev, hkrati velja za sprostitevno dejavnost mnogih, literatura pa je v šolah v okviru ur slovenščine še posebej poudarjena. Kar pa je zaskrbljujoče, sta uvrstitvi politike (7%) in likovne umetnosti (4%). Rezultat v povezavi s politiko bi lahko razložili s pomanjkanjem interesa med mladimi, ki je posledica tako negativne slike, predstavljene s strani medijev, kot kompleksnosti teme same.

Pri vprašanju št. 9 je bilo možnih več odgovorov, dijaki pa so morali označiti, katera dela slovenskih umetnikov poznajo. Po pričakovanjih je največ dijakov (77% od 400) izbralo Sejalca, najmanj (3%) pa luči Lolita, delo Nike Zupanc. S tem se potrди naša prej omenjena trditev, da je Sejalec splošno poznan in uporabljen simbol, medtem ko se je pri Niki Zupanc ponovno potrdila ugotovitev iz vprašanja št. 7, in sicer, da so njena dela med dijaki, starimi do dvajset let, precej nepoznana. Zanimiva je visoka uvrstitev Mušičevega cikla Nismo poslednji, kjer so torej dijaki znali razbrati motiv holokavsta oz. motiv, ki ga povezujemo z 2. svetovno vojno, kar je posledica številnih ur zgodovine, kjer se vojne dodobra obdelajo. Glede na to, da je tako na to, kot na vprašanje št. 10, odgovorilo 316 dijakov od skupaj 400,

lahko sklepamo, da ostali niso poznali niti enega izmed podanih del, s čimer se je potrdila hipoteza 3 (Pričakujemo, da dijaki mnogih dosežkov slovenskih likovnih umetnikov ne bodo poznali.)

Vprašanje št. 10 je bilo zastavljeno podobno kot 9. vprašanje, le da so morali dijaki označiti izdelke tujih umetnikov, ki jih poznajo. Izkazalo se je, da dijaki svetovno priznanih umetnin, predvsem pa moderne umetnosti, ne prepoznavajo najbolje ali pa sploh ne, s čimer se je ovrgla hipoteza 2 (Pričakujemo, da bodo tuja dela med dijaki bolje poznana kot slovenska.) Pričakovano je izstopal le Klimtov Poljub (označilo ga je 60% dijakov od 400). Sledil mu je Michelangelo z 51%. Predvidevamo, da bi bil lahko slednji uvrščen še višje, če bi namesto Pieta kot prepoznavnega dela v anketo dali sliko Davida, zaradi širše prepoznavnosti in uporabe v splošne ter oglaševalne namene. Miró je bil po prepoznavnosti uvrščen na tretje mesto (25%), ki si ga je delil s Pollockom (25%).

Pri vprašanju št. 11 smo z drugim načinom anketiranja preverili vprašanje št. 8. Dijaki so morali področja poznavanja označiti s števili od 1 do 5. Tukaj je prišlo do obrata, saj je bila politika s 24% uvrščena višje, kot v 8. vprašanju (7%), medtem ko so bila ostala področja (znanost, umetnost) razvrščena podobno, kot v prej omenjenem vprašanju. Na drugo mesto, za šport, se je uvrstilo novo področje, kulinarika (24%).

Pri posameznih področjih umetnosti dijaki menijo, da vedno največ o književnosti (45% od celote), naslednje področje je glasba s 29% dijakov, na tretjem mestu je v ospredju prav tako glasba (24%), na četrtem gledališče z 28%, na petem likovna umetnost s 27% in na šestem, zadnjem mestu, ples s polovico (50%) dijakov.

Kljub nizkim rezultatom poznavanja tako tujih kot slovenskih umetniških del med dijaki, je pri vprašanju št. 13 največ, vendar še zmeraj podpovprečno, (33% od 315) dijakov označilo, da spremlja dogajanje v kulturi enkrat tedensko. Zaskrbljujoč je visok delež dijakov, ki jih

dogajanje v kulturi ne zanima, kar je 14% od 315 oseb, ki so odgovorile na vprašanje. Podobno smo ugotovili pri naslednjem vprašanju, in sicer to, da dijakom udeleževanje dogodkov v galerijah in muzejih ni v interesu, s čimer se je ovrгла hipoteza 4 (Pričakujemo, da bo interes med dijaki, za obiskovanje prireditev v povezavi z likovno umetnostjo, visok.) Največ (38% od 315) se jih udeležuje vsakih nekaj mesecev, drugi najpogostejši odgovor pa je bil enkrat letno (20% od 315). Zaradi pedagoških dejavnosti, ki se v zadnjih letih vse bolj krepijo v galerijah in muzejih, bi bilo pričakovati nasprotno rezultate, pojavi pa se vprašanje, ali lahko torej te rezultate razumemo kot zaskrbljujoče in bodo mladi vedno manj zainteresirani za obisk muzejev in galerij? Za ugotavljanje teh povezav v bodoče seveda potrebne nove in razširjene raziskave.

Kot temeljno in najbolj neposredno vprašanje smo anketirancem zastavili vprašanje št. 14, kjer se je ovrгла hipoteza 1 (Pričakujemo, da med dijaki likovni umetnosti v povezavi z nacionalno zavestjo ne bo pripisan velik pomen.), saj se je izkazalo, da dijaki vendarle menijo, da ima likovna umetnost vpliv na nacionalno zavest, saj se s trditvijo ni strinjalo le 5% dijakov, 61% je s trditvijo soglašalo, ostali pa se niso točno opredelili. S tem smo ugotovili, da dijaki ne nujno samoiniciativno manjšajo pomen likovne umetnosti, temveč da je za nizke rezultate v prepoznavanju del in poznavanju področja samega krivo pomanjkanje znanja, hkrati pa k razmeroma visoki stopnji nezainteresiranosti med dijaki doprinese trenutno prepričanje v državi, da kultura ni perspektivna ter se služb na tem področju ne da dobiti.

7 ZAKLJUČEK

Raziskovalna naloga je razdeljena na tri dele. Najprej sem želela ugotoviti, kaj je nacionalna zavest, zakaj je pomembna za državo in narod, kakšno povezavo ima s tem likovna umetnost ter kako se je vzporedno z razvojem likovne umetnosti na Slovenskem razvijala tudi nacionalna zavest. Nato sem v drugem delu izmed velikega števila kvalitetnih del izbrala deset slovenskih likovnih izdelkov, ki so se najbolj nanašali na prvi del, nacionalno identiteto. Tretji del je bila anketa, v kateri sem želela v praksi preveriti, koliko znanja imajo dijaki o delih likovne umetnosti, s tem sem zadnji del povezala z drugim, posredno pa tudi s prvim.

V anketi je skupaj sodelovalo 400 dijakov Prve in II. gimnazije Maribor, rezultati pa so pokazali, da je likovna glede pomembnosti za državo, njeno predstavitev svetu ter nacionalno zavest, po mnenju dijakov med manj pomembnimi področji.

Ugotovila sem, da je bila likovna umetnost, skozi zgodovino oblikovanja slovenskega naroda pomembna komponenta, hkrati pa je anketa pokazala, da je med dijaki obeh gimnazij poznavanje likovne umetnosti tako v svetovnem merilu, kot na slovenskem, borno. Mnoge države pa si namreč prepoznavnost v svetu gradijo prav na lastni kulturi ter njenih dosežkih.

Če se osredotočimo na II. gimnazijo Maribor, je pomanjkanje znanja na področju likovne umetnosti v veliki meri posledica kratkotrajnega izobraževanja v tej smeri – na šoli je v vseh štirih letih izobraževanja skupaj samo 70 ur likovne umetnosti, kar je za poučevanje celotne zgodovine likovne umetnosti ter izvedbo praktičnega dela premalo časa. Medtem imajo tri ali štiriletni predmeti kot so biologija, matematika, športna vzgoja in zgodovina, že v prvem letniku vsaj 70 ur (biologija: 70 ur, matematika: 140 ur, športna vzgoja: 105 ur, zgodovina: 70 ur). Umetnostna zgodovina se ob dovolj velikem številu prijavljenih kot izbirni predmet izvaja v 3. in 4. letniku v okviru priprav na maturo. Kot drugi razlog za pomanjkanje znanja sem v raziskavi ugotovila predvsem pomanjkanje interesa dijakov v povezavi z likovno umetnostjo, saj je 14% od 315 dijakov, ki so rešili anketo, odgovorilo, da jih dogajanje v kulturi ne zanima. Vprašanje, ki se je tukaj postavilo, je, kako se bo kultura v državi razvijala v prihodnosti, če se mladi ne zavedajo njene vrednosti ter pomena? Ob trenutnem dogajanju v

državi je kultura potisnjena na stranski tir, sčasoma pa se bodo generacije zamenjale in naloga naših generacij bo, da kulturo ohranjajo ter poudarjajo.

Pomembno spoznanje, ki sem ga tekom raziskovanja ugotovila, je, da umetnost ni zgolj hobi, temveč pomembna dejavnost v okviru države in naroda, ki mora biti bolj poudarjena še posebej med mladimi, saj so prav oni pogosto poudarjeni kot prihodnost države, naroda. Hkrati se premalo ljudi zaveda pomena in vrednosti kulture oz. pride do zavedanja komaj ob ogrožitvi obstoja kulturne dediščine kot uničevanje spomenikov v Libiji, Siriji in Iraku s strani Islamske države leta 2015. Tekom raziskovalne naloge sem ugotovila, kako pogosto je slovenska umetnost, v primerjavi s tujo, podcenjena. Kljub temu, da je naša zgodovina umetnosti manj bogata od zgodovine nekaterih držav, pa imamo veliko po kvaliteti primerljivih del, ki bi lahko bile prav tako razstavljene v Musée d'Orsay. Pomemben stavek, ki hkrati zaokroži mojo misel, je izrekel eden izmed anketirancev po evalvaciji ankete: "/.../ Biti zapomnjen kot narod brez umetniške kulture? Kdo bi pa to želel ..." (Pino K. Kaligarič, 4.C) Zaključila bi lahko, da je bil namen raziskovalne dosežen.

8 DRUŽBENA ODGOVORNOST

Raziskava je družbeno odgovorna, saj ozavešča bralca o pomenu slovenske umetnosti za posameznika, ker se na tak način, v trenutnem stanju konstantnih sprememb in izzivov na področju politike, gradi nacionalna zavest. Slednja je hkrati pomembna za prikaz države v svetu, njeno uveljavljanje, status in ugled. Raziskovalna naloga želi seznaniti bralce z vrednostjo slovenske umetnosti ter njeno vlogo, uspehi, dosežki. Anketirance rezultati ankete informirajo o lastnem znanju na področju likovne umetnosti, izpostavijo razmišljanje v smeri problema pomanjkanja znanja, pozornosti in interesa v povezavi s tem področjem. Naloga želi k večjemu angažiranju pripraviti predvsem mlade, od katerih bo v prihodnosti odvisna pot umetnosti, kulture, slednja pa temelji na vrednotah. Rezultati raziskave bi lahko služili kot podlaga za uvajanje sprememb na področju predstavljanja umetnosti v javnosti, še posebej pa v učnem načrtu tistih srednjih šol, ki izvajajo likovno umetnost in umetnostno zgodovino v povprečju le eno šolsko leto.

9 VIRI IN LITERATURA

1. Balantič, P. *Eden zadnjih univerzalnih arhitektov pri nas* (online). 23. 6. 2008a. (citirano 28. 12. 2015). Dostopno na naslovu: <https://www.rtv slo.si/kultura/razglednice-preteklosti/eden-zadnjih-univerzalnih-arhitektov-pri-nas/155638>
2. Balantič, P. *Ideje, na katerih je rasla, a ne dorasla Nova Gorica* (online). 14. 6. 2008b. (citirano 23. 1. 2016). Dostopno na naslovu: <http://www.rtv slo.si/kultura/drugo/ideje-na-katerih-je-rasla-a-ne-dorasla-nova-gorica/155540>
3. Balantič, P. *Vladimir Šukačbič: Od triumfa z Nebotičnikom do smrti med mladinskimi brigadami* (online). 30. 4. 2010a. (citirano 30. 12. 2015). Dostopno na naslovu:

<http://www.rtv slo.si/kultura/novice/vladimir-subic-od-triumfa-z-neboticnikom-dosmrti-med-mladinskimi-brigadami/229092>

4. Balantič, P. *Mala terasa in spodaj Ljubljana ... Nebotičnik bo oživel* (online). 24. 7. 2010. (citirano 30. 12. 2015). Dostopno na naslovu: <http://www.rtv slo.si/kultura/novice/mala-terasa-in-spodaj-ljubljana-neboticnik-bo-ozivel/235403>
5. Bernik, S. et al. *Umetnost na slovenskem: od prazgodovine do danes*. 1. natis. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1998.
6. Brodar, J. *Oblikovalci vidimo stvari, ki jih drugi ne*. Delo (online). Ljubljana, Delo, 9. 12. 2015. (Citirano 30. 12. 2015) Dostopno na naslovu: <http://www.delo.si/arhiv/oblikovalci-vidimo-stvari-ki-jih-drugi-ne.html>
7. Grgič, J. *Kraljevski stol Rex, ki ga ni povozil čas*. Delo (online). Ljubljana, Delo, 7. 6. 2011. (Citirano 28. 12. 2015). Dostopno na naslovu: <http://www.delo.si/kultura/dediscina/kraljevski-stol-rex-ki-ga-ni-povozil-cas.html>
8. Griffin, E. *Wassily Kandinsky* (online). 2015. (citirano 28. 12. 2015). Dostopno na naslovu: <http://www.theartstory.org/artist-kandinsky-wassily.htm>
9. Hrausky, A. et al. *Jože Plečnik: Dunaj, Praga, Ljubljana*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2006.

10. Ilich Klančnik, B. *Ivana Kobilca: Življenje in delo*. 1. izdaja. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1997.
11. Kapus, S. *Jurij Šubic v Parizu* (online). 2004. (citirano 28. 12. 2015). Dostopno na naslovu: <http://www2.arnes.si/~skapus/02%20Clanki/Jurij%20v%20Parizu.html>
12. Kladnik, D. *Preobrazbe Ljubljane*. Ljubljana: ZIP – Zavod za intelektualno produkcijo, 2004.
13. Kladnik, D. *Sto likovnikov na Slovenskem*. 1. izdaja. Ljubljana: Prešernova družba, 2010.
14. Krečič, P. *Jože Plečnik: branje oblik*. 1. izdaja. Ljubljana: DZS, 1997.
15. Krečič, P. et al. *Edvard Ravnikar: arhitekt, urbanist, oblikovalec, teoretik, univerzalni učitelj in publicist: umetnostnozgodovinski oris: razstava Arhitekturnega muzeja Ljubljana na fužinskem gradu, 19. september - 19. oktober 1996*. Ljubljana : Arhitekturni muzej, 1996.
16. Kržišnik, Z. et al. *Zoran Mušič v javnih in zasebnih zbirkah v Sloveniji*. Ljubljana : Moderna galerija, 2009.
17. L. Zlobec, J. *Kultura brez države lahko preživi, očitno pa tudi država brez kulture*. Sodobnost, 1992, št. 3, str. 291-293.

18. Lozar Štamcar, M. *Je v Sloveniji že čas za široko zastavljeno načrtno preučevanje uporabne umetnosti?* v Slovenska umetnostna zgodovina : Tradicija, problemi, perspektive. Ljubljana : Založba ZRC, ZRC SAZU, 2004.
19. Ministrstvo za kulturo. *Kultura kot temelj narodne identitete*. (online). 24. 12. 2015. (citirano 24. 1. 2016). Dostopno na naslovu: http://www.mk.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article/1328/6847/
20. Medved, A. et al. *Abstraktno slikarstvo od Mušiča do Rimeleja*. Ljubljana : Obalne galerije Piran, 2004.
21. Mesenel, F. Janez in Jurij Šubic. Ljubljana : Založba Marija Potokar, 1977.
22. Narodna galerija, *Razstave in projekti : Jože Plečnik (1872-1957)*. (online). 2007. (citirano 30. 1. 2016). Dostopno na naslovu: <http://www.ng-slo.si/si/razstave-in-projekti/razstava/joze-plecnik-1872-1957?id=1425>
23. Pagon, N. et al. *Nacionalna identiteta in kultura*. Ljubljana : Inštitut za civilizacijo in kulturo – ICK, 2003.
24. Peršak, T. *Slovenska kultura pred izzivom tretjega tisočletja*. *Sodobnost*, 1997, letnik XLV, št. 5, str. 357-364.
25. Peršak, T. *Usoda kulture – usoda naroda*. *Sodobnost*, 1983, letnik XXXI, št. 4, str. 337-341.
26. Prelovšek, D. *NUK - narodna in univerzitetna knjižnica*. 1. izdaja. Ljubljana : Založba ZRC, 2010.

27. Rupel, D. *Kultura pred politiko?* Teorija in praksa, 1985, letnik XXII, št. 4-5, str. 491-496.
28. Sedej, I. *Sto znanih slovenskih umetniških slik*. 1. izdaja. Ljubljana : Prešernova družba, 1985.
29. Soban, T. et al. *NSK od Kapitala do kapitala*. Ljubljana : Moderna galerija, 2015.
30. Štravs, S. *Mini arhitektura*. Delo (online). Ljubljana, Delo, 27. 11. 2015. (Citirano 30. 12. 2015) Dostopno na naslovu: <http://www.delo.si/arhiv/mini-arhitektura.html>.
31. Teržan, V. *Niko Kralj, arhitekt, oblikovalec in izumitelj*. Mladina (online). 6. 1. 2012. (citirano 28. 12. 2015). Dostopno na naslovu: <http://www.mladina.si/108144/niko-kralj-arhitekt-oblikovalec-in-izumitelj/>.
32. Urbančič, I. *O identiteti in identitetiziranju*. Nova revija, 2002, letnik XXI, št. 245-246, str. 1-9.
33. Urbančič, V. *In obiskovalci so izbrali ... Poletje Ivane Kobilca*. Delo (online). 24. 1. 2016. (citirano 1. 2. 2016). Dostopno na naslovu: <http://www.delo.si/kultura/vizualna-umetnost/in-obiskovalci-so-izbrali-poletje-ivane-kobilca.html>
34. Zabel, I. *Zoran Mušič iz zbirk Moderne galerije: Moderna galerija Ljubljana, 25. april - 31. maj 1997*. Ljubljana : Moderna galerija, 1997.
35. Zgonik, N. *Podobe slovenstva*. 1. izdaja. Ljubljana: Nova revija, 2002.

36. Zgonik, N. et al. *Umetnostna zgodovina: izbrani temeljni spomeniki za splošno maturo*. 1. izdaja. Ljubljana : Državni izpitni center, 2012.
37. Zlobec, C. *Slovenska kulturna identiteta*. Sodobnost, 1993, letnik XLI, št. 3-4, str. 335-338.
38. Zupan, G. et al. *Zoran Mušič: iz slovenskih zasebnih zbirk*. Ljubljana: Galerija Zala, 2006.
39. Zupan, G. et al. *Zoran Mušič: iz slovenskih zasebnih zbirk III*. Ljubljana : Galerija Zala, 2009.
40. Žerdin H., A. *Retuširanje zgodovine - Divja privatizacija simbolnega kapitala slovenske osamosvojitve*. Mladina (online). 13. 7. 2006. (citirano 28. 12. 2015). Dostopno na naslovu: <http://www.mladina.si/92592/retusiranje-zgodovine/>.
41. Žerovc, B. *Slovenski impresionisti*. 1. izdaja. Ljubljana : Mladinska knjiga, 2012.

9. 1 VIRI SLIK

1. Narodna in univerzitetna knjižnica, *NUK* (online). (citirano 23. 1. 2016). Dostopno na naslovu: <http://www.nuk.uni-lj.si/nove/slika5.jpg>.
2. Narodna in univerzitetna knjižnica, *NUK* (online). (citirano 23. 1. 2016). Dostopno na naslovu: <http://www.nuk.uni-lj.si/nove/slika0.jpg>.
3. Narodna galerija, *Pred lovom* (online). 2014. (citirano 23. 1. 2016). Dostopno na naslovu: <http://www.ng-slo.si/si/imagelib/14/default/ZBIRKE/NGS/NGS0455.jpg>
4. Narodna galerija, *Sejalec* (online). 2014. (citirano 23. 1. 2016). Dostopno na naslovu: <http://www.ng-slo.si/si/imagelib/14/default/ZBIRKE/ZD/ZDS1977002.jpg>
5. Narodna galerija, *Poletje* (online). 2014. (citirano 1. 2. 2016). Dostopno na naslovu: <http://www.ng-slo.si/si/198/poletje-ivana-kobilca?workId=1759>
6. Grgič, J. *Stol Rex* (online). 2011. (citirano 23. 1. 2016). Dostopno na naslovu: <http://www.delo.si/kultura/dediscina/kraljevski-stol-rex-ki-ga-ni-povozil-cas.html>
7. Cvetkovič, B. *Cankarjev dom*. (citirano 23. 1. 2016). Dostopno na naslovu: <http://www.visitljubljana.com/file/435956/cankarjev-dom-1.jpg>
8. Irwin, *Kapital*. (citirano 23. 1. 2016). Dostopno na naslovu: <http://www.irwin.si/uploads/thumbnails/59af8a986992843707d76eaa494ffb5c.jpg>

9. Arhiv MAO, *Kiosk K67*. 2013. (citirano 23. 1. 2016). Dostopno na naslovu: http://www.delo.si/assets/media/picture/20131121/670x420_kiosk.jpg?rev=0
10. Arhiv Nebotičnika, *Kavarna*. (citirano 23. 1. 2016). Dostopno na naslovu: <http://www.neboticnik.si/img/37-gallery--primozbregarcom-6.jpg>
11. RTV SLO, *Nebotičnik*. 2010. (citirano 24. 1. 2016). Dostopno na naslovu: <http://www.rtv slo.si/kultura/novice/vladimir-subic-od-triumfa-z-neboticnikom-do-smrti-med-mladinskimi-brigadami/229092>
12. Moderna galerija, *Iz cikla "Nismo poslednji"*. (citirano 24. 1. 2016). Dostopno na naslovu: <http://zbirke.mg-lj.si/artwork/?id=1450>

10 PRILOGE

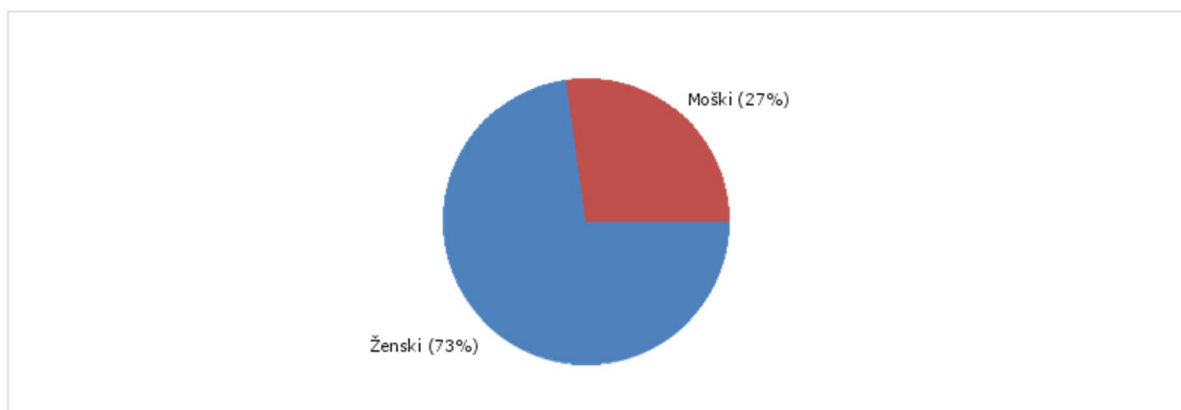
Priloga 1: Anketni vprašalnik za gimnazijce in analiza podatkov

Anketni vprašalnik je ustrezno rešilo 400 oseb, od tega 109 moških in 291 žensk.

Tabela 10: Spolna sestava anketirancev

Spol	Število anketiranih	Delež anketiranih
Moški	109	27%
Ženski	291	73%

Grafikon 10: Spolna sestava anketirancev

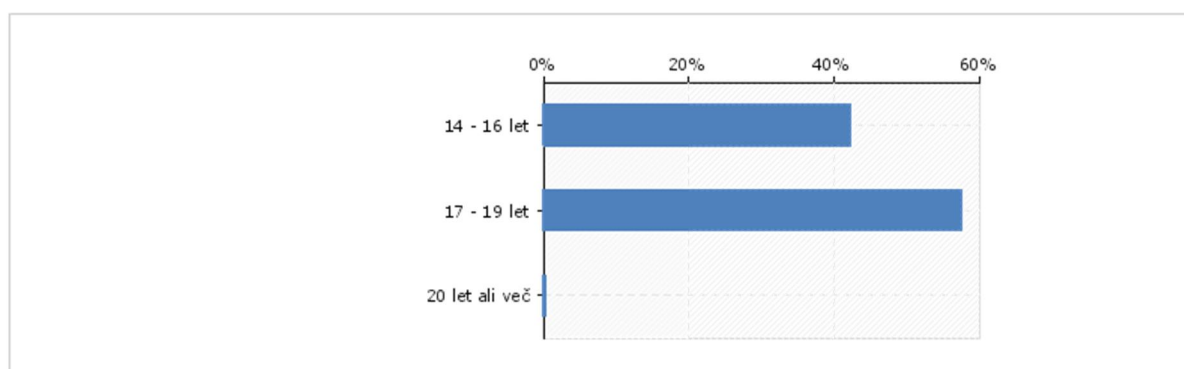

Starost sem razdelila v tri skupine: 14 – 16 let, 17 – 19 let, 20 let ali več. Skupini 14 – 16 let pripada 42 % anketiranih, skupini 17 – 19 let 58 %, skupini 20 let ali več pa 0%. Takšni rezultati so pričakovani, saj dijakov nad 20 let na srednjih šolah skoraj ni.

Tabela 11: Starostna sestava anketirancev

Starost	Število anketiranih	Delež anketiranih
14 – 16 let	169	42%
17 – 19 let	230	58%
20 ali več let	0	0%

Grafikon 11: Starostna sestava anketirancev

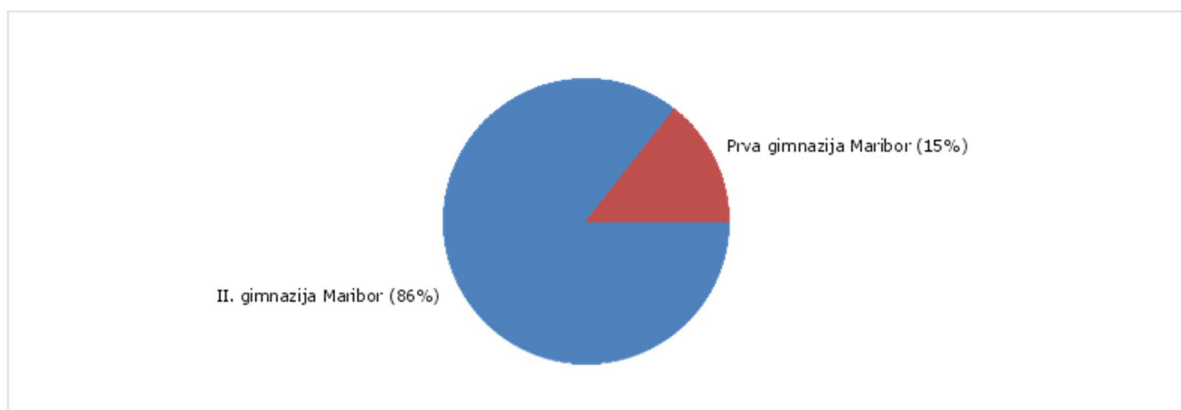
Anketno vprašanje št. 1: Katero srednjo šolo obiskujete?

Tabela 12: Srednja šola, ki jo obiskujejo anketiranci

Srednja šola	Število anketiranih	Delež anketiranih
Prva gimnazija Maribor	58	15%
II. gimnazija Maribor	342	85,5%

Od skupaj 400 anketiranih dijakov jih 58 obiskuje Prvo gimnazijo v Maribor, velika večina pa II. Gimnazijo Maribor.

Grafikon 12: Srednja šola, ki jo obiskujejo anketiranci

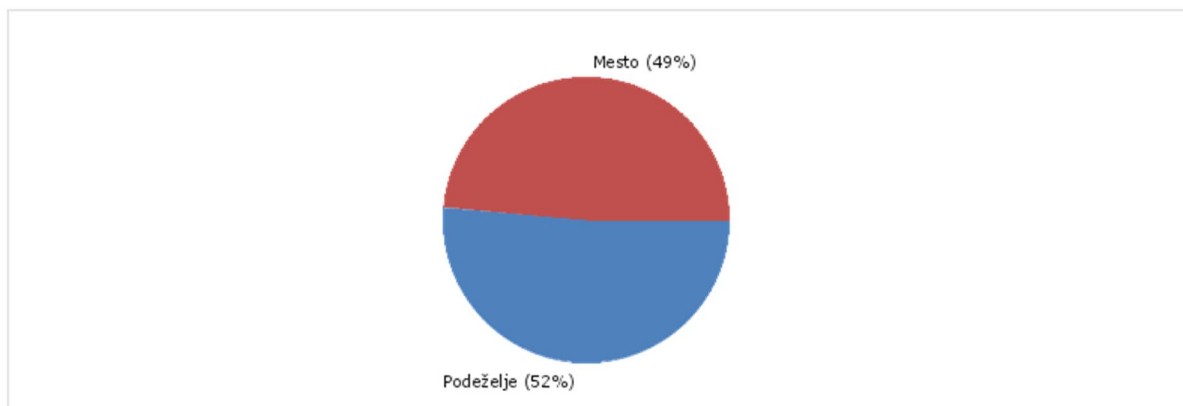

Anketno vprašanje št. 2: V kakšnem okolju prebivate?

Tabela 13: Okolje prebivanja anketirancev

Okolje prebivanja	Število anketiranih	Delež anketiranih
Mesto	194	49%
Podeželje	206	52%

Grafikon 13: Okolje prebivanja anketirancev

Delež anketiranih dijakov, ki prebiva na podeželju, proti deležu anketiranih dijakov, ki prebiva v mestu, je približno enak (53% proti 49%).

Anketno vprašanje št. 3: Če bi državo predstavljali prijatelju iz tujine, katero od petih spodaj prikazanih slik bi mu pokazali?

Tabela 14: Število in strukturni odstotki dijakov glede na izbiro slike za prikaz Slovenije tujcu

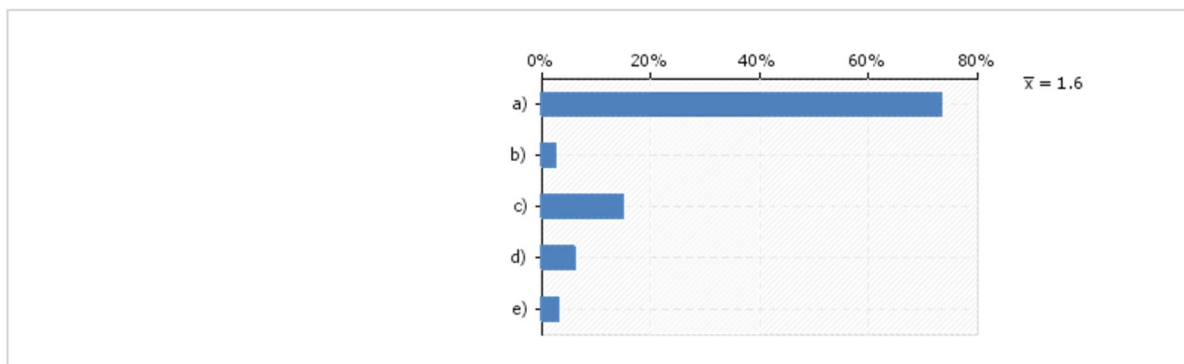
Če bi državo predstavljali prijatelju iz tujine, katero od petih spodaj prikazanih slik bi mu pokazali?

Odgovori	Število anketiranih	Delež anketiranih
1 (a))	294	74%
2 (b))	10	3%
3 (c))	60	15%
4 (d))	24	6%
5 (e))	12	3%
Skupaj	400	100%

Tukaj vidimo, da bi velika večina anketirancev (kar 74%) prijatelju iz tujine predstavila Slovenijo s sliko Bleda, nekaj manj (15%) s sliko slovenske zastave, 6% s sliko dela Jurija Šubica, po 3% pa so se odločili za Jančarjev Veliki briljantni valček in boksarja Dejana Zavca.

Grafikon 14: Grafični prikaz dijakov glede na izbiro slike za prikaz Slovenije tujcu

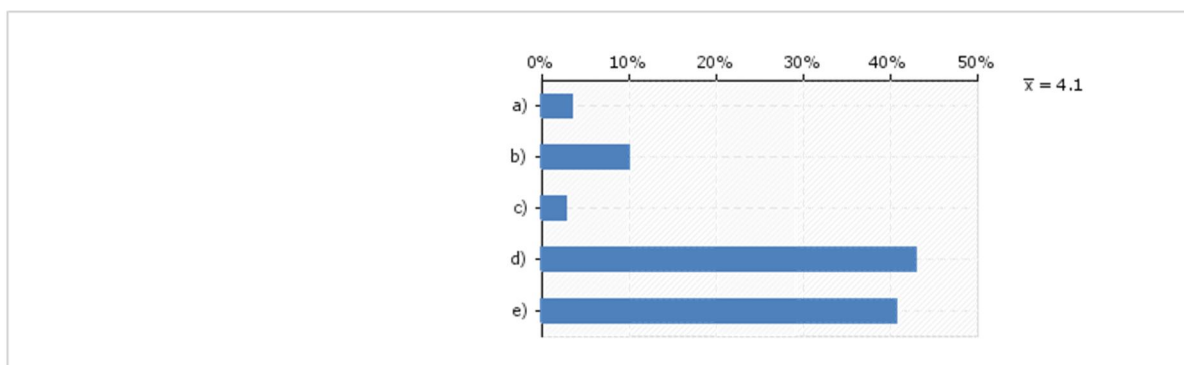
Anketno vprašanje št. 4: Kaj izmed spodaj prikazanega nas, Slovence, po vašem mnenju, najbolj povezuje kot narod?

Tabela 15: Število in strukturni odstotki dijakov glede na mnenje o tem, kaj Slovence najbolj povezuje kot narod

Kaj izmed spodaj prikazanega nas, Slovence, po vašem mnenju, najbolj povezuje kot narod?		
    		
Odgovori	Število anketiranih	Delež anketiranih
1 (a))	14	4%
2 (b))	40	10%
3 (c))	11	3%
4 (d))	172	43%
5 (e))	163	41%
Skupaj	400	100%

Nekaj manj kot polovica anketiranih dijakov (43%) je bila mnenja da nas kot narod najbolj povezuje Cankarjevo delo Hlapci, drugi najpogostejši odgovor, za katerega se je odločilo kar 41% dijakov, je bila slovenska nogometna reprezentanca, 10% dijakov se je odločilo za Narodno in univerzitetno knjižnico v Ljubljani, med najredkeje izbranimi slikami pa sta bili križ z Jezusom (4%) in Kiosk K67 (3%).

Grafikon 15: Grafični prikaz dijakov glede na mnenje o tem, kaj Slovence najbolj povezuje kot narod

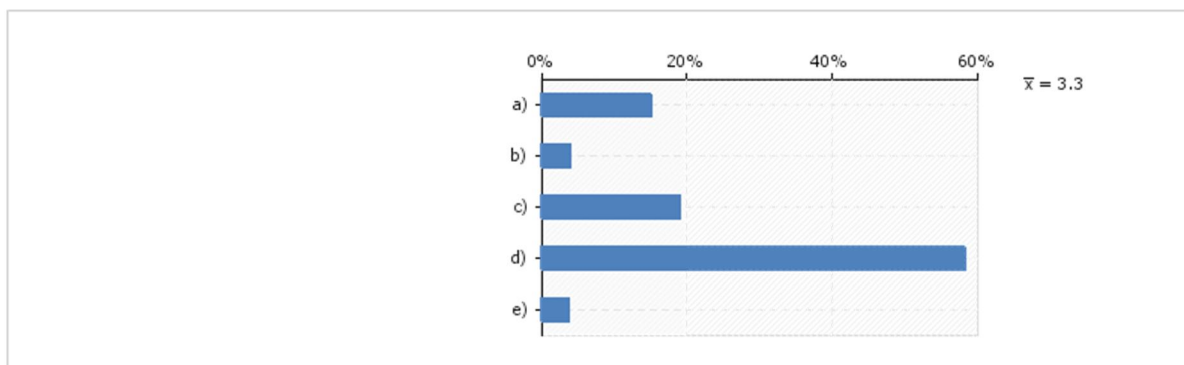
Anketno vprašanje št. 5: Katera izmed spodaj prikazanih slik po vašem mnenju najbolj predstavlja Slovenijo?

Tabela 16: Število in strukturni odstotki dijakov glede na mnenje o tem, kaj najbolj predstavlja Slovenijo

Katera izmed spodaj prikazanih slik po vašem mnenju najbolj predstavlja Slovenijo?		
Odgovori	Število anketiranih	Delež anketiranih
1 (a))	60	15%
2 (b))	16	4%
3 (c))	76	19%
4 (d))	233	58%
5 (e))	15	4%
Skupaj	400	100%

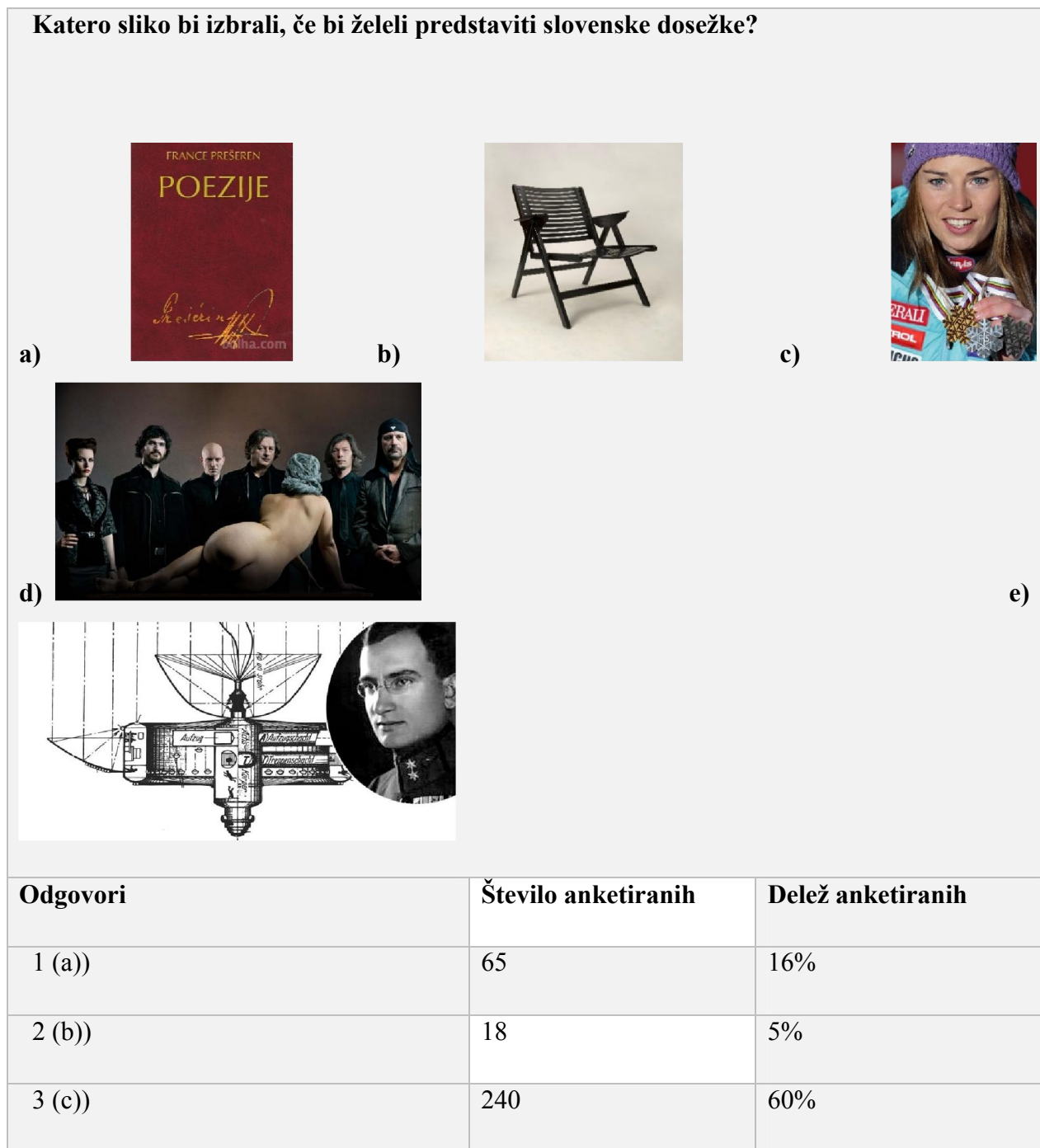
Po mnenju večine anketirancev (58%) Slovenijo najbolj predstavlja smučarski skakalec Peter Prevc, ena petina (19%) jih meni, da državo najbolj predstavlja človeška ribica, nekaj manj (15%) se jih je odločilo za Groharjevo delo Seجالec, enak delež anketirancev (4%) pa se je odločil za predsednika države Boruta Pahorja in skupino Dan D.

Grafikon 16: Grafični prikaz dijakov glede na mnenje o tem, kaj najbolj predstavlja Slovenijo

Anketno vprašanje št. 6: Katero sliko bi izbrali, če bi želeli predstaviti slovenske dosežke?

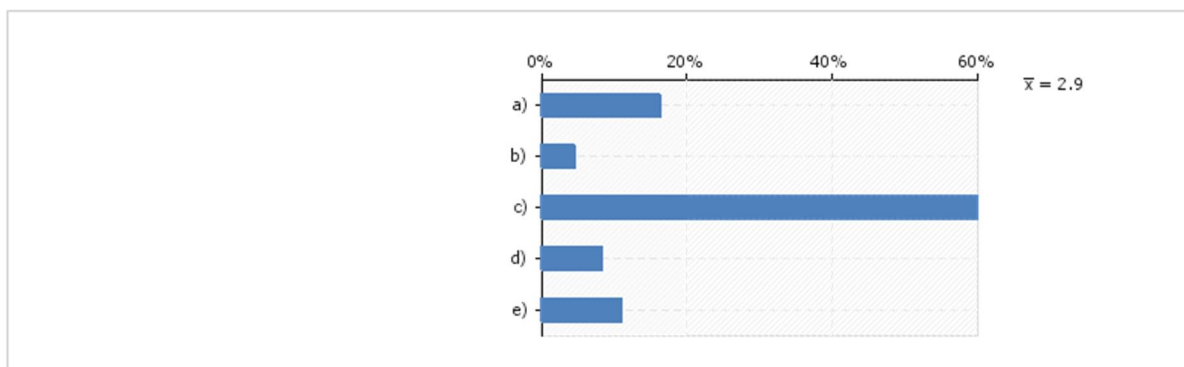
Tabela 17: Število in strukturni odstotki dijakov glede na izbiro slike za predstavitev slovenskih dosežkov

4 (d))	33	8%
5 (e))	44	11%
Skupaj	400	100%

Nekaj več kot polovica dijakov (60%) je kot prikaz slovenskih dosežkov izbrala smučarko Tino Maze, šestina (16%) je izbrala Prešernovo delo Poezije, nekaj manj dijakov (11%) je izbralo Hermana Potočnika Noordunga, 8% se jih je odločilo za skupino Laibach, 5% pa za stol Rex, delo Nika Kralja.

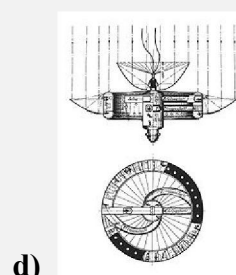
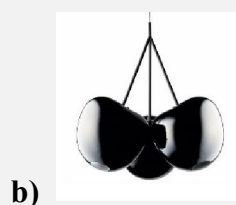
Grafikon 17: Grafični prikaz dijakov glede na izbiro slike za predstavitev slovenskih dosežkov

Anketno vprašanje št. 7: Kateri izmed spodnjih motivov se vam zdi najpomembnejši za prepoznavnost Slovenije v Evropi/svetu?

Tabela 18: Število in strukturni odstotki dijakov glede na izbiro motiva, ki je po njihovem mnenju najpomembnejši za prepoznavnost Slovenije v Evropi ali svetu za predstavitev slovenskih dosežkov

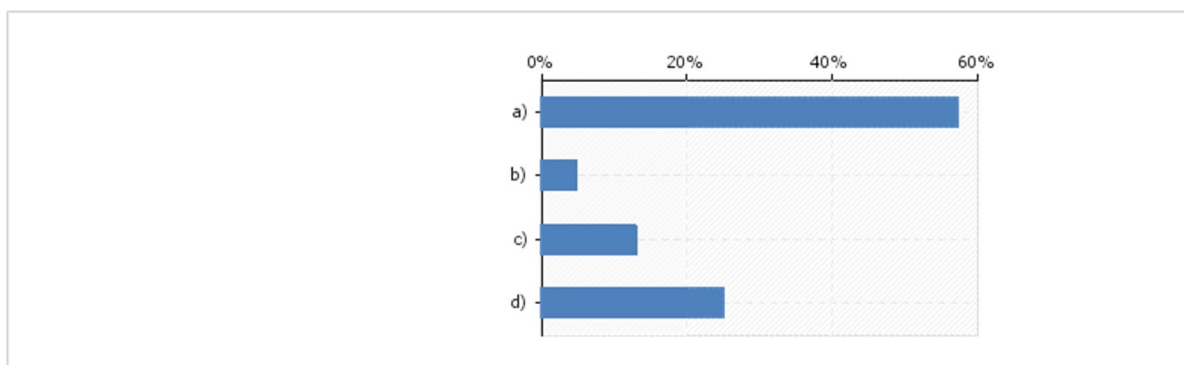
Kateri izmed spodnjih motivov se vam zdi najpomembnejši za prepoznavnost Slovenije v Evropi/svetu?

Odgovori	Število anketiranih	Delež anketiranih
1 (a))	181	45%
2 (b))	15	4%
3 (c))	41	10%
4 (d))	79	20%
Skupaj	316	79%

Po mnenju skoraj polovice dijakov (48%) je za prepoznavnost Slovenije v Evropi ali svetu najpomembnejše podjetje Pipistrel, ena petina je izbrala načrt geostacionarne vesoljske postaje Hermana Potočnika Noordunga, desetina se je odločila za Mušičev cikel Nismo poslednji, najmanj pa se jih je odločilo za Češnje, delo Nike Zupanc.

Grafikon 18: Grafični prikaz dijakov glede na izbiro motiva, ki je po njihovem mnenju najpomembnejši za prepoznavnost Slovenije v Evropi ali svetu za predstavitev slovenskih dosežkov

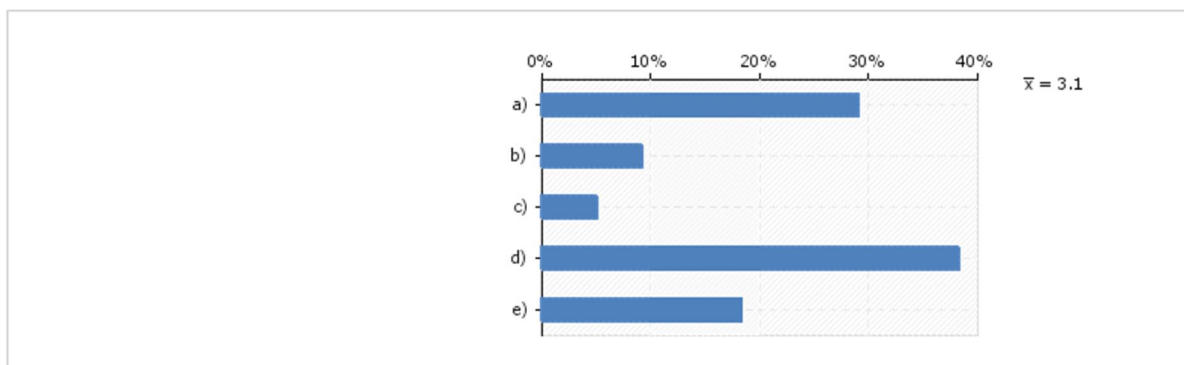
Anketno vprašanje št. 8: O katerem izmed spodnjih področij (v povezavi s Slovenijo) veste največ?

Tabela 19: Število in strukturni odstotki dijakov glede na izbiro njim najbolj poznane področja

O katerem izmed spodnjih področij (v povezavi s Slovenijo) veste največ?		
a) 	b) 	c)
literatura	politika	likovna umetnost
d) 	e) 	
šport	glasba	
Odgovori	Število anketiranih	Delež anketiranih
1 (a))	92	23%
2 (b))	29	7%
3 (c))	16	4%
4 (d))	121	30%
5 (e))	58	15%
Skupaj	316	79%

Tukaj vidimo, da vedo anketirani dijaki na največ o slovenskem športu (30%), tik zatem o literaturi, kot tretje najbolj poznano slovensko področje se je uvrstila slovenska glasba, sledila je slovenska politika, najmanj pa so vedeli o slovenski likovni umetnosti.

Grafikon 19: Grafični prikaz dijakov glede na izbiro njim najbolj poznane področja

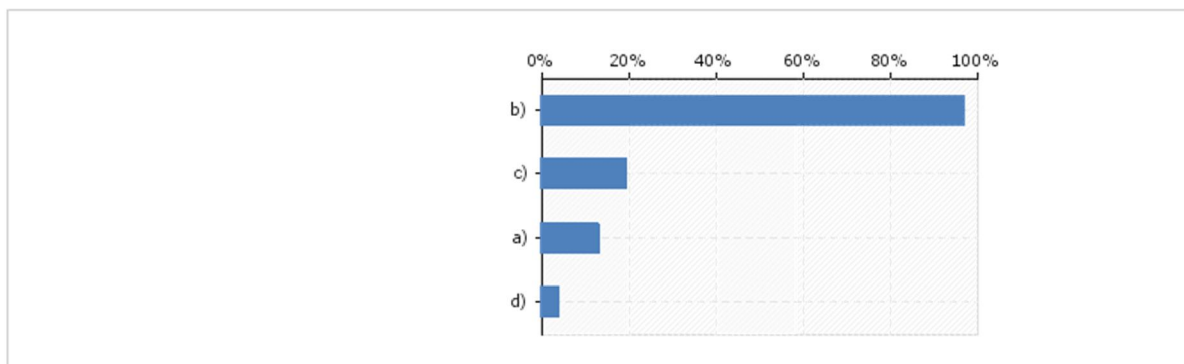
Anketno vprašanje št. 9: Izmed spodaj prikazanih del slovenskih umetnikov označite tista, ki jih poznate.

Tabela 20: Število in strukturni odstotki dijakov glede na njihovo poznavanje del slovenskih umetnikov

Izmed spodaj prikazanih del slovenskih umetnikov označite tista, ki jih poznate.											
											
Podvprašanja	Enote					Navedbe					
	Frekvence	Veljavni	% - Veljavni	Ustrezni	% - Ustrezni	Frekvence	%				
a)	41	316	13%	400	10%	41	10%				
b)	306	316	97%	400	77%	306	73%				
c)	61	316	19%	400	15%	61	15%				
d)	12	316	4%	400	3%	12	3%				
SKUPAJ		316		400		420	100%				

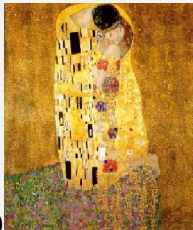

Tega vprašanja niso rešili vsi dijaki, temveč jih ga je od 400 rešilo 316. Od vseh 400 anketirancev jih je največ (77%) prepoznalo Sejalca, 15% jih je prepoznalo Mušičev cikel Nismo poslednji, 10% je prepoznalo Irwinov Kapital, 3% pa so prepoznali luči Lolita, delo Nike Zupanc.

Grafikon 20: Grafični prikaz dijakov glede na njihovo poznavanje del slovenskih umetnikov

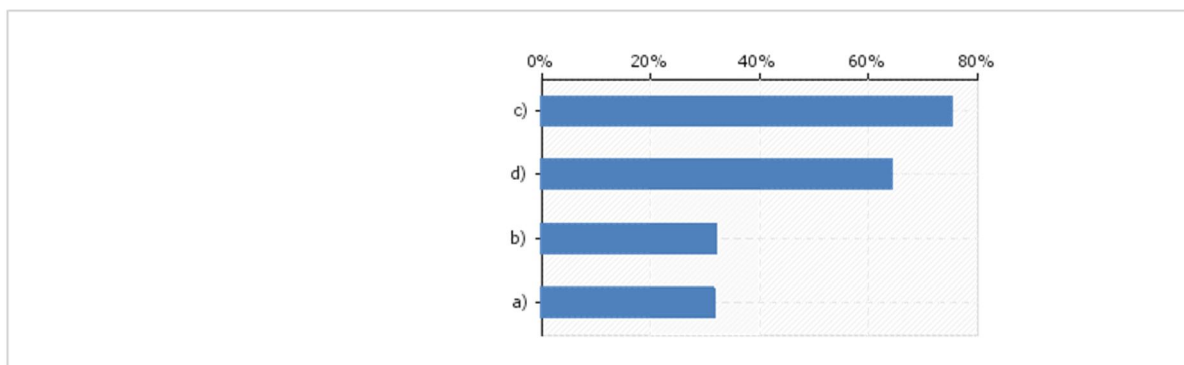
Anketno vprašanje št. 10: Označite, katera izmed spodaj prikazanih del tujih umetnikov, poznate.

Tabela 21: Število in strukturni odstotki dijakov glede na njihovo poznavanje del tujih umetnikov

Označite, katera izmed spodaj prikazanih del tujih umetnikov, poznate.							
							
a)	b)	c)	d)				
Podvprašanja	Enote					Navedbe	
	Frekve nce	Veljavn i	% - Veljavn i	Ustrezn i	% - Ustrezn i	Frekve nce	%
a)	100	316	32%	400	25%	100	16%
b)	101	316	32%	400	25%	101	16%
c)	238	316	75%	400	60%	238	37%
d)	203	316	64%	400	51%	203	32%
SKUPAJ		316		400		642	100%

Tudi to vprašanje je rešilo 316 od skupaj 400 anketirancev. Največ (60%) jih je prepoznalo Klimtovo delo, za tem sta vsaka s po 25% sledila Pollock in Miró, na zadnje mesto pa je bil z 51% uvrščen Michelangelo.

Grafikon 21: Grafični prikaz dijakov glede na njihovo poznavanje del tujih umetnikov

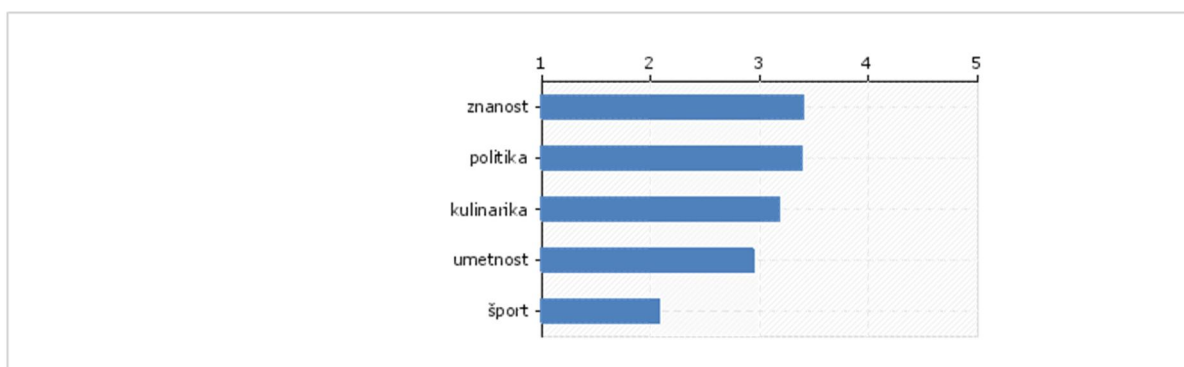
Anketno vprašanje št. 11: Označite svoje poznavanje posameznih slovenskih področij od najbolj do najmanj poznanega (okvirčke po vrsti povlecite levo, 1 označuje najbolj, 5 pa najmanj).

Tabela 22: Število in strukturni odstotki dijakov glede na njihovo poznavanje posameznih slovenskih področij

Označite svoje poznavanje posameznih slovenskih področij od najbolj do najmanj poznanega (okvirčke po vrsti povlecite levo, 1 označuje najbolj, 5 pa najmanj).										
Podvprašanja	Odgovori						Veljavnost	Št. enot	Povprečje	Std. odklon
	1	2	3	4	5	Skupaj				
politika	32 (10%)	52 (16%)	76 (24%)	77 (24%)	81 (25%)	318 (100%)	318	400	3.4	1.3
umetnost	69 (22%)	55 (17%)	68 (21%)	78 (25%)	48 (15%)	318 (100%)	318	400	2.9	1.4
šport	151 (47%)	73 (23%)	40 (13%)	26 (8%)	28 (9%)	318 (100%)	318	400	2.1	1.3
znanost	28 (9%)	62 (19%)	65 (20%)	80 (25%)	83 (26%)	318 (100%)	318	400	3.4	1.3
kulinarika	38 (12%)	76 (24%)	71 (22%)	56 (18%)	77 (24%)	318 (100%)	318	400	3.2	1.4

Glede na lastno poznavanje posameznih področij je dalo 10% od 400 dijakov politiko na 1. mesto, 25% pa na zadnje mesto. Na področju umetnosti je 22% od 400 dijakov uvrstilo umetnost na 1. mesto, 15% pa na zadnje. Skoraj polovica dijakov (47%) je šport uvrstila na 1. mesto, 9% pa na zadnje, 5. mesto. Na področju znanosti je le-to na 1. mesto uvrstilo 9% dijakov, največ, 26% dijakov, pa na zadnje. Kulinariko je na 1. mesto uvrstilo 12% dijakov, na zadnje pa 24% dijakov.

Grafikon 22: Grafični prikaz dijakov glede na njihovo poznavanje posameznih slovenskih področij

Anketno vprašanje št. 12: Označite svoje poznavanje posameznih slovenskih področij umetnosti od najbolj poznanega do najmanj poznanega (okvirčke po vrsti povlecite levo, 1 označuje najbolj, 6 pa najmanj).

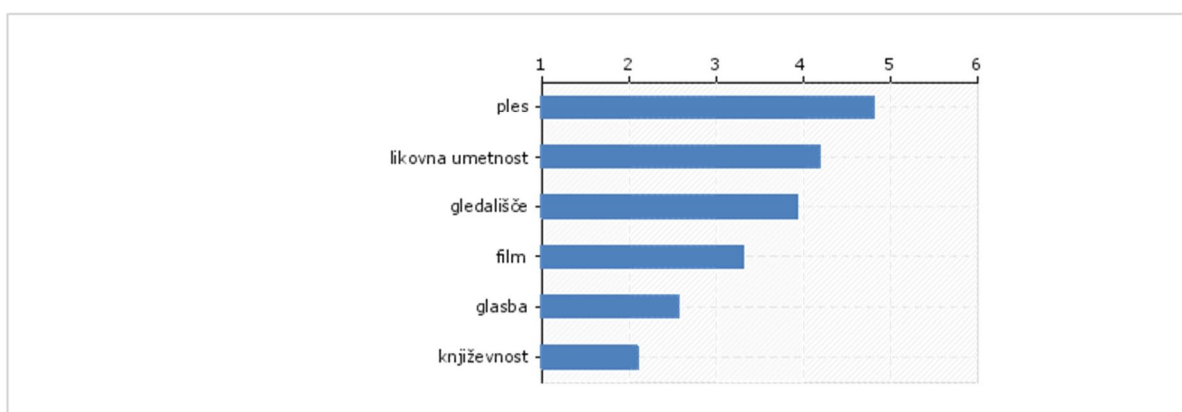
Tabela 23: Število in strukturni odstotki dijakov glede na njihovo poznavanje slovenskih področij umetnosti

Označite svoje poznavanje posameznih slovenskih področij <u>umetnosti</u> od najbolj poznanega do najmanj poznanega (okvirčke po vrsti povlecite levo, 1 označuje najbolj, 6 pa najmanj).											
Podvprašanja	Odgovori							Veljavni	Št. enot	Povprečje	Std. Odklon
	1	2	3	4	5	6	Skupaj				
likovna umetnost	20 (6%)	37 (12%)	38 (12%)	61 (19%)	84 (27%)	74 (24%)	314 (100%)	314	400	4.2	1.5
književnost	142 (45%)	83 (26%)	43 (14%)	20 (6%)	18 (6%)	9 (3%)	315 (100%)	315	400	2.1	1.3
film	38 (12%)	65 (21%)	68 (22%)	68 (22%)	54 (17%)	21 (7%)	314 (100%)	314	400	3.3	1.5
gledališče	15 (5%)	30 (10%)	66 (21%)	87 (28%)	77 (25%)	37 (12%)	312 (100%)	312	400	3.9	1.3

glasba	76 (24 %)	91 (29 %)	74 (24 %)	43 (14 %)	24 (8%)	6 (2%)	314 (100 %)	314	400	2.6	1.3
ples	24 (8%)	10 (3%)	28 (9%)	36 (12 %)	57 (18 %)	158 (50 %)	313 (100 %)	313	400	4.8	1.6

Pri vprašanju št. 12 so morali dijaki glede na lastno poznavanje danih področij le-ta razvrstiti od 1 (najbolj poznano) do 6 (najmanj poznano). Anketa je pokazala, da je likovno umetnost kot zvrst, ki jo najbolj poznajo, označilo le 6% dijakov, medtem ko je 24% dijakov likovno umetnost uvrstilo kot najmanj poznano. Za književnost bi lahko rekli, da je slika skoraj obratna, saj se je kar 45% dijakov odločilo, da to zvrst poznajo najbolje in le 3%, da jo poznajo najmanj. Film so dijaki opredelili za najbolj poznano zvrst v 12% in najmanj z 7%. Gledališče najbolj pozna 5% dijakov, najmanj pa 12%. Glasbo najbolje pozna 24% in najmanj 2%, na področju plesa pa so se dijaki opredelili, da le-tega najboljše pozna 8% dijakov, najmanj pa 50%. Ostali procenti so pripadli vmesnim možnostim (od 2 do 4).

Grafikon 23: Grafikon dijakov glede na njihovo poznavanje slovenskih področij umetnosti

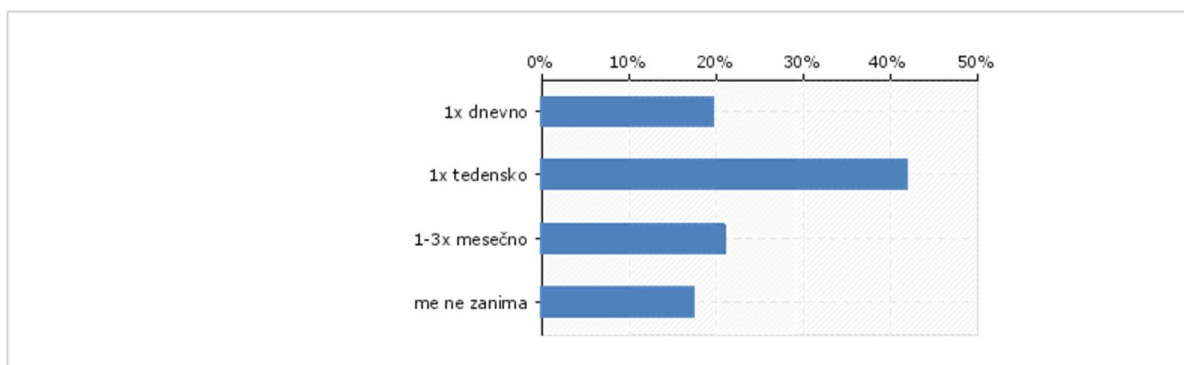
Anketno vprašanje št. 13: Kako pogosto spremljate dogajanje v kulturi preko medijev?

Tabela 24. Število in strukturni odstotki dijakov glede na pogostost spremljanja dogajanja v kulturi preko medijev

Kako pogosto spremljate dogajanje v kulturi preko medijev?		
Odgovori	Število anketiranih	Delež anketiranih
1 (1x dnevno)	62	16%
2 (1x tedensko)	132	33%
3 (1-3x mesečno)	66	17%
4 (me ne zanima)	55	14%
Skupaj	315	79%

Tukaj se je izkazalo, da največ anketirancev (33%) dogajanje v kulturi spremlja enkrat tedensko, nekaj manj (17%) jih spremlja 1-3x mesečno, 16% jih spremlja enkrat dnevno, 14% pa je odgovorilo, da jih to ne zanima.

Grafikon 24: Grafični prikaz dijakov glede na pogostost spremljanja dogajanja v kulturi preko medijev

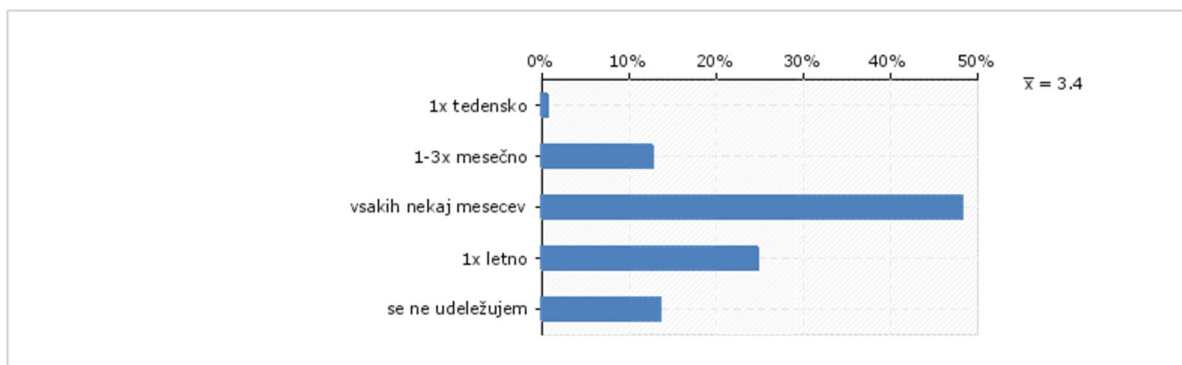
Anketno vprašanje št. 14: Kako pogosto se udeležujete prireditev v galerijah in muzejih?

Tabela 25: Število in strukturni odstotki dijakov glede na pogostost udeleževanja prireditev v galerijah in muzejih

Kako pogosto se udeležujete prireditev v galerijah in muzejih?		
Odgovori	Število anketiranih	Delež anketiranih
1 (1x tedensko)	2	1%
2 (1-3x mesečno)	40	10%
3 (vsakih nekaj mesecev)	152	38%
4 (1x letno)	78	20%
5 (se ne udeležujem)	43	11%
Skupaj	315	79%

Največ anketiranih dijakov (38%) se udeležuje dogodkov v galerijah in muzejih vsakih nekaj mesecev, 20% se jih udeležuje enkrat letno, 10% 1-3x mesečno, 1% je tistih, ki se udeležujejo enkrat tedensko, 11% dijakov pa se tovrstnih prireditev ne udeležuje.

Grafikon 25: Grafični prikaz dijakov glede na pogostost udeleževanja prireditev v galerijah in muzejih

Anketno vprašanje št. 15: Ali po vašem mnenju likovna umetnost vpliva na narodno zavest?

Tabela 26: Število in strukturni odstotki dijakov glede na mnenje o vplivu umetnosti na nacionalno zavest

Ali po vašem mnenju likovna umetnost vpliva na narodno zavest?		
Odgovori	Število anketiranih	Delež anketiranih
1 (Da, zelo)	106	27%
2 (Da, vendar ne pomembno)	136	34%
3 (Niti niti)	50	13%
4 (Ne)	21	5%
Skupaj	313	78%

Po mnenju največ anketiranih dijakov (34%) likovna umetnost sicer vpliva na narodno zavest, vendar ne pomembno, 27% dijakov meni, da ima precejšen vpliv, 13% dijakov ni prepričanih, 5% dijakov pa meni, da likovna umetnost ne vpliva na narodno zavest.

Grafikon 26: Grafični prikaz dijakov glede na mnenje o vplivu umetnosti na nacionalno zavest

